

CEBRİ İCRA KANUNU TASLAĞI'NIN İCRA HUKUK MAHKEMESİ NEZDİNDE ŞİKÂyet BAŞVURUSUNA İLİŞKİN DÜZENLEMELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of the Turkish Draft Enforcement Act's Provisions Regarding Complaints Filed with the Enforcement Court

Cengiz Topel ÇELİKOĞLU*

Öz

Adalet Bakanlığınca teşkil olunan Bilim Komisyonu tarafından hazırlanan Cebri İcra Kanun Taslağı (CİKT/ "Taslak") Eylül 2025'te Bakanlıkça kamuoyuna sunulmuştur. Bu çalışmada, Taslakta ayrıntılı hükümlerle yeniden düzenlenen (hakimsiz icra organı işlemlerine karşı) şikâyet yolu, yine Taslakla teşkili öngörülen icra hukuk mahkemesinin görev alanındaki şikâyet başvurularına ilişkin düzenlemeler temelinde, incelenip değerlendirilmektedir.

Taslakta, şikâyet yoluna ilişkin İİK'da fazla önem taşımayan genel ve özel şikâyet başvuruları ayrımı pekiştirilip geliştirilmiş olup; ayrıca süreli-süresiz şikâyet ayrımı da her iki başvuru türüne sari kılınarak belirgin hale getirilmiştir. Keza, şikâyet başvuru şekli ile içeriğine ilişkin özel hükümler sevk olunmuş ve şikâyet yolunda cari yargılama ilkeleri de yeniden düzenlenmiştir.

Çalışmada, Taslağın şikâyet yoluna ilişkin hükümlerinin genel olarak isabetli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, süresiz (genel) şikâyet başvurusunun formülasyonunda şikâyet sebeplerinin mevcut Kanundaki düzenlenişinin muhafazası ve şikâyet yargılama usulüne ilişkin mükerrer özel hükmün kaldırılması lüzumunun yanı sıra; şikâyet başvuru şekli ve şikâyet sebebi değişiklikli hususlarında bazı önerilerde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cebri İcra Kanun Taslağı, İcra (hukuk) Mahkemesi, İcra Şikâyeti, Genel Şikâyet, Özel Şikâyet

Abstract

The Turkish Draft Enforcement and Bankruptcy Act ("Draft"), prepared by the Scientific Commission established by the Ministry of Justice, was presented to the public by the Ministry in September 2025. In this study, the complaint procedure (against enforcement agency) redesigned with detailed provisions in the Draft is examined and evaluated on the basis of the regulations regarding complaint applications within the jurisdiction of the enforcement court of first instance, which is also envisaged to be established in the Draft.

In the draft, the distinction between general and specific complaint applications, which is not given much importance in the present trDEBA, has been reinforced and developed; additionally, the distinction between time-limited and time-unlimited complaints has been clarified it to both types of applications. Additionally, specific provisions regarding the form and content of complaint

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 12.2.2026

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 17.7.2026

* Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usûl ve İcra-İflâs Hukuku ABD, Bursa/Türkiye, E-posta: cengiztc@uludag.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1261-4379>.

applications have been introduced, and the current principles of adjudication in the complaint procedure have also been reorganized.

The study concluded that the provisions of the Draft regarding the complaint procedure are generally accurate. However, in formulating the unlimited (general) complaint application, in addition to preserving the current legislative arrangement of the grounds for complaint and removing the redundant special provision regarding the complaint adjudication procedure; certain proposals are made regarding the form of complaint application and the amendment of complaint grounds.

Keywords: The Draft of Turkish Enforcement Law, Enforcement (civil) Court, Enforcement and Bankruptcy Complaint, General Complaint, Special Complaint

GİRİŞ

Yürürlükte bulunan 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun ("İİK") yenilenmesi hususunda, 09.02.2015 tarih ve 39510391-2015-271.01-01-99 sayılı Bakan oluruyla teşkil olunan 'İcra ve İflâs Kanunu Bilim Komisyonu' tarafından hazırlanan, 'Cebri İcra Kanunu Taslağı' ("CİKT"/ "Taslak") Adalet Bakanlığınca Eylül 2025'te kamuoyuna sunulmuştur¹.

Taslak, münferid iç bütünlük noksan ve kusurları bakımından bir redaksiyon ihtiyacı ve İİK'nın temel sisteminden ayrılma noktalarındaki bazı tercihlerin isabeti bir kenara bırakıldığında, İİK'nın yenilenmesi ve karmaşık düzenleme tarzının ıslahı bakımından temelde isabetli düzenlemeler içermektedir. Hakimsiz icra organı işlemlerine karşı başvurulmuş ve kapsamlı hükümlerle yeniden düzenlenen, şikâyet yoluna ilişkin hükümler de genel olarak bu kabildir. Bununla birlikte, Kanun teklifine dönüştürülmesi öncesinde, Taslağın hukuk camiasınca olumsuz yönleri itibarıyla eleştirilip geliştirilmesine katkıda bulunulması lüzumu tabiatıyla izahtan varestedir. Bu minvalde, bu makaleyle Taslağın şikâyet yoluna ilişkin hükümlerinin isabetini cüzi icrada icra hukuk mahkemesinin yargısal görev alanı temelinde inceleyip değerlendirmeyi amaçlıyoruz.

İcra-ıflâs süreçlerinde organ icra işlemlerinin hukuka aykırı olması muhtemeldir. Bu hususta, İsviçre-Türkiye icra-ıflâs hukukunda, hakimsiz icra organı işlemlerine karşı şikâyet başvurusuyla, bir taraftan söz konusu işlemin muhatap ve ilgililerine hukuki koruma sağlanırken; aynı zamanda cebri icra faaliyetinin hukuka uygun ve de yeknesak yürütülmesi denetlenilmiş olmaktadır (İİK m.4/I, 16-17; SchKG ["İsvİİK"] Art 17,20a,21).

Şikâyet başvurusu, mehzat İsviçre hukuk düzeninin aksine, hukuk düzenimizde yargısal usûle tabi olup; kural olarak icra mahkemesi tarafından karara bağlanır (İİK m.18/II). Hukuk sistemimizde, kanunen muayyen diğer bazı hukuki koruma başvurularında da görevli olan, icra mahkemesinde basit yargılama usûlü (HMK m.316-322) caridir. Bununla birlikte, icra mahkemesinde basit yargılama usûlü, kanunen yargılamanın genel hükümlere (HMK'ya) göre yürütüleceği belirtilmiş

¹ Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürlüğü, *Cebri İcra Kanunu Taslağı: Genel Gerekçe ve Maddeler ve de Madde Gerekçeleri, İkili Tablo: İİK CİKT Karşılaştırma Tablosu* (Adalet Bakanlığı 2025) <<https://mgm.adalet.gov.tr>> (Erişim Tarihi: 01.10.2025).

olan usûli talepler dışında, İİK'da yer alan özel hükümler çerçevesinde uygulanır. Bu açıdan, onun görev alanındaki yargısal başvuruları düzenleyen maddelerde genel hükümlere atıfta bulunulduğunda (örneğin İİK m.89/IV, 97, 251), basit yargılama usûlünün HMK'daki kurallara uygun olarak bihakkın uygulanması; aksi halde, Kanunun bu husustaki ilgili hükmü (İİK m.18) ve münferid maddelerindeki özel düzenlemeler dairesinde uygulanması (örneğin İİK m.68, 70); söz konusudur. Onun özel hükümlere göre karara bağladığı hukuki koruma başvuruları, çekişmeli yargıya ilişkin olanlar meyanında (dava formuyla ve etkileriyle düzenlenmiş olmayan diğer usûli talepler olarak) icra-ıflâs hukuku şikâyeti ve icra-ıflâs hukuku itirazı mahiyetli Kanunen muayyen yargısal başvurulardır (İİK m.4/I). Ezcümle, icra-ıflâs şikâyeti bakımından, basit yargılama usûlü kuralları İİK'nın şikâyet başvurusuna ilişkin kurallarında (İİK m.18/II-III) tasrih olunan özel hükümler dairesinde uygulanır.

İcra mahkemesinin yargılama şekline ilişkin söz konusu ayırım, çizgileri silikleşmekle birlikte, Taslaktaki muadili bakımından da gözetilmiştir (CİKT m.16/2, 27/1,4). Taslakta şikâyet yolu kapsamlı hükümlerle yeniden düzenlenmekte olup; şikâyet başvurularına ilişkin usûl-şekil hükümleri de bu meyandadır (CİKT m.22-30). Yargılama usûlü bakımından durum mevcut düzenlemedekinden (İİK m.18/II) temelde farklı değildir (CİKT m.16/2,27/1). Bununla birlikte, şikâyet başvurusunun içeriği tasrih olunarak yargılamanın kapsamının belirginliğinin vakitlice temini hedeflenmekte ve verilecek karardan menfaati etkilenebilecek ilgililerin hukuki dinlenilme hakkı, dosya üzerinden incelemeyle karara bağlama bakımından da, etkinleştirilmektedir (CİKT m.26/2, 27/3). Ayrıca, mevcut Kanundan (ve bilhassa mehz İsvİİK'dan) farklı olarak, şikâyet başvurusunun bazı başka özel versiyonları da kabul edilmiştir (örneğin İİK m.16;128a,142/III; CİKT m.122,177-178, 220-221,260).

Öte yandan, Taslağın icra-ıflâs teşkilatı hükümlerinde, halihazırdaki icra mahkemesi (ve iflâs hukukundaki görevleri itibariyle ticaret mahkemesi) yerine icra hukuk mahkemesi ve icra ceza mahkemesi ile iflâs mahkemesi kurulması söz konusudur (CİKT m.16-18). Bu açıdan da, icra mahkemesinin yargısal görevleri Taslakla yeni teşkil olunacak olan mahkemeler arasında paylaştırılmaktadır. Bu kapsamda, icra mahkemesinin cüzi icradaki görevleri Taslakta büyük ölçüde icra hukuk mahkemesine aktarılmıştır (CİKT m.25/1).

Aşağıda Taslağın icra-ıflâs şikâyeti başvurusuna ilişkin söz konusu düzenlemeleri incelenip değerlendirilecektir.

Çalışmada, Taslağın inceleme-araştırma konumuz dahilindeki düzenlemeleri, mevcut Kanunun (İİK) ilgili hükümlerinden farklılıklar itibariyle tasvir olunup; değerlendirici (prescriptive) bakış açısıyla incelenecek ve ulaşılan sonuca göre bazı değişiklikler de önerilebilecektir.

I. GENEL OLARAK İCRA-İFLÂS ŞİKÂYETİ VE TÜREVLERİNE İLİŞKİN TASLAK DÜZENLEMELERİ

İsviçre-Türkiye hukuk düzenlerinde, şikâyet (icra-ıflâs şikâyeti), hakimsiz organ icra-ıflâs işlem ve (olumsuz) eylemleri hakkında, söz konusu işlemin menfaâtdar veya muhatabı ya da ilgisinin, icra (ve iflâs) hukuku kurallarına aykırılık iddiası ve bunun izalesi isteğinin karara bağlanmasına yönelik bir hukuki koruma başvurusudur (SchKG² Art 17-21; İİK³ m.16-17 [AY m.40/I-II]). Bu başvuruyla, disiplin şikayetinden (SchKG Art 14/2; İİK m.13/II) farklı olarak, bir idari birim olan hakimsiz icra (ve iflâs) organının (kural olarak icra-ıflâs dairesi) faaliyetinin hukuka uygunluk denetimi gerçekleştirilirken, aynı zamanda başvuruca şekli hukuka aykırı organ icra (ve iflâs) işlemlerine karşı hukuki koruma sağlanır⁴. Bu itibarla, şikâyet yolu (da), şekli hukuk uyuşmazlığını havi olan, bir hukuki koruma başvurusu teşkil eder⁵⁻⁶. Şikâyet yolunu ‘disiplin şikayeti’nden ayırd etmek için

² Shuldbeitreibung und Konkurs Gesetz (“İsvİİK”). 1889 tarihli bu kanunun 1997 tadilerini havi haliyle İngilizce çevirili metni için bakınız Stephan von Berti, *Swiss Debt Enforcement and Bankruptcy* (Kluwer 1997); 01 Ocak 2019 tarihi itibarıyla güncel diğer bir İngilizce çevirili metin için ilaveten bakınız Christian Oetiker, Daniella Favalli, Felix Meier-Dieterle, Thomas Weibel, Yvonne Picles and Raphael Butz, *Enforcement in Switzerland* (Stampfli 2019) 163-259. İsvİİK’nın resmi çevirili İngilizce metninin (de), yakın zaman önce, İsviçre Adalet ve Polis Federal Dairesi internet sitesine de koyulduğu bilahire müşahade olunmuştur <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/11/529_488_529/en>.

³ İcra ve İflâs Kanunu. Kanun Numarası: 2004, Kabul Tarihi: 09.06.1932, RG 19.06.1932/2128.

⁴ Hakan Pekcanitez ve Cemil Simil, *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet* (2. Baskı, Vedat 2017) 7; Cengiz Topel Çelikoğlu, *İcra Mahkemesinin Yargısal Görevleri* (Ekin 2023) 141-142, 158. İşlemin şekli hukuka uygunluğunun ve icra-ıflâs alanında hukuk birliğini sağlamaya matuf olduğu da ileri sürülmüştür (Mehmet Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren-Yıldırım, *İcra ve İflâs Hukuku* [9. Baskı, Beta 2025] 43-44; Abdurrahim Karşı, *İcra ve İflas Hukuku* [3. Baskı, Alternatif 2014] 77).

⁵ Türk Doktrininde, şikâyet yolunun niteliği hakkında ‘hukuki çare’ nitelemesi yapıldığı gibi (Pekcanitez ve Simil [n 4] 22-49); yine bu şekilde başka genel bir niteleme de onun dava harici bir çekışmeli yargı başvurusu olduğudur (Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku* [7. Bası, Yetkin 2023] 53-54. Bu hususta benzer yönde ilaveten bakınız Necmettin Berkin, *Tabikatçılara İcra Hukuku Rehberi* [Filiz 1980] 395). Keza, şikâyet yolunun, medeni usûl hukuku anlamında hukuk davası değil de, bir idari dava prosedürü sayılabileceği de (adli yargı yoluna bağlanmış bir idari dava) ileri sürülmüştür (Bilge Umar, ‘Kuru/Arslan/Yılmaz’ın İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı Üzerine Gözlemler’ içinde Hakan Pekcanitez (ed), *Prof. Dr. Baki Kuru’ya Armağan* [TBB 2004] 685-705, 696; Çelikoğlu [n 4] 129-134, 150). Görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız Çelikoğlu (n 4) 119-134. Kanımızca, burada hukuki çare tabiri genel bir nitelem olmakla şikâyet için kullanımı da yanlışlanamaz; ama bu aynı sebeple diğer görüşleri de bertaraf etmez (bakınız Çelikoğlu, [n 4] 123-126). Taslakta şikâyet yoluna ilişkin madde gerekçesinde de hukuki çare olduğunun zikrolunması da (CİKT Gerekçe m.22) bu kabil olup; söz konusu nitelemenin Taslağın ilgili maddesini yazan Komisyon üyesi tarafından benimsendiğini göstermekle birlikte, aksi için (özel bir anlam atfedilmesi) alternatif nitelemelerin Komisyonunda açıklanıp tartışılmış ve keza Yasama organında da bu şekilde müzakereyle kabul edilmiş olması lazımdır.

⁶ Şikâyet başvurusu, icra-ıflâs hukuku uyuşmazlıklarının hallerine ilişkin kanunen muayyen hukuki koruma aracı kategorilerinden birisidir. Söz konusu araçlar hakkında karşılaştırmalı hukuk çalışmalarında “takip çaresi” tabiri kullanılıyor. Takip çaresi terimi (*enforcement remedies/ remedies with respect to enforcement/ remedies against enforcement*) ve kategorileri hakkında ve de bu terimin şikâyet yoluna da şamil oluşu yönünde bakınız Alvaro Perez Ragone ‘General Report:

‘adli şikâyet’ tabiri kullanılabilirse de, kanımızca konusuna da işaretten ‘icra-ıflâs şikayeti’ ya da kategorik olarak ve konusuna göre ‘icra şikayeti’- ‘ıflâs şikâyeti’ tabirlerini kullanmak daha uygundur; konu ayrımından bağımsız biçimde, kısaca ‘şikâyet başvurusu’ tabiri de kullanılabilir. “İsviçre İİK”dan (SchKG Art 20a) farklı olarak⁷, hukuk düzenimizde şikâyet başvurusu -disiplin şikayetinin (İİK m.13/II) aksine- yargısal usûle tabian karara bağlanmaktadır (İİK m.18)⁸. Söz konusu yargısal usûl (de) basit yargılama usûlünün kanunen muayyen hükümler dairesindeki özel bir versiyonu olarak nitelenebilir (İİK m.18/III; CİKT m.25).

Şikâyet başvurusu, Kanunda hakimsiz icra organının takibe (ve külli tasfiye-ye) etkili tüm işlemlerine karşı hukuki yararı bulunanlar lehine bir imkan olarak, genel hükümle ve bu meyanda şikâyet sebepleri bağlamında süreli-süresiz şikâyet ayrımıyla düzenlenmiştir (SchKG Art 17; İİK m.16). Söz konusu başvuru süresi ayrımının kategorik (tür) olduğu halihazırda belirgin değilken, hukuk düzenimizde bu ayrım Taslakta ayrı madde halinde düzenlemeyle pekiştirilmektedir (CİKT m. 23, 24).

Hukuk sistemimizde icra (ve ıflâs) şikâyeti, Kanunda genel bir başvuru imkânının (İİK m.16) yanı sıra, kanunen muayyen bazı işlemlere yönelik olarak ya da

The Conflicts between the Fundamental Rights of Creditor and the Debtor’ in IAPL and KCPA (eds), *IAPL Seoul Conference 2014* (IAPL 2014) 599, 681; Konstantin D Kerameus, ‘Enforcement Proceedings’ in Mauro Cappelletti (ed), *International Encyclopedia of Comparative Law*, vol.16, *Civil Procedure* (Mohr Siebeck 2002) chapter 10 55. Avrupa Birliği üye ülkeleri hukuk düzenleri meyanında (İtalyan hukuk düzeni perspektifinden), aynı yönde ilaveten bakınız Andrea Giussani, “Remedies against Enforcement of Foreign Judgements”, (2020) 70 (3-4) Studi Urbinate: Scienze-Giudiche- Politiche ed Economische 267, 269. İcra mahkemesinin yargısal görev alanı bağlamında icra-ıflâs hukuku yargısal başvurularına ilişkin bir tasnif (takip şikâyeti-takip davası-takip itirazı) hakkında ilaveten bakınız Çelikoğlu [n 4] 142,150,173, 277 ve 418.

⁷ İsviçre hukuk düzeninde icra tetkik merci bir idari organ olup (SchKG Art 13-14); şikâyet başvurusu (SchKG Art 17-18) formel idari başvuru (*Formliche Beschwerde*) teşkil etmekle, Kanunda düzenlenen kuralları dışında idari usûle göre incelenip karara bağlanmaktadır (Çelikoğlu [n 4] 113-119 [bilhassa 117-118]). Hukuk sistemimizde hukuki korumanın yargısal yoldan sağlanması asıl olmakla birlikte idari yoldan da sağlanabilmekle (AY m.36,40), İsviçre hukuk sistemindeki söz konusu şikâyet başvurusu da bir takip çaresi sayılabilir (bakınız Çelikoğlu [n 4] 116-119). Hukuk sistemimizde yakın zaman önce yeni bir idari denetim-gözetim organı olarak ihadası olunan İcra Daireleri (Bölge) Başkanlığı’ teşkili (İİK m.3) bağlamında, hukuk düzenimiz bakımından (da) adli şikâyet yolunun (İİK m.16-17) bu organ nezdinde bir idari başvuru olarak düzenlenmesi yönünde bir öneride bulunulmuştur; bu hususta bakınız Evren Koç, ‘İcra Teşkilatına İlişkin Değişiklikler’ içinde Cengiz Serhat Konuralp (ed), *İcra Hukukunda Güncel Gelişmeler* (Filiz 2025) 15-20.

⁸ Hukuk sistemimizde icra-ıflâs şikâyeti kurumu evvelce meri İİK’nın (2004 sayılı İİK) selefi olan mülga İİK (1424 sayılı İİK) öncesinde bu mevzuatın ilgasına dek (05.09.1929) meriyette kalan İcra Kanunu Muvakkati (281 numaralı İKM [H. 1330/ M. 1914]) m.16 hükmüyle de yargısal başvuru mahiyetli olarak kabul edilmiştir (Cengiz Topel Çelikoğlu ve Yasemin Kurtuluş, *İcra Kanunu Muvakkati: Türkiye Cumhuriyetinin İlk İcra Kanunu Takdim* [Ekin 2025] 133-134). Bu mevzuatta, yargılama usûlü bakımından yeterli düzenleme bulunmamasıyla birlikte, meriyetinin devam ettiği HUMK döneminde, şikâyet başvurusunun seri yargılama usûlüne (HUMK m.501) tabi kılınmış olduğu anlaşılmaktadır (bakınız İlhan E Postacıoğlu, *Medeni Usûl Hukuku Dersleri* [6. Basi, İstanbul Üniversitesi 1975] 657).

bununla birlikte bazı kişilere mahsus surette özel hükümlerle ayrıca da düzenlenmiştir (örneğin İİK m.128a,142/III). Söz konusu münferid şikâyet başvurularına ilişkin kuralların, inhisari surette uygulanması lüzumu muvacehesinde, genel şikâyet (şikâyet yoluna ilişkin genel hükümlerden çıkan) ve özel şikâyet (münferid hükümlerle özel olarak düzenlenmiş olan) ayrımı yapılması mümkündür⁹. Bu açıdan, kanımızca, temelde konu ve/veya başvuru bazında sınırlamanın ölçüt olması uygun olup; sebep tahdit-tasrihi bazında münferid şikâyet düzenlemesi, genel şikâyet başvurusunun görünüm biçimi sayılabilir (örneğin CİKT m.161/4). Ezcümle, şikâyet yolunun genel hükümleri meyanında, şikâyet sebepleri lehine tahakkuk etmiş olabilecek tüm takip taraf ve ilgililerine tanınan genel bir şikâyet imkanını genel şikâyet başvurusu; kanunen muayyen bazı işlem ve/veya kişiler bazında münferid hükümlerle düzenlenen şikâyet imkanı veya hakkını ise özel şikâyet başvurusu; olarak kabul etmek mümkündür (İİK m.16 [CİKT m.22,24]; İİK m.128a 142/III [CİKT m.176-177,220-221, 260]). Keza, Taslakta şikâyet yoluna ilişkin genel hükümler meyanında ayrı maddelerle düzenlenen süreli-süresiz şikâyet başvurusu ayrımı (CİKT m.22,24) dışında, özel şikâyet teşkil eden münferid şikâyet düzenlemeleri arasında da süresiz şikâyet örneği mevcut olmakla (CİKT m. 122), her iki şikâyet başvuru kategorisi (genel-özel) bakımından süreli-süresiz şikâyet başvurusu ayrımından da bahsedilebilir¹⁰.

⁹ Doktrinde Kuru şikâyet sebepleri bazında bir ayrımla genel-özel şikâyet tefriki yapmaktadır (Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku: El Kitabı* [2. Baskı, Adalet 2013] 105); kanımızca bu tefrikin şikâyetin özel hüküm veya atfı hükmüyle sebep, konu, başvuru bazında münferiden düzenlenişi temelinde yapılması mümkün ve uygundur. Hukukun genel teorisinin araştırma alanlarından birisi olarak hukuk metodolojisinin konusu meyanında, hukuk kurallarının düzenlenme ve uygulanma şekilleri hakkındaki bilgiler - hukuk dalına özgü ilkelerin dikkate alınma lüzumundan bağımsız olarak - hukuk düzeninin birliği gereğince hukuk biliminin dallarına şamilen ortaktır (Kemal Gözler, *Hukukun Genel Teorisine Giriş* [2. Baskı, Ekin 2023] 9, 12-14; Osman Gokhan Antalya, *Hukuk Bilimine Katkı: Hukuk Metodolojisi C II* [Seçkin 2021] 7, 45-46; Yavuz Alangoya, Mehmet Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım, *Medenî Usul Hukuku Esasları* [7.Baskı, Beta 2009] 13-14; Nur Banu Erzurumlu Işık, *Medenî Usul Hukukunda Yorum- Hukuk Yaratma ve İçtihadı Birleştirme Kararları* [Onikilevha 2023] 47, 53-54, 56). Bu kapsamda, hukuk kuralında yer alan olgu veya hukuki sonuç unsurları aynı konulu iki ayrı kuralda düzenlendiğinde, bunların birbirini tamamlaması söz konusu olmadığında, birlikte uygulanması mümkün olmaz ve münhasıran somut duruma uyan hükmün uygulanması gerekir (kümülatif, alternatif ve inhisari uygulanma meyanında bu şekilde bakınız Rona Serozan, *Hukukta Yöntem* [Vedat 2015] 143-149; Antalya [n 9] 188-190 ve 422-423).

¹⁰ Genel şikâyet bağlamındaki süresiz şikâyet (İİK m.16/II; CİKT m.24), sebebin tahdit olunması aynı zamanda bu sebebi teşkil eden olgular lehine ortaya çıktığını iddia eden başvuru bakımından bir sübjektif kamusal hak iddiasını mutazammındır. Dolayısıyla, bu durumda şikâyet başvurusu kanunen düzenlenmiş bir imkanın (soyut dava hakkı) kullanıldığı objektif kamu hukuku davası olmayıp; somut dava hakkının kullanıldığı sübjektif kamu hukuku davası teşkil eder (Çelikoğlu [n 4] 140-142). Özel şikâyet bağlamındaki süresiz şikâyetteki ise, kamudüzeninden kural ihlali sebebi olarak, başvuru bakımından sınırlama yine muayyen kişilere mahsusen bir sınırlama içeriyor (CİKT m.122/2). Ancak, burada şikâyet imkanına ilişkin soyut dava hakkı söz konusu kişilere tahsisen sınırlanıp somutlaşmakla birlikte, söz konusu şikâyet başvurusu şikâyetli işlemin muhatabına tanınan bir sübjektif kamusal hakkın tahakkukuna yönelik değildir (sübjektif kamusal hak kriterleri için bakınız Ibid 137-dipnot 589). Burada da, icra dairesinin hukuka uygun hareket ödevinden doğan bir menfaat iddiasını havi olmakla, söz konusu şikâyet başvurusu da yine objektif

Taslağın şikâyet yoluna ilişkin maddeleri mevcut kanuna nazaran önemli sayılabilecek bazı yeni düzenleme ve değişiklikler içermektedir (CİKT m.22-31). Şikâyet yolu mevcut Kanunda üç maddeyle düzenlenmişken (İİK m.16-18), Taslak'ta özel şikâyet başvuruları dışında, genel şikâyet başvurusu (CİKT m.22,24) ve şikâyet yoluna ilişkin genel hükümler olarak (m.23, 25-31) sevk olunan madde sayısı da (on madde) bu durumu ortaya koyuyor. Söz konusu değişiklik ve yenilikler icra organı ve iflâs-konkordato organı işlemleri bakımından görevli mahkemeye ilişkin (icra hukuk mahkemesi- iflâs mahkemesi) ayrıma da şamildir (CİKT m.25/1,31). Bu meyanda, şikâyet başvurusuna konu olan işlemi aslen veya niyabeten tesis etmiş olan organın bağlı olduğu mahkemenin görev ve yetkisi tasrih olunarak, buna aykırı başvurular hakkındaki görevsizlik-yetkisizlik kararının kesinliği ile başvurunun görevli-yetkili mahkemeye re'sen gönderilmesi yönünde genel kural vazolunmaktadır (CİKT m.25/2-3). Keza, süresiz şikâyet sebepleri yeniden düzenlenmiştir (CİKT m.24). Hakeza, şikâyet yoluna başvuru şekli ve içeriği özel hükümle tasrih olunduğu gibi (CİKT m.26); şikâyetle yargılama usûlü ile yargılama şekli ve ilkeleri ve de yargılama masraf kalemi (avukatlık ücreti) hakkında özel hükümler sevk edilmiştir (CİKT m.27). Öte yandan, kanunen muayyen münferid şikâyet başvuruları hakkında da bazı düzenleme değişiklikleri olduğu gibi bazı yenilikler de vardır (İİK m.128a [CİKT m.220-221], 142/III [260/2]; CİKT m.122, 177-178)¹¹. Ayrıca, 'hükümsüz işlemler' başlıklı olarak, şikâyet yoluna temas eden yeni bir hüküm de sevk olunmuştur (CİKT m.30). Sözü edilen değişiklikler ve yenilikler oldukça dikkat çekicidir. Bunların çoğu aşağıda hususen incelenecek olmakla birlikte, söz konusu yeni ve değişik düzenlemeleri burada topluca zikretmekte ve de ilk intibaimızı belirtmekte yarar görüyoruz.

Öncelikle, şikâyet yolunun genel hükümleri meyanında, görevli mahkemenin icra organı ve iflâs organı işlemleri bazında tayini ve şikâyet konusu bazında görev paylaşımına ilişkin yeni düzenlemeler, Taslakla hakimli icra organlarının yeniden teşkili kaynaklı olmakla tabiidir (CİKT m.25/1, 31); bu kapsamda, görevsizlik-yetkisizlik kararlarının kesinliği ile re'sen gönderme düzenlemesi, mahkeme işyükünün hafifletilmesi ve makul yargılama süresi-makul takip süresi teminine matuf olmakla, olumludur (CİKT m.25/2-3). Diğer genel hükümler kanunlarından, şikâyet başvuru şekli ve içeriğine ilişkin yeni madde temelinde isabetlidir

kamu hukuku davası teşkil eder (şikâyetin kamusal hak iddiasını havi olması veya icra dairesinin hukuka uygun hareket etme ödevi iddiasını havi olması ayrımı hususunda bakınız İbid 141-dipnot 607 ve 142-dipnot 612).

¹¹ Kanunda ve keza Taslakta şikâyet yoluyla irtibatlı olarak düzenlenmiş olan, ihalenin feshi/iptali yargısal başvurusu, Taslakta genel hükümlere tabi kılınmış olmakla (CİKT m.257/3), özel şikâyet teşkil etmediğinden bunlar arasında saymıyoruz. Esasen, 'ihâlenin iptali' yargısal başvurusu da bir takip çaresi (bu kavram için bakınız yukarıda dipnot 3) olmakla ve şikâyet yoluyla da irtibatlı olarak düzenlenmiş birlikte, muhasamatlı oluşu ve mahiyeti itibarıyla şikâyet başvurusu teşkil etmeyip; kanımızca icra hukuku davaları arasında tasnif olunması mümkündür (bu yönde bakınız Çelikoğlu [n 4] 208-209).

(CİKT m.26); şikâyetle yargılama usûlünün özel olarak (da) tayini mükerrerdir (CİKT m.27/1). Bu meyanda, şikâyetle yargılama şekli ve ilkeleri hakkındaki düzenlemeler de temelde olumludur; bunlardan, teksif ilkesine tedahülen, şikâyet başvurusundan sonra konusunun değiştirilemeyeceğine ilişkin düzenleme (CİKT m.27/2), olumlu olmakla birlikte kanımızca yetersizdir; diğeri ise, şikâyet yargılamasında menfaati etkilenebilecek olanların hukuki dinlenilme hakkının açık hükümle düzenlenmesine ilişkin olmakla oldukça isabetlidir (CİKT m.27/3-4).

Öte yandan, genel ve özel şikâyet başvurularına ilişkin hükümler meyanında, mevcut Kanunda şikâyet sebepleri ile başvuru süresi üzerinden zımnen düzenlenmiş bulunan (İİK m.16/II), süresiz (genel) şikâyet hakkında yeni madde sevk olunması isabetli ise de, hükmün formülasyonu eleştiriye açıktır (CİKT m.24). Taslakta, ayrı bir madde olarak kabul edilmiş olan süresiz (genel) şikâyet (CİKT m.22) zımni bir atfı (da) havi olarak, yeni bir özel şikâyet başvurusuna da yer verilmiştir (CİKT m.122). Bu hüküm icra hukuk mahkemesine re'sen hareketen hükümsüz işlemleri tesbit yetkisi veren düzenlemeler içeren yeni maddeyle CİKT m.30) temas halindedir¹²; ama, burda (CİKT m.122) talep üzerine karar verilebilmekle, arada fark vardır. Keza, mahcuz mala kıymet takdir işlemine karşı özel şikâyet başvurusu mevcut Kanunda taşınmaza mahsus iken (İİK m.128a), Taslakta taşınıra da teşmil edilip satış aşamasında lüzumu halindeki karşı olanı da ayrı hüküm sevkiyle düzenlenmiştir (CİKT m.177-178 ; 220-221). Kıymet takdir işlemi hakkındaki söz konusu özel şikâyetler bakımından temelde isabetli sayılabilecek yeni kurallar getirilmektedir. Keza, cüzi icrada sıra cetveline karşı şikâyet de Taslakta 'derece kararına karşı şikâyet' tabiriyle terim değişikliğinin yanı sıra konu ve kapsamı itibarıyla isabetli olarak yeniden düzenlenmiştir (CİKT m.260).

Nihayet, şikâyetle ilişkin genel hükümleri takiben Taslakta yer alan son bir düzenleme olarak, az önce temas ettiğimiz hükümsüz işlemler başlıklı yeni düzenlemedeki imkan (CİKT m.30/2) ise, esasen salt denetim aracıdır¹³; bir yargısal başvuru değil. Bu düzenleme Mehaz Kanun'a bilahire giren bir maddeden (SchKG Art 22) alınmıştır¹⁴. Söz konusu yeni maddeye göre, icra hukuk mahkemesi görevli olduğu herhangi bir yargısal başvuru sırasında hükümsüzlük derecesinde sakat bir organ icra işlemine tesadüf ederse, bu durumu tesbit ederek, yeni işlem tesisi lüzumuna işaret edecektir¹⁵. Kanımızca, icra hukuk mahkemesi

¹² CİKT-Gerekçe m.122/1.

¹³ İsviçre hukukundaki muadil hüküm bakımından zımnen bu yönde bakınız Sema Taşpınar Ayvaz, 'İcra İflâs Hukukunda Hükümsüz İşlemler ve Hükümsüzlük' içinde Emel Hanağası ve Mustafa Göksu (eds), *ProfDr Ramazan Arslan'a Armağan C (Cilt) 1-2* (Yetkin 2015) C 2 1539, 1541-1542.

¹⁴ CİKT-Gerekçe m.30.

¹⁵ Mehazda, tetkik mercii, hükümsüz işlem hakkında yenisinin tesis olunması hususunda, tesbitle yetinmeyip; idari emir kararı verebilmektedir (Taşpınar Ayvaz [n 11] 1546). Hukuk düzenimizde icra dairesi ile icra mahkemesi arasında hiyerarşi (üst-ast ilişkisi) yoktur (bakınız Cengiz Topel Çelikoğlu, *İcra Dairesi Kararı* [Ekin 2017] 90 -93 ve 90 - dipnot 43'te anılan ilmi içtihadlar). Dolayısıyla, icra mahkemesinin kararlarıyla bağlı olmakla birlikte, kanunen muayyen hal (İİK

disiplin şikâyeti (idari şikâyet/idari başvuru) çerçevesinde (İİK m.13/I) hükümsüz işleme muttali olduğunda da, bu aracı devreye sokabilir¹⁶. CİKT m.30 düzenlemesinde kabul edilen imkan bir yargısal başvuru vasfı taşımamakla aşağıda üzerinde durmayacağız¹⁷.

Şimdi şikayet yolunun genel hükümleri ile genel şikayet başvurusu ve özel şikayet başvuruları ayrımıyla, Taslağın yukarıda zikrettiğimiz düzenlemelerini inceleyelim.

II. ŞİKÂYET YOLUNA VE GENEL ŞİKÂYET BAŞVURUSUNA İLİŞKİN DÜZENLEME DEĞİŞİKLİKLERİ

A. SÜRESİZ ŞİKÂYET (GENEL) TÜRÜNE İLİŞKİN YENİ DÜZENLEME

Taslakta şikâyet türüne ilişkin yeni düzenlemeyle (CİKT m.24), mevcut Kanunda ‘Şikâyet ve şartları’ matlablı maddenin ikinci fıkrasında yer alan (İİK m.16/II) ‘bir hakkın yerine getirilmemesi veya sürüncemede bırakılması’ şeklindeki şikâyet sebebi, ‘yapılması gereken işlemlerin haklı bir sebep bulunmaksızın yapılmaması veya sürüncemede bırakılması’ şeklinde değiştirilip; bu şikâyetin süreye tabi olmadığı zımnındaki hüküm de muhafaza olunmakla birlikte, ‘süresiz şikâyet’ matlabıyla ayrı bir madde olarak sevk olunmaktadır (CİKT m.24). Bu açıdan, söz konusu ayrı madde teşkilinin şikâyet türü ayrımına vücut verdiği ileri sürülebilir¹⁸.

Diğer şikâyet sebepleri bakımından, başvuru konusu organ işlemi hakkında kural olarak bir objektif hukuka aykırılık iddiası söz konusu iken; bu şikâyetin sebebi (İİK m.16/II; CİKT m.24) başvuru konusunun takip bağlamındaki bir kamusal sübjektif hakkının ihlali iddiasına tekabül eder¹⁹. Nitekim, diğer şikâyetlerde usûlî talep organ icra işleminin iptali veya düzeltilmesine hükmolunması içerikli iken, burada farklı olarak, icra organına şikayet konusu işlemin tesisi yönünde bir emir verilmesi içeriklidir (İİK m.17). Bu itibarla, bu şikayet (süresiz) bakımından ayrı

m.16/II) dışında icra dairesine emir verme yetkisi bulunmadığından, hükümsüz işlemin tesbitiyle yenisinin tesisi lüzumuna dikkat çekebilirse de, kanımızca icra dairesine bu yönde bir emir kararı verilememek gerekir (bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* [n 4] 133). Ancak, hükümsüz işlem teorisine ilişkin olmamak ve takip yolunun kendine özgü niteliğine bağlı olmakla beraber mevcut İİK bünyesinde de benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir (İİK m.170a).

¹⁶ Nitekim Gerekçe’de mahkemenin harekete geçmesi bakımından ‘...usulü dairesinde kendisine intikal eden işlerde..’ ibaresi bu bağlamdandır (CİKT-Gerekçe m.30/2).

¹⁷ Söz konusu düzenlemenin, madde gerekçesine yönelik bir eleştiri mahfuz olarak, esas itibariyle olumsuz olmadığı belirtilebilir; bakınız Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes ve Cemil Simil, ‘CİKT –Değerlendirme m.1-52’ içinde Hakan Pekcanitez ve Muhammet Özkes (eds), *Cebri İcra Kanunu Taslağı Değerlendirmesi* (Onikilevha 2026) 96-100.

¹⁸ Bu hususta bakınız yukarıda anabaşlık I (dipnot 8 civarı).

¹⁹ Bu hususta bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 134-142 ve 160-162 (sübjektif kamusal hak kavramı için hususen bakınız Ibid 137-dipnot 589).

maddeyle hüküm sevki temelde isabetlidir. Bununla birlikte, kanımızca bu maddenin formülasyonunda bir hata vardır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, maddenin formülasyonunda ‘hakkın yerine getirilmemesi veya sürüncemede bırakılması’ ibaresi yerine ‘gerekli işlemin yapılmaması veya sürüncemede bırakılması’ ibaresinin kullanılması yönündeki değişiklik esasa etkili değildir. Şöyle ki, burada mevcut Kanun hükmünde sözü edilen hak, özel hukuk kaynaklı hak olmayıp; takip bağlamında korunması gereken kamu hukuku kaynaklı sübjektif haktır²⁰. Kamu merciinin muayyen bir kişiye karşı görevi bağlamındaki yükümlülüğü söz konusu kişi lehine hak teşkil eder. Sübjektif kamusal haklar, devlet merci nezdinde bir işlemin yapılması veya bir iznin verilmesi ya da bir duruma müdahale edilmemesi muhtevalıdır²¹. Bu açıdan, Taslağın söz konusu düzenlemesindeki ‘gerekli işlemin yapılmaması veya sürüncemede bırakılması’ ibaresi, söz konusu üç muhteva unsurundan en az birini dışarıda bırakmakla birlikte, diğer olgunun (müdahale) vukuu halinde zaten işlem tesis edilmiş olacaktır; dolayısıyla da, bu durum, usûlî hakkı ihlal sadedinde olarak ‘kanuna aykırılık’ zımındaki şikâyet sebebi dahilinde kalır²². Ezcümle, söz konusu lafızdaki değişiklikte noksan veya kusur yoktur.

Ne var ki, maddenin formülasyonunda mevcut düzenlemenin aksine her iki şikâyet sebebini de (‘işlemin yapılmaması’ ve ‘işlemin sürüncemede bırakılması’) haklı bir neden yokluğuna bağlamak isabetsiz olmuştur. Şöyle ki, söz konusu yeni düzenleme, kuvvetle muhtemeldir ki, hakkın yerine getirilmemesi veya sürüncemede bırakılması bağlamı şikâyet sebebine ilişkin olarak İsviçre doktrinindeki ‘maddî ve şeklî yerine getirmeme’ (gerekçeli ve gerekçesiz reddetme veya işlem yapmama) teorik ayırımına²³ dayalıdır. Yapılmakta olan bu değişikliğin, süresiz şikâyet sebebini ‘şeklî (gerekçesiz) yerine getirmeme’ haline münhasır olmasına²⁴ yöneltilen, İsviçre Doktrinindeki eleştirel yaklaşımdan mülhem olduğunu sanıyoruz. Bu minvalde, Taslakta, zikrolunan ayırım bağlamında ‘maddî (gerekçeli) yerine getirmeme’ sebebiyle şikâyet bakımından sürenin hitamıyla (kaçırılmasıyla) hukuka aykırı işlemler için şikâyete başvurulamaması ve bunun

²⁰ Burada icra organının taraf-İlgiliye Kanunkoyucunun tanıdığı hukuki imkanın ihlalinin söz konusu olduğu yönünde bakınız Üstündağ (n 4) 48. Burada şikâyet sebebi olarak icra organınca ihlali iddia edilen icra kuralının muhtevasının başvurucuya takip bağlamında tanınan bir sübjektif kamusal hak tanıdığı olduğu yönünde bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 140-142 ve 160-162.

²¹ Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 139-dipnot 597.

²² Örneğin, şeyin üçüncü kişi elinde haczi halinde yedieminliği kabul etmesi kaydıyla menkul mahcuz hakkında muhafaza tedbiri uygulanmaz (İİK m.88/II, 99; CİKT m.438/1). Burada, üçüncü kişiye icra dairesi nezdinde mahcuz şeydeki zilyedliğine müdahale edilmemesi zımında bir sübjektif kamusal hak tanınmış olup; aksi durumda, şikâyet yoluna başvurulması halinde, bir işlem yapılması değil de yapılmaması lüzumuyla işlemin iptali talebi şikâyetin konusudur.

²³ Pekcanitez ve Simil (n 4) 106.

²⁴ Kemal Arar, *İcra ve İflâs Hükümleri* (Kişisel yayım [Ankara]1944) 40-41; Mustafa Saim Üstündağ, *İcra Hukukunun Esasları* (Kişisel yayım [İstanbul], 8. Bası, 2004) 47-48; Kuru (n 7) 105.

amaca (denetim-hukuki koruma) elverişli olmadığı yönündeki görüş²⁵ benimsenmiş olmaktadır. ‘Hakkın yerine getirilmemesi’ sebepli şikâyet başvurusu taraf veya ilgiliden sadır bir icra organı işlemi tesis talebinin gerekçesiz reddine (veya re’sen tesis lüzumuna riayetsizlik üzerine göreve davet başvurusunun gerekçesiz olarak reddine) ilişkindir²⁶. Zira, gerekçeli red hali kanuna veya olaya aykırılık nedeniyle şikâyet sebebine vücut verir. Hukuk düzenimizde bilhassa red kararları bakımından mutlak olarak gerekçe gösterme zorunludur (İİK m.8/II). Bu itibarla, Taslakla süresiz şikâyet hakkında aranan haklı sebep yokluğu şartı, ‘işlem yapılmaması’ şikâyet sebebi bakımından, hatalıdır. Esasen, organ icra işlemi tesisine ilişkin talep reddolunmuş ve işlemin yapılmama gerekçesi red kararında belirtilmemişse, bu gösterilene (açıklanana) dek şikâyet süresi işlemeyecektir²⁷. Bu durum bakımından, şayet icra organından gerekçe istenmesine karşın yine de gösterilmezse bu halde süresiz şikâyete başvurulabilir. Eğer gerekçe gösterilir ise, icra-ıflâs organının bu bağlamdaki bir gerekçeli red kararı (maddi yerine getirmeme) kanuna veya olaya aykırılık sebebiyle söz konusu işlemin tesis olunması emri için şikâyete konu olabilecektir. Bu bağlamda, hakkın gerekçeli olarak yerine getirilmemesi, kamudüzenine aykırılıkla (da) sıkı bağlantılı olmakla²⁸, süresiz şikâyet başvurusuna vücut verebilir. Nitekim, Doktrinde, kamudüzenini ihlalin, icra dairesinin red işleminin hükümsüzlük derecesinde hukuka aykırılığını mutazammın olarak, süresiz şikâyete tabi olduğu savunulmaktadır²⁹. Kanımızca da, hakkın yerine getirilmesi sadedindeki işlem yapılması (veya yapılmaması) talebinin reddi kararındaki ağır hata içeren bir gerekçe söz konusu kararı etkisiz kılabilir³⁰. Ezcümle, Taslakta gözetilmiş olan doktrindeki eleştirel görüş açısından bu hallerde maksad hasıl olmuş olmaktadır³¹. Dolayısıyla, bu şikâyet sebebinin hakkın şekli (gerekçesiz) yerine getirilmemesine (zımnî red) hasretmenin fazla bir mahsuru yoktur. Neticeten, haklı sebep yokluğunun (gerekçesizlik) sadece hakkın (işlemin) sürüncemede bırakılması bakımından aranması yeterlidir. Bu itibarla, Taslak m.22/1-c bendi ve m.24 düzenlemesi ‘gerekli işlemin yapılmaması veya haklı sebep olmaksızın sürüncemede bırakılması’ şeklinde tashih olunmalıdır.

²⁵ Pekcanitez ve Simil (n 4) 107.

²⁶ Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 160-161.

²⁷ Ibid 330.

²⁸ İlhan E Postacıoğlu ve Sümer Altay, *İcra Hukuku Esasları* (5. Bası, Vedat 2010) 73.

²⁹ Arar (n 24) 48; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2021) 80-81.

³⁰ Bakınız ve karşılaştırınız Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 4) 46-dipnot 6’da aktarılan Yargıtay İBK (E.2016/4, K.2018/11, 6.02.2018) ve sair ilmi-kazai içtihadlar.

³¹ Mevcud düzenleme (İİK m.16/II) bağlamında bakınız ve karşılaştırınız Pekcanitez ve Simil (n 4) 108.

B. ŞİKÂYET BAŞVURU ŞEKLİ VE İÇERİĞİNE İLİŞKİN DÜZENLEME

Taslakta, şikâyet yolunun genel hükümleri meyanında, şikâyet başvurusunun şeklinin yanı sıra onu ferdileştiren unsurların (karşı taraf-ilişkin dışında davanın şekli unsurları) diğer içerik unsurlarıyla birlikte tatad edildiği, 'Başvuru usûlü' matlablı³² yeni bir hüküm sevk edilmektedir (CİKT m.26).

Şikâyetin şekli unsurları şikâyet başvurusu ve şartları ile verilebilecek karara ilişkin düzenlemelerden de (İİK m.16 [CİKT m.22]) çıkarılabilir³³. Ancak, yine de, bu hususta açık hüküm sevk şikâyetin işlevi ve yargılamanın hızlandırılmasındaki taraf ve de kamusal yararlar karşısında lüzumsuz sayılmaz.

Hukuk düzenimizde, icra (ve iflâs) şikâyeti, basit yargılama usûlüne tabi olmakla birlikte, mahkemeye dava dilekçesi gibi yazılı veya eşdeğer şekilde sunulması gerekli değildir (İİK m.18/II). Bu yargısal başvuru Kanunda muhasamatlı olarak yapılandırılmamıştır ve yargılamanın genel hükümlere tabi olduğu da belirtilmeyip özel hükümlerle düzenlenmiştir (İİK m.18/III). Bu açıdan, icra itirazı mahiyetli yargısal başvurularda da öyle olduğu gibi, şikâyet yoluna başvurulması yazılı şekil şartına tabi kılınmamıştır. Dolayısıyla, şikâyetinde basit yargılama usûlüne yapılan atıftan hareketle, bu usûle de teşmil edilmiş olan (HMK m.322/1) yazılı yargılama usûlünde cari dava dilekçesi kurallarının (HMK m.119/1) uygulanma imkanı sınırlıdır. Başvuru noksanlarının tamamlatılmasına ilişkin kuralların tatbiki için de içerik unsurlarının tasrihi ve tefrike elverişli surette düzenlenmesi ihtiyaçtan ari değildir. Zira, halihazırda şikâyet başvurusu içerik unsurlarının dava dilekçesindeki gibi kanunen tasrih edilmemiş olması, bunların mahkeme ilk inceleme ve hazırlık tutanağı (tensib) tanzimine ("Mahkeme Yazı İşleri Yönetmeliği"³⁴ m.200-201) esas kılınmasına elvermemektedir³⁵. Bu itibarla, şikâyet başvurusu esnasında belirtilip bildirilmesi lüzumlu olan içerik unsurlarının kanunen tasrihi yararlıdır.

Ne var ki, Taslakta şikâyet başvurusunun yazılı şekil şartından berî oluşunun muhafazası, maslahaten gerekli ve amaca uygun olmamakla, isabetsiz olmuştur³⁶. Sözlü başvuru imkanı, mahkeme bürosu işyüküne yol açma potansiyelinin ötesinde, bu maddeyle hasıl olabilecek yararı sınırlandırır. Şöyle ki, söz konusu yeni

³² Bu maddede şikâyet başvurusunun şekli ve içerik unsurları düzenlenmekte olup; matlapta kullanılmış olan 'usûl' tabirinin bu bağlamda 'yol, yöntem, tertip, nizam, düzen' anlamları ön planda olmakla (Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* [26. Baskı {Ahmet Sami Güneşçay ve Mustafa Çiçekler edisyonu}, Aydın 2010] 1308), kanımızca matlapta "Başvuru şekli" ibaresinin kullanılması uygun olur.

³³ Pekcanitez ve Simil (n 4) 304.

³⁴ Bölge Adliye ve Adli Yargı İlkderece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik (RG 06.08.2015/29437).

³⁵ Bu yönde bakınız Pekcanitez ve Simil (n 4) 304-dipnot 945 ve 946' da anılan kazai içtihadlar.

³⁶ Aynı yönde bakınız Pekcanitez, Özekes ve Simil (n 17) 89.

düzenlemeyle tasrih edilen unsurlar, başvurunun asgari içeriği sadedinde olup³⁷; basit yargılama usûlünde de cari olan (HMK m.322/1) yazılı yargılama usûlünün dava dilekçesi standart içerik unsurları paralelindedir (HMK m.119/1). Bu açıdan, başvuru esnasında bunların belirtilip bildirilmemesi halinde dava dilekçesi ikmal mehline icabet ve iddia külfeti yaptırım kurallarının (HMK m.119/2) kıyasen tatbika medar olması söz konusudur. Ancak, dava dilekçesi basit yargılama usûlü bakımından da yazılı şekle tabi iken (HMK m.317/1), şikâyet başvurusunda böyle bir şartın bulunmaması (İİK m.16/II; CİKT m.26/1), söz konusu ikmalsizlik yaptırımlarının aynen tatbikine manidir³⁸. Zira söz konusu dilekçe unsurları, aynı zamanda yazılı şekil içerik unsurları olmakla, yazılı şekil (zorunluluğu) şartına bağlıdır. Sözlü başvuru tutanağa bağlanarak yazılı şekilde tesbit olunup başvuruca imzalatılmasıyla sonuç doğuracak ise de, içerik unsurunun tümüyle memura beyan olunmaması başvuru tutanağını tanzim eden mahkeme görevlisinin ikazını mucip olup; buna rağmen beyan etmemesi durumunda, söz konusu noksanlık başvuruca sadece yargılamada aleyhe sonuçlara katlanma külfetine maruz bırakmalıdır. Böyle bir sözlü başvuru noksanının ilk inceleme akabinde tensib zabtı kapsamındaki bir hazırlık kararıyla mahkeme kalemine gelerek veya duruşmalı incelemede celse günü tamamlamaya davet olunması mümkündür. Bununla birlikte, söz konusu davete icabetsizlik halinde açılmamış sayma kararı verilemez; zira, bunun için kanımızca açık düzenleme gerekir. Böyle bir durumda, neticeten (örneğin iddia yokluğu gerekçesiyle), başvurunun reddi mümkündür³⁹; ama bu da gereksiz işyüküne yol açmakla tercihe şayan sayılmaz. Dolayısıyla, Taslakta, mevcut Kanunda (da) bulunan, sözlü başvuru imkanının muhafazasına gerek yoktur; vatandaşlara zorunlu ilkeğitim kanunuyla Türkçe

³⁷ CİKT- Gerekçe m.26/2.

³⁸ Doktrinde Bilge ve Önen sözlü-yazılı şekille tesis olunup; kanunen muayyen içerik unsurlarını havi olmayan taraf usul işlemini kanımızca da isabetli olarak şekle aykırı saymakla birlikte, işlemin tesis olunma şekli bakımından arada bir fark gözetmeksizin yaptırıma (iptal) tabi olduğunu (HUMK m.82) kabul etmektedir (Necip Bilge ve Ergun Önen, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri* [3. Baskı, Kişisel yayım [Ankara] 1978] 286). Bu görüşe temelde katılmakla birlikte, dilekçe unsur noksanları kural olarak karşı tarafı bilgilendirmeye yönelik olmakla mülga HUMK m.82 rejiminde esaslı merasimden olmadığı gibi (Abdurrahim Karşlı, *Medeni Usul Hukukunda Usuli İşlemler* [Kişisel yayım {İstanbul} 2001] 77), iptal yaptırımının tatbik olunması talebe bağlıdır. Böyle bir durumda, ilgilinin memur tarafından tanzim olunmuş olan başvuru tutanağının iptali talebinde bulunabileceği kabul edilebilirse de, HMK'da şekle aykırı taraf usul işleminin iptali hususunda mülga HUMK m.82 hükmü gibi genel bir hüküm yoktur. Dava dilekçesi zorunlu unsurları noksanı bakımından 'açılmamış sayma' yaptırımı kabul edilmiş ise de (HMK m.119/2), adalete erişim temel hakkını sınırlayan bu düzenleme dava dilekçesine mahsus olmakla, istisnai hüküm olup; bu düzenlemenin *ratio legis*'i (uyuşmazlığın karşı tarafını savunma hakkı bakımından bilgilendirme) bakımından amaç ayniyeti de bulunmadığından, özel hükümlere tabi icra mahkemesi yargısal başvuruları için kıyasen tatbika elverişli değildir. Kıyas ve İstisna mahiyetindeki kurallar hakkında kıyasen tatbik yasağı hususunda bakınız Kemal Gözler, *Hukuka Giriş* (10. Baskı, Ekin 2013) 330-333; Fuat Altuntaş, *Hukuka Akıl Yürütme Yöntemi Olarak Kıyas: Analoji* (Onikilevha 2021) 113-122, 154-158, 194-199; Erzurumlu Işık (n 9) 129-135.

³⁹ Bakınız ve karşılaştırınız Pekcanitez ve Simil (n 4) 304-305.

okuma-yazma kabiliyeti kazandırılmakta olup avukatla temsil adli yardım imkanı da mevcuttur (HMK m.335). Bu açıdan, noksanlık yaptırımının tatbik olunabilmesi için, Taslak m.26 hükmünden ilk fıkranın çıkarılması gerekli ve yeterlidir. Bu hususta, icra hukuk mahkemesinde cari basit yargılama usûlü kuralları muvacehesinde, avukatla temsil olunmayan taraflar için, matbu dava formu imkanının Yönetmelikle şikâyetle de teşmili mümkündür (HMK m.317/4).

Taslakla sevk olunan CİKT m.26/1 hükmünün maddeden çıkarılması haliyle, dilekçe içerik-şekil unsuru noksanlı bir şikâyet başvurusunun akibeti şöyle tasvir olunabilir: Kanunda aksine düzenleme bulunmamış olacağından, bu maddeyle getirilmekte olan yeni düzenleme (CİKT m.26/2) uyarınca başvuru ve şikâyetli işlem ve de şikâyet sebeplerine ilişkin vakıaların yanı sıra bundan sadır talep sonucu ile aidiyet işareti (imza) zorunlu unsur olarak görülmek gerekir⁴⁰. Bu itibarla, basit yargılama usûlünün genel kuralları muvacehesinde (HMK m.317/1 ve m.322/1 atfıyla m.119/2 uyarınca), şayet zorunlu unsurlar noksan ise ikmal için mehil verilerek, ikmal olunmaması durumunda, başvurunun yapılmamış sayılmasına karar verilebilecektir. Öte yandan, şikâyet sebeplerine ilişkin deliller şikâyet konusu işlemi belirtirken bildirilecek olan icra dairesi dosyasında bulunup keza istenilecek açıklama neticesi öğrenilebilecektir. Bu itibarla, zorunlu asgari içerik meyanında delillerin tasrih olunması gerekmez. Dosyadan ve yaptırılacak açıklamadan temin imkanı olmayan ve bilhassa maddi hukuk meselesine girilmesi gereken hallerde, başvuru delil bildirmesi gerekebilir. Bu hallerde esasen yargılamanın duruşmalı incelemeyle yürütülmesi beklenir (CİKT m.27/4). Böyle bir durumda, burada hakim de şikâyet sebepleri dahilinde re'sen delil araştırabileceğinden⁴¹, duruşmada başvuru ve ilgililerden delil istenilip incelenebilir. Bununla birlikte, incelenen delillerden kanaat edinilemediğinde, isbatsızlığın riskine başvuru katlanacaktır (HMK m.190/1)⁴². Ezcümle, vakıalar değilse de, delillerin gösterilmesi, yine dava dilekçesi unsurlarındaki durum paralelinde (HMK m.119/1-f) zorunlu olmayıp; bir ihtiyari (başarı) unsur(u) sayılmak gerekir. Mahkemenin adı ile başvuru kimliği ve adresi ise mahkeme esas defterine kayıt işlemi için şarttır.

Neticeten, Taslağın şikâyet yolunun genel hükümleri meyanında, şikâyet başvurusunun şekli ve içeriğine ilişkin düzenlemeleri, yazılı şekil şartı yönünde revizyon lüzumu haricinde, isabetlidir⁴³.

⁴⁰ Gerekçede bu özelliğe asgari unsur lafzıyla işaret olunmaktadır (CİKT-Gerekçe madde 26/2).

⁴¹ Pekcanitez ve Simil (n 4) 367, 371, 378.

⁴² Ibid 364-365 ve orada dipnot 1104-1105'de aktarılan kazai içtihadlar.

⁴³ Taslağın söz konusu düzenlemesinde başvuru içerik unsurları meyanında karşı taraf-İlgiliye yer verilmemiş olup; bu tercih de bu husus mahkemenin re'sen tesbitine tabi olduğundan (CİKT m.27/5), kanımızca tutarlı olmakla isabetsiz değildir. Ancak, mahkemenin başvuruyu ilgililere tebliği için başvurunun nüshalandırılmış olması lüzumuna (Pekcanitez, Özkes ve Simil [n 17] 90) ikincil mevzuatta yer verilmesi mümkün ve uygun olacaktır.

C. ŞİKÂYET YARGILAMASI ve KARARA İLİŞKİN BAŞLICA YENİ DÜZENLEMELER

1. Şikâyetle Yargılama Usûlüne İlişkin Özel Düzenleme

Taslakta şikâyet yolunun genel hükümleri meyanında, doğrudan yargılama usûlü konulu olarak şikâyet başvurusuna mahsus bir hüküm sevk edilmiş olup; şikâyet başvurusunun, niteliğine uygun düştüğü ölçüde basit yargılama usûlüne göre incelenip karara bağlanması kabul edilmektedir (CİKT m.27/1). Bu düzenleme, Taslağın cüzi icrada görevli hakimli icra organı olan icra hukuk mahkemesinde cari yargılama usûlüne ilişkin genel hükmünden (CİKT m.16/2) nüans mesabesinde de olsa farklı olmakla, ona nazaran özel hüküm mahiyetindedir. Keza, her iki hüküm de, halihazırda hem icra mahkemesinde cari yargılama usûlü hakkında genel hüküm olan ve bünyesinde şikâyet yoluna ilişkin özel hüküm içeren mevcut Kanun düzenlemesinden (İİK m.18) kısmen farklıdır. Taslağın söz konusu genel hükmü (CİKT m.16/2) konumuz dışında kalıyor. Dolayısıyla, burada, mevcut Kanunda genel hüküm bünyesindeki muadiline (İİK m.18/I) nazaran etkisi ve lüzumu bakımından, Taslağın şikâyetle yargılama usûlüne ilişkin söz konusu özel hüküm düzenlemesini inceleyeceğiz. Ama, bunu açıklayıp isabetini değerlendirebilmek için, öncelikle yargılama usûlü kavramına değinmek yararlı olacaktır.

Yargılama tabiatı icabı aşamalı bir süreç olmakla, yargılama usûlü kavramı mahkemelere arz olunan hukuki koruma başvurularının karara bağlanılmasında izlenilecek yol ve yöntemi ifade eder⁴⁴. Anayasa gereğince mahkemelerin kanunla kurulması lüzumu (AY m.142), onun faaliyetinin asgari çerçevesiyle de olsa kanunen düzenlenmesi zımında, yargılama usûlünün tasrihine de şamildir⁴⁵. Devlet ve süljer bakımından önemine⁴⁶ binaen, şekli hukuk kanunlarında yargı-

⁴⁴ Mehmet Kamil Yıldırım, ‘Teksif ve Sözlülük İlkeleri Açısından Yargılama Usûlleri Hakkında Düşünceler’ içinde Selçuk Öztekin, Mehmet Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren-Yıldırım (eds), *Prof Dr Ergun Önen’e Armağan* (Alkım 2003) 467, 470; CT Çelikoğlu, “HMK Yargılama Modelinde Sözlü Yargılama ve Hüküm Aşaması” (2018) 14 (40) Legal-Mihder 459, 465-466.

⁴⁵ Cengiz Topel Çelikoğlu, ‘Bağımsız ve Tarafsız Mahkeme Hakkı’ içinde Kamuran Reçber, Barış Özdal ve Zeynep Özgenç (eds), *Prof Dr Mehmet Genç’e Armağan* [Dora 2016] 94-95. Hukuk ve yargı sisteminin kurumsal güvencesi olarak adil yargılanma hakkının unsurları meyanında bu yönde ilaveten bakınız Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, *Medenî Usul Hukuku* (8. Bası, Filiz 2024) 76. Yargı ve mahkemelerin kuruluşuna ilişkin ilke nitelemisiyle ve ‘öncedenlik’ bakımından tabi hakim güvencesi bağlamında ayrıca bakınız Süha Tanrıver, *Medenî Usul Hukuku C I-II* (Yetkin 2016-2021) C I 82, 83, 85-86.

⁴⁶ Yargılamanın bir usûle bağlanması, bir taraftan yargılamanın etkin-verimli yürütülmesi ve mahkemenin doğru karar vermesine hizmet edip adli sistemin sürdürülebilirliğine katkıda bulunduğu gibi; diğer taraftan da usûlün işleyiş düzenini önceden tasrih etmekle taraflar bakımından öngörülebilirlik sağlamaktadır (Xandra E Kramer, “The Structure of Civil Proceedings and Why It Matters: Exploratory Observations on Future ELI-UNIDROIT European Rules of Civil Procedure” [2014] 19 [2] Uniform Law Review 218, 218 ve 222; Çelikoğlu, “Sözlü Yargılama ve Hüküm” [n 44] 466- dipnot 13).

lama usûlünün yeterli ölçüde yapılandırılmış olması gerekmektedir⁴⁷. Öte yandan, zaman - masraf ve adalete erişim etkinliği için, tüm hukuki koruma başvurularının aynı yargılama usûlüyle karara bağlanması arzu edilmez⁴⁸. Bu açıdan, literatürde özel usûllerin de ihdas ve arzı hukuk-usûl sisteminin olgunluk işareti olarak kabul ediliyor⁴⁹. Ezcümle, günümüz şekli hukuk kanunlarında, yargılama usûlleri uyuşmazlık zuhuru ve hukuki korunma talebi öncesinde, genel ve özel usûller olarak birden fazla adette kategorik olarak tesbit ve tayin edilmektedir (HMK m.118 - 315, 316-322; sZPO⁵⁰ Art. 219-242, 243-247, 248-270)⁵¹. HMK'da aksi belirtilmedikçe izlenilecek olan genel⁵² yargılama usûlü (yazılı yargılama usûlü) olup; bunun yanında istisnai olarak kanunen muayyen başvurular bakımından izlenilecek olan basit yargılama usûlü de mevcuttur⁵³.

Hali hazırda icra mahkemesinde cari yargılama usûlünü tasrih eden mevcut Kanun düzenlemesi uyarınca, bu mahkemeye arz olunan usûli talepler hakkın-
da izlenilecek yargılama usûlü basit yargılama usûlüdür (İİK m.18/I). Ancak, HMK'da yargılama usûlleri olağan/genel usûl (yazılı yargılama usûlü) üzerin-
den düzenlenmiş olup; basit yargılama usûlü genel olanın daha az formal ve seri

⁴⁷ Kramer (n 46) 220; Çelikoğlu, “Sözlü Yargılama ve Hüküm” (n 44) 466.

⁴⁸ Gülcan Sunar, ‘Medeni Usûl Hukukunda Basit Yargılama Usûlü’ (Dr Tezi, Marmara Üniversitesi 2002) 43; Çelikoğlu, “Sözlü Yargılama” (n 44); Saroya Amrani Mekki, ‘Prioritizing Efficiency in the Judicial System’ in Buckhard Hess, Margaret Woo, Loic Cadet, Severine Menetrey and Enrique Vallines (eds), *Comparative Procedural Law and Justice: Part XI-Intro* (Luxembourg National Research Fund – Project No 019/13946847, CPLJ August 2024) 1, 3-para 8, 12-para 44 <<https://www.cplj.org/publications/11-0-prioritizing-efficiency-in-the-judicial-system>> (accessed at 31.12.2025).

⁴⁹ Mustafa Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku* (7. Baskı, Kişisel yayım [İstanbul] 2000) 781; Mekki (n 48) 3-para 8 (Mekki, özel usûller arasında kısa yargılama usûlünün yanı sıra geçici hukuki koruma ve ilamsız icra ödeme emri kurumlarını da saymakla birlikte, bu sonuncuların genel usul olarak ilkinde iç içe ve ikincisinde de kombine halde kullanıldığını da belirtiyor [Ibid 8-para 27 ila 30]).

⁵⁰ Schweizerische Zivilprozessordnung: İsviçre Federal Medeni Usûl Kanunu (“İsvHMK”). Bu Kanunun 11 December 2009 tarihi itibarıyla güncel İngilizce çevirili metni için bakınız Lucien W Valloni and Daniel Bloch, *Swiss Civil Procedure Code* [Dike 2010] 49-408. İsvHMK'nın resmi çevirili ve en güncel metnine internet ortamında erişilebilmektedir <<https://www.fedlex.admin.ch>> (Erişim Tarihi: 27.01.2026).

⁵¹ Bu olgu, şekli hukuk kanunları isimlendirilirken ‘... usûlleri (veya ‘muhakemeleri’) Kanunu şeklinde çoğul kip kullanılması da ilişkilendirilip bu durum kanunda çoklu usûl kabul edilmesine hamlolunmaktadır (bakınız Postacıoğlu [n 8] 6).

⁵² Genel yargılama usûlü terimi için bakınız Baki Kuru, *Medeni Usûl Hukuku C 1-2* (Yetkin 2020) C 1 443; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medeni Usûl Hukuku* (6. Bası, Yetkin 2023) 85.

⁵³ Budak ve Karaaslan (n 45) 371; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, “Usûl” (n 52) 85.

olan bir versiyonudur⁵⁴⁻⁵⁵. İcra-ıflâs hukuku uyuşmazlıkları temelde şekli hukuk uyuşmazlıklarıdır. Nitekim, icra-ıflâs hukuku yargısal başvuruları, medeni usûl hukukundakinden (HMK'dan) farklı olarak kategori (şikâyet-itiraz-dava) ve adet itibarıyla Kanunen (İİK) muayyendir⁵⁶. Dolayısıyla, HMK'nın basit yargılama usûlü (de) icra-ıflâs uyuşmazlıklarının tümü için uygun değildir. Bu itibarla, İİK'da hem icra mahkemesi yargılamalarında cari usûl tasrih edilirken ve hem de icra-ıflâs hukuku yargısal başvuruları düzenlenilirken, basit yargılama usûlünü de sınırlayan ve de bağlantılı usûli ilkeler meyanında müstesna olanı gözetici surette ayrı hükümler de sevk olunmuştur. Böylece, basit yargılama usûlü (dilekçe teatisi aşaması çıkarılarak ve süreler sınırlandırılarak) hızlandırılıp (İİK m.70); incelenebilecek deliller sınırlandırılarak (örneğin İİK m.68), adeta bir üçüncü yargılama usûlü ("kısa yargılama usûlü") ihdas edilmiştir⁵⁷.

Yukarıdaki açıklamalar muvacehesinde, İİK'da kanunen muayyen yargısal başvurulara ilişkin münferid maddelerdeki usûle ilişkin kurallar icra mahkemesi yargılamalarına mahsus özel hüküm mahiyetindedir. Bu bağlamda, İİK m.18/I hükmü, icra mahkemesinde izlenecek yargılama usûlünü tasrih etmekle, genel hüküm mahiyetinde olup; burada, belirlenmiş olan basit yargılama usûlü kuralları (da) bu Kanunda düzenlenen yargısal başvurulara ilişkin kurallar meyanındaki özel hükümler çerçevesinde uygulanacaktır⁵⁸. Fakat, aynı maddede (İİK m.18) basit yargılama usûlünün HMK'daki kurallarından ayrılan özel hükümler de mevcuttur. Bunlardan, ilki icra mahkemesi nezdinde usûli talep şekline ilişkin ve kaideten tüm yargısal başvuru kategorilerine şamil iken (İİK m.18/II); diğeri şikâyet yoluna münhasır olup yargılamanın yürütülmesine ilişkindir (İİK m.18/III).

Taslağın 'şikâyet yargılama usûlü' matlablı 27. maddesine bakıldığında, iki ila dördüncü fıkralarda yargılamanın cereyanına ilişkin hükümler yer almakla birlikte, birinci fıkrada "Şikâyet başvurusu, niteliğine uygun düştüğü ölçüde basit yargılama usûlüne göre incelenir. Şikâyet yargılaması ivedi işlerden sayılır" de-

⁵⁴ Tanrıver (n 45) 1060; Murat Atalı, 'Basit Yargılama Usûlü' içinde Hakan Pekcanıtez, Muhammet Özkes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, Cemil Simil ve Efe Direnisa (eds), *Medenî Usûl Hukuku C I-IV* (16. Bası, Onikilevha 2025) C IV 3561, 3565.

⁵⁵ Özel yargılama usûlleri, standart (olağan/genel) yargılama usûlünün, talebin veya uyuşmazlık konusunun nicelik-niteliğine göre, sınırlandırılıp; basitleştirilmesi veya hızlandırılması –yoğunlaştırılması suretiyle teşkil olunduğu gibi (Xandra E Kramer and Shusuke Kakiuchi, "Austerity in Civil Procedure and the Role of Simplified Procedures" (2015) 4 Erasmus Law Review 139, 139-140; Mekki [n 45] 6 –para 23 ve 9-para 26), kendi başına yeterli surette veya kısmen standart (genel/olağan) yargılama usûlüne atıfla tamamlanarak da teşkil olunabilmektedir (Postacıoğlu [n 8] 660).

⁵⁶ Bakınız yukarıda anabashlık I - dipnot 5.

⁵⁷ İcra mahkemesinin yargılamasını özel hükümlere göre yürüttüğü yargısal başvuruların karara bağlanmasında uygulanan, basit yargılama usûlünün kısa versiyonu için 'kısa yargılama usûlü' nitelemi hakkında bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 304-305 (basitleştirilmiş yargılama usûlleri oluşturma teknikleri hakkında ilaveten bakınız Kramer and Kakiuchi [n 55] 142).

⁵⁸ Karslı, "*İcra-İflâs*" (n 4) 65. Aynı yönde ilaveten bakınız Kuru, "*İcra-İflâs*" (n 9) 67; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n 29) 66; Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 4) 36.

nilerek, usûl tayinine ilişkin bir hüküm de sevk edilmektedir. Taslağın bu maddesinin 2 ila 4. fıkralarındaki hükümleri aşağıda inceleyeceğiz; burada söz konusu 1. fıkra hükmüyle ilgiliyiz. Kanımızca, bu düzenlemeye gerek bulunmayıp; lafzın zıt anlamının⁵⁹ murad edilmiş olmadığı Taslak m.16/2 hükmünden anlaşılmakla birlikte, düz anlamı itibarıyla hakime şikâyetle basit yargılama usûlünün takdirene uygulanması yönünde bir yetki verildiği zehabına⁶⁰ sevk etmektedir. Gerekçede bu hükmün mevcut Kanun m.18/I hükmünün muadili (karşılığı) olduğu belirtilmekte ise de, esasen onun karşılığı bu değil Taslak m.16/2 hükmüdür; m.27/2 hükmünün İİK'da karşılığı yoktur. Taslağın bu iki hükmü arasında bir nüans var ise de, ilkindeki (CİKT m.16/2) ibareden ('*Aksine hüküm bulunmayan hallerde, ...*') sadır olan, bu fark müteakip fıkralar muvacehesinde (2 ila 4. fıkralar) 27. maddenin kapsamı dairesindedir. Esasen, '*niteliğine uygun düştüğü ölçüde..*' ibaresiyle akla gelen hakimnin takdir yetkisi yargılamanın duruşmalı yürütülüp yürütülmeyeceğiyle sınırlı olarak mevcuttur (bu husus söz konusu maddenin 4. fıkrasında düzenlenmiştir). Keza, bu fıkranın ikinci cümlesine temas eden, davanın (burada başvurunun) işlemiden kaldırılması (HMK m.151) kabul edilmemiş olup (kanımızca bu şikâyetin aynı zamanda denetim aracı olma vasfına uygun düşmediğinden); bu hususta, aksi yönde (yargılamayı re'sen yürütme) özel usûl kuralı koyulmakla, şikâyetin söz konusu niteliği kanunkoyucu tarafından zaten gözetilmiştir (İİK m.18/III; CİKT m.27/4). Böylece basit yargılama usûlüne ilişkin kurallardan ayrılma noktaları tasrih olunup ikame kurallar da vazolunarak, adeta şikâyet başvurusuna mahsus kendisine yeten özel bir usûl kanunen oluşturulmuştur. İcra mahkemesinde cari yargılama usûlünü genel hükümle belirleyip (CİKT m.16/2); bu yargılama usûlü bünyesindeki kurallardan ayrılma noktalarını da özel hükümle belirledikten sonra (CİKT m.27/2-4), artık tekrar yargılama usûlünün tayinine ilişkin başka hüküm sevki lüzumsuz ve kanun yapma tekniğine de uygun değildir. Dolayısıyla, Taslağın m.27/1 hükmü maddeden çıkarılmalıdır⁶¹.

2. Şikâyetle Yargılama Şekli ve İlkelerine İlişkin Özel Düzenlemeler

⁵⁹ CİKT m. 27/1 hükmünün zıt anlamı şu şekilde ifade olunmaya müsaittir: 'Şikâyet başvurusunda, niteliğine uygun düşmeyen hallerde, "basit olmayan" yargılama usûlü uygulanır'.

⁶⁰ Hukuk düzenimizde hakime yargılama usûlü oluşturma veya seçme yetkisi verilmemiş olup; yargılama usûllerinin içeriği ve de yargısal başvuruların hangi yargılama usûlüyle karara bağlanacağı kanunen muayyendir (HMK m.316-322). Başka hukuk düzenlerinde bu hususta bazı farklı tercihler mevcuttur (Kramer and Kakiuchi [n 55] 140; Mekki [n 48] 4-para13 ve 10-para 34).

⁶¹ Fıkranın değil de burada yer alan kuraldaki '*niteliğine uygun düştüğü*' ibaresine gerek bulunmadığı şeklinde benzer yönde bakınız Pekcanitez, Özekes ve Simil (n.16) 92. Öte yandan, Taslağın icra hukuk mahkemesinde cari yargılama usûlünü basit yargılama usûlü olarak tayin eden genel hükümde (m.16/2) yer alan '*niteliğine uygun düştüğü ölçüde*' ibaresi de fazladan olup benzer bir karmaşaya yol açabilecek olmakla onun da fıkradan çıkarılması gerekmele, bu mahiyette lazımlar kanunen gözetilip gerekli özel kurallar icra hukuk mahkemesine arz edilecek yargısal başvuruları düzenleyen ilgili maddelerde yer aldığından, o durumda da herhangi bir handicap ortaya çıkması söz konusu değildir.

Şikâyet yolunun genel hükümleri meyanında, Taslakta şikâyet başvurusunun incelenme ve karara bağlanma şekli ile ilkeleri de yeniden düzenlenmektedir (CİKT m.27/2-4). Söz konusu yeni düzenlemeler, Taslağın 27. maddesinde birisi tamamen yeni bir fıkra olarak ve diğeri de birbiriyle irtibatlı kısmen yeni iki fıkra olarak yer bulan, iki ayrı yargısal ilkeye ilişkindir. Bunlardan birincisi şikâyetin konusunun (“dava konusu”), hükümsüzlükle malul organ icra (ve iflâs) işlemi dışında (CİKT m.30/1⁶²), değiştirilemeyeceğine ilişkin düzenlemedir (CİKT m.27/2). İkinci düzenleme ise, verilecek hükümden etkilenebilecek şikâyet ilgililerine hukuki dinlenilme imkanı sağlanmasına ilişkindir (CİKT m.27/3-4). Öte yandan, şikâyet konusu işlemi yapan icra organının şikâyetli işlem hakkında açıklama istenebilme imkanı (İİK m.18/III-ilk cümlede birinci yarım c) istenecek açıklamanın gerekçeye ilişkin olacağı tasrih olunarak Taslakta muhafaza olunmaktadır (CİKT m.27/4-son c).

Hukuk düzenimizde mevcut durum bakımından belirtilmelidir ki, icra (hukuk) mahkemesinde cari basit yargılama usûlü kurallarına da sari genel hükümler meyanında, Kanunda tasrih olunan yargılama ilkelerinden tasarruf ile taleple bağlılık ilkelerinin (HMK m.24,26) şikâyetinde de gözetileceği tabiidir⁶³. İlmi-kazai içtihadlar, taraflarca hazırlama (taraflarca getirilme) ilkesi ve teksif ilkesi (HMK m.25,141) bakımından da, ağırlıklı olarak bu yöndedir⁶⁴. Bu hususta, Taslakta, taraflarca getirilme ilkesinin uzantısı⁶⁵ olarak, teksif ilkesini aksettiren iddia-savunma değişiklik yasağı şikâyetin konusu temelinde mutlak bir sınırlama sadedinde tasrih edilmektedir (CİKT m.27/2). Bu düzenlemenin sevk sebebine, Taslak Madde Gerekçesi’nde, hükümsüz işlemlerin müstesna olduğunun belirtilmesi sadedinde işaret olunuyor ise de, bu açıklayıcı değildir⁶⁶. Hükümün düz anlamı

⁶² Takip çaresi tevlid etmemekle (bakınız yukarıda I - dipnot 5), Çalışmada incelemediğimiz bu madde hükmü hakkında bakınız yukarıda I – dipnot 12 civarı .

⁶³ Pekcanitez ve Simil (n 4) 373; Yargıtay HGK, E 2018/12-470, K 2018/1130, 23.05.2018; Yargıtay 12 HD, E- K 1992/182-7297, 27.05.1992 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁶⁴ Pekcanitez ve Simil (n 4) 318 ve orada dipnot 979 -980’de anılan ilmi kazai içtihadlar ve de ilaveten 332, 375-376 ve 377-dipnot 1141.

⁶⁵ Alper Tunga Küçük, *Vakıaların Toplanması Açısından Teksif İlkesi* (Onikilevha 2021) 39-40.

⁶⁶ Söz konusu yeni hükmü içeren Taslak madde fıkrasında, saklı tutulmuş olan (CİKT m.30/2), kamudüzeninden olan emredici kurallara aykırı hükümsüz işlemlerin (de) sonradan şikâyet konusu yapılması talep sonucuna ilişkin değişiklik yasağının istisnası olarak görülemez; zira, mahkeme hükümsüz işleme tesadüf halinde re’sen inceleme ve gerekli kararı verme yetkisine sahiptir (mevcut durum itibarıyla de kamudüzenini haleldar bir işleme tesadüf olunması bakımından aynı yönde bakınız Arar [n 23] 56; Pekcanitez ve Simil [n 4] 332 ve orada dipnot 1030-1032’de anılan ilmi-kazai içtihadlar). Taslak m.30 düzenlemesi Mevaz İsviç’den mülhemdir (Taşpınar Ayvaz [n 13] 1540, 1546 ve1550). Söz konusu yeni düzenleme (CİKT m.30) benzeri bir hüküm Mevaz Kanuna da dahil olmuş olmakla birlikte (SchKG Art 20a/2-3), orada şikâyet re’sen araştırmaya tabi olduğundan (SchKG Art 20a/2-2) bu hüküm (Art 20a/2-3) taleple bağlılık değil tasarruf ilkesine istisna getirmektedir (bakınız Sema Taşpınar, ‘İsviçre Federal İcra ve İflâs Kanunu’nda Yapılan Değişikliklere Genel Bir Bakış’ içinde Hakan Pekcanitez (ed), *Prof Dr Baki Kuru’ya Armağan* [TBB 2004] 609).

itibariyle bununla talep sonucu bakımından bir ıslah yasağı getirildiği⁶⁷ aşikardır. Buna göre, şikâyet süresi dolmamış olsa bile, başvuruca başvurudan sonra şikâyet konusu işleme ilişkin talep sonucunu (ilave zımnında artırabilirse de) değiştiremeyecektir. Burada, talep sonucuna hükümsüzlük derecesinde hukuka aykırılık iddiasıyla başka bir işlemin ilave edilmesi müstesnadır. Ama, bu zaten Taslak m.30 hükmü uyarınca mahkemenin re'sen hareketen yerine getireceği görevi olmakla, kanımızca böyle bir ilave mahkemeyi tahrik zımnındadır⁶⁸. Bununla birlikte, bu düzenlemenin şikâyet sebeplerinin ileri sürülme rejimini etkilendirme potansiyeli olduğu düşünülebilir.

İddia-savunma değişiklik yasağının talep sonucunu da kapsamasına⁶⁹ bağlanabileceği üzere, bu yasak literatürde dava değiştirme yasağı olarak da anılıyor. Dava değiştirme yasağını benimseyen usûl kanunlarında ıslah kurumuna (da) yer verilmektedir (HMK m.141/2 [319])⁷⁰. Doktrinde, şikâyetle yargılamanın genel hükümlere göre yürütüleceği kanunen tasrih edilmiş olmadığından (İİK m.18), şikâyetin ıslah kurallarının uygulama alanı dışında kaldığı savunulduğu gibi⁷¹; kazai içtihadlar da dava mahiyetini haiz olmadığı şeklinde lafzen farklı gerekçeyle ama öz itibariyle aynı yöndedir⁷². Şikâyetin aynı zamanda organ icra işlemlerinin hukuka uygunluk denetim aracı olma vasfını haiz olmasının (da) göz önünde bulundurulması gerektiği yönündeki bir görüş açısından da, bu özelliğin tevliid ettiği re'sen araştırma ilkesinin istisna olması nedeniyle kıyasen tatbika elverişli olmadığı gerekçesiyle, farklı bir sonuca varılamamaktadır⁷³. İİK'da, Mehaz'dakinden (SchKG Art.20a/2-2) farklı olarak, şikâyet yargılamasının re'sen araştırmaya

⁶⁷ İddia-savunma değişiklik yasağından yola çıkılarak bir yasak getirilmek istendiği şeklinde bakınız Pekcanitez, Özkes ve Simil (n16) 92.

⁶⁸ Hukuk düzenimizde bu düzenlemeye (CİKT m.30/2) bağlanabilecek sonuçlar bakımından kanımızca şöyle bir ayırım yapılabilir. Başvurucunun şikâyet başvurusuna konu işlem yerine hükümsüzlük derecesinde sakat diğer bir icra işlemi hakkında karar vermesi yönündeki sonraki bir talebi, mevcut talebinden feragat olarak kabul edilip; yeni talebini, söz konusu hükümsüz işlem hakkında mahkemeyi göreve davet olarak görmek gerekir. Ancak, tabiatıyla, mevcut talep konusu işlemin yanı sıra, ilave bir işleme muhalefeten bu hususta da karar verilmesini isteyip de bunun hükümsüzlük derecesinde ağır bir aykırılıkla malul olması halinde mevcut usûli talepten feragat söz konusu olmaz. Fakat, bu durumda da, kanımızca söz konusu yeni işlem ilavesi yine de bizatihi teksif ilkesinin istisnası olarak anlaşılamaz; zira hakim zaten bu kabil işlem bakımından m.30 hükmü uyarınca re'sen hareket ilkesine tabidir. Dolayısıyla, burada, teksif değil; tasarruf ilkesinin kendisinin bir istisnası söz konusu edilebilir.

⁶⁹ Ejder Yılmaz, *Medeni Yargılama Hukukunda Islah* (2. Baskı, Yetkin 2010) 188 ve orada dipnot 333'de anılan ilmi içtihadlar.

⁷⁰ Yılmaz (n 69) 93-94.

⁷¹ Yılmaz (n 69) 89; Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 162.

⁷² Yargıtay 12 HD, E 2018/5648, K 2019/2019/3477, 04.03.2019 (Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* [n 4] 162- dipnot 68).

⁷³ Bu hususta bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 162. Mahiyet benzerliği bulunan idari yargıdaki iptal davası bakımından da teksif ilkesi nedeniyle (İYUK m.16/4) ıslaha cevaz verilmemektedir (Ibid 159).

tabi olduğu tasrih edilmemiştir. Dolayısıyla, burada hakim, kamudüzeninden olan kurallara aykırılık haricinde, şikâyet sebepleriyle⁷⁴ ve kanunen aksi kabul edilmiş olmadıkça da şikâyet konusuyla bağlıdır. Kanımızca, bu hususta şikâyet sebepleri bakımından söz konusu durumun akibeti Taslak rejimi itibariyle belirgin değildir. Taslak m.27/2 hükmü şikâyet konusu aynı kalmak kaydıyla şikâyet sebeplerini değiştirme imkanı hususunda meskûttur. Bu susma, kanımızca kanunuyapıcının aksini murad etme anlamında maksadlı olarak düzenlememe⁷⁵ değil; meseleyi ilmi-kazai içtihadı bırakma kabilindendir⁷⁶. Bir çekişmeli yargısal başvuru olmakla birlikte⁷⁷, şikâyet yolu Kanunda muhasamatlı surette düzenlenmiş olmayıp; usûli talebin mutlaka karara bağlanması / re'sen sevk (işlemden kaldırmama) zorunluluğu vardır (İİK m.18/III). Bu özellikler, taraflarca hazırlama (getirilme) ve teksif ilkelerinden sadır⁷⁸ değişiklik yasağı kuralı ve istisnalarının (HMK m.141) şikâyetinde tatbika medar sayılmasını zorlaştırmaktadır⁷⁹. Nitekim, Taslakla konu bakımından açık bir yasak benimsenmiştir; ancak, sebep bakımından böyle bir yasaklama söz konusu edilmemiştir.

Taslağa göre, icra hukuk mahkemesinde basit yargılama usûlü aksine hüküm bulunmayan hallerde HMK'daki haliyle uygulanacaktır (CİKT m.16/2). Ayrıca, şikâyet yoluna ilişkin hükümlerde şikâyetinde basit yargılama usûlünün 'niteliğine uygun düştüğü ölçüde' uygulanacağı vurgulanmıştır (CİKT m.27/1); esasen yukarıda değindiğimiz üzere lüzumsuz olan bu fıkra hükmünde söz edilen 'nitelik'in şikâyetin aynı zamanda bir icra organı denetim aracı olma özelliği olduğu söylenebilir. Bu özellik re'sen sevk kuralına yer verilerek kanunkoyucu tarafından evvelce gözetildiği gibi, söz konusu kural Taslakta da muhafaza olunmuştur (İİK m.18/III; CİKT m.27/4). Kanımızca, şikâyetin söz konusu vasfından hareketle

⁷⁴ Taleple bağıllık ilkesi davanın şekli unsurlarından talep sonucuyla bağıllığı mütezammın olmakla birlikte, bu ilkenin dava sebebine teması dava konusunu sınırlayan türden olan iddia vakıalarına mahsus olup; dava konusunu değiştirmeyen iddia-savunma vakıaları taraflarca getirilme ilkesiyle ilişkili olmakla, bunları kimin ileri sürdüğü önem arzetmemekle, hakim bu kategori vakıalar bakımından salt davacınıninkilerle bağlı değildir (Osman Duran, *Medeni Usûl Hukukunda Taleple Bağıllık İlkesi* [Seçkin 2020] 164 ve 171-172). Dolayısıyla, şikâyetinde hakim şikâyet konusu işlemin hukuka aykırılığı hususunda ilgililerin ileri sürdüğü vakıaları dikkate alabileceğinden, konu aynı kalmak kaydıyla salt başvurunun şikâyet sebebiyle bağlı olmaz. Ama, böyle haller davalının kendi aleyhine olabilecek vakıa dermeyanı beklenmemekle, nedareten olmakla belirleyici değildir.

⁷⁵ Bu hususta bakınız Serozan (n 9) 113-114; Altuntaş (n 38) 113-118, 157; Erzurumlu Işık (n 9) 122-124. Düzenleme şekillerine ilişkin ilkeler meyanında ilaveten bakınız Kemal Gözler, 'Yorum İlkeleri' içinde Ozan Ergül (ed), *Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması* (TBB 2013) 67-68 ve 71-72.

⁷⁶ Bu hususta bakınız Erzurumlu Işık (n 9) 123-124.

⁷⁷ Atalı, Ermenek ve Erdoğan, "*İcra-İflâs*" (n 5) 54.

⁷⁸ Küçük (n 64) 39.

⁷⁹ Teksif ilkesi yargılamanın makul sürede tamamlanmasına hizmet etmekle şikâyet sebepleri bakımından şikâyetinde de cari olduğu kabul edilebilir ise de (bakınız ve karşılaştırınız Pekcanitez ve Simil [n 4] 381-382) ıslah yasağı için kanımızca açık düzenleme gerekir; bu yönde bakınız Pekcanitez, Özkes ve Simil (16) 92.

kamu yararına da hizmet işlevi nedeniyle, re'sen araştırmaya tabiyete⁸⁰ ve dolayısıyla şikâyet sebeplerinin bihakkın değiştirilebileceği sonucuna -halihazır durum bakımından- ulaşamaz. Zira, re'sen araştırma istisnai olmakla (HMK m.25, 385/2)⁸¹, kıyasen tatbik yasağı⁸² buna engeldir⁸³. Kaldı ki, re'sen araştırmaya tabi bazı müstesna davalardaki⁸⁴ durumdan farklı olarak, şikâyet organ denetim aracı olma vasfıyla kamu yararına (da) hizmet etmekle birlikte kanımızca burada söz konusu özellik baskın değildir⁸⁵. Sonuç olarak, mevcut durum itibariyle şikâyet sebepleriyle bağlılık esastır. Bu açıdan, halihazırda, temelde duruşmalı inceleme halleri itibariyle husulü muhtemel olarak, varlığı icra dosyası ve ilgililerin beyanlarından anlaşılan olgular çerçevesinde hakimnin aydınlatma ödevi dolayısıyla şikâyet sebeplerinin değiştirilmesi mümkün olabilir (HMK m.31)⁸⁶. Ancak, Taslaktaki konu değiştirme yasağı düzenlemesi (CİKT m.27/2), şikâyetin re'sen araştırmaya tabi olup olmadığı (hakimin şikâyet sebepleriyle bağlı olup olmadığı) hususunda doktrindeki tartışmalı durumu⁸⁷ tetikleyecektir. Şöyle ki, sevk olunan hüküm zıt anlam itibariyle söz konusu hususta lehe bir yoruma elverişlidir. Bu açıdan, kanımızca Taslaktaki yeni düzenlemeler itibariyle şikâyet konusu baki kalmak kaydıyla şikâyet sebeplerinin değiştirilmesinin mümkün olduğu ileri sürülebilir. Bu hususta, Taslakta açık bir hüküm sevk olunması yararlı olacaktır; burada, yargılamanın uzamasına yol açılmaması önemlidir. Keza, ileri sürülen

⁸⁰ Fatih Tahiroğlu, *Medenî Usûl Hukukunda Re'sen Araştırma İlkesi* (Onikilevha 2021) 82-83.

⁸¹ Tahiroğlu (n 80) 38.

⁸² Kıyas şartları gereğince bir müstesna hükmün kıyasen tatbiki (istisnanın genişletilmesi) kural olarak yasaktır (Gözler, "Giriş" [n 38] 330-331; Gözler, "Yorum" [n 75] 43 ve 54, 59; Altuntaş [n 37] 46-48, 154-158). Öte yandan istisnai hükümlerde kıyasen tatbik yasağının mutlak olmadığı belirtilip; asıl hükmün amacına göre, aslın kapsamının fazla genişliği karşısında istisna eksikliği ya da hakkaniyete uygun düşmemesi nedeniyle sınırlanabileceği savunulmaktadır (bakınız ve karşılaştırınız Serozan [n 9] 118; Altuntaş [n 38] 115, 180-182; Erzurumlu Işık [n 9] 133, 140-142).

⁸³ Re'sen araştırma istisna olsa da, kanunen tasrih edilmiş olanların yanı sıra, bu ilkenin diğer kamudüzeninden olan yargılamalarda da uygulanabileceği ileri sürülmüştür (Tahiroğlu [n 80] 39). Ancak, re'sen araştırmaya asıl teşkil eden genel kuralda kanuni istisnalar dışında kıyasen tatbika cevaz verilmemiştir (HMK m.25: "*Kanunda öngörülen istisnalar dışında.../ ... Kanunla belirtilen durumlar dışında ...*"). Esasen, şekli hukukta hukuk güvenliği mülahazasıyla kıyasen tatbik imkanı sınırlıdır (Gözler, *Teori* [n 9] 178).

⁸⁴ Bu hususta bakınız Tahiroğlu (n 80) 39.

⁸⁵ Bu hususta bakınız ve karşılaştırınız Pekcanitez ve Simil [n 4] 373, 380.

⁸⁶ Pekcanitez ve Simil (n 4) 379-380 ve bilhassa orada aktarılan kazai içtihad (Yargıtay 23 HD, E-K 2012/542-3150, 26.04.2012).

⁸⁷ Hakimin şikâyet sebepleriyle bağlı olmadığı yönündeki görüş için bakınız Üstündağ İcra (n 23) 54; Arslan, Yılmaz, Taspınar Ayvaz ve Hanağası (n 29) 77; Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 4) 53; Atalı, Erdoğan ve Ermenek, *İcra-İflas* (n 4) 60. Hakimin şikâyet sebepleriyle bağlılığı yönünde bakınız Sait Azmi (Feyzioğlu) ve Nazım İzzet (Poroy), *Yeni İcra-İflas Kanunu Esasları ve Şerhi* (Kişisel yayım [Ankara] 1932) 34; Arar (n 24) 56; Pekcanitez ve Simil (n 4) 378. Kural olarak bağlı olduğu (dava sebebi vakıaların hangi şikâyet sebebine vucud verdiği hususunda tarafın tavsifiyle bağlı olmadığı sadetinde) yönünde ilaveten bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 162- dipnot 67.

vakıalar muvacehesinde mahkemenin gösterilen delillerle bağlı kalmaması zımında re'sen delil temin edebileceğinin de tasrihinde yarar vardır⁸⁸.

Nihayet, aynı madde kapsamındaki diğer kayda değer olan, bihakkın isabetli olduğunu düşündüğümüz, yeni hükümlere gelince; bunlar, Taslak maddesinin (m.27) üçüncü fıkrasında yer alan ve şikâyet başvurusunun verilecek karardan etkilenebilecek olanlara bildirilip talep hakkında beyanda bulunma fırsatı verilmesini havi olan kural ile dördüncü fıkra düzenlenene bu meyandaki bir duruşmasız incelemenin ilgiliye tanınan süre hitamından itibaren muayyen sürede tamamlanmasını havi olan kuraldır (CİKT m.27/3-4). Birbiriyle irtibatlı söz konusu yeni düzenlemeler, hak arama hürriyetine etkinlik kazandırılması zımında yargısal hükümden korunmaya değer bir menfaati etkilenen üçüncü kişilere de hukuki dinlenilme imkanı tanınması lüzumuna ilişkin, ilmi içtihad⁸⁹ ve AYM'nin şikâyet yoluna yönelik bireysel başvuru kararları⁹⁰ kaynaklıdır. Taslak hükmüyle şikâyet başvurusundan ilgililerin haberdar edilmesi, hukuki dinlenilme hakkının kullandırılması sadedinde olup; taraf teşkili mahiyetinde değildir⁹¹. Şikâyet, şekli hukuk uyuşmazlığını havi olmakla, çekişmesiz yargı işi olmadığından (HMK m.382/1-a), Taslakta, ilgili tabiri tarafa değil de üçüncü kişiye atfen kullanılmıştır. Bu açıdan, başvurunun bildirileceği ilgililer icra-ıflâs prosedürünün tarafları ve korumaya değer yararı etkilenebilecek diğer üçüncü kişilerdir⁹². Şikâyet yolunda üçüncü kişilere hukuki dinlenilme hakkı tanınması ilmi-kazai içtihadlarda kabul edilmekte ve müstekar hale gelmekle⁹³ birlikte, bilhassa dosya üzerinden incelemede kararın on gün içinde verilmesini amir kural (İİK m.18/II), düzen

⁸⁸ Şikâyetin denetim aracı da olma vasfına işaret eden dayanaklar muvacehesinde halihazırda da savunulmakta olan bu imkanın, Taslağın şikâyet başvuru şekline ilişkin yeni düzenlemesinde delillere başvuru içerik unsurları arasında yer verilmemiş olmasıyla da ilave dayanak kazandığı belirtilebilir.

⁸⁹ Sema Taşpınar Ayvaz, 'Şikâyet Hukuki Dinlenilme Hakkı ve Bireysel Başvuru' içinde Adalet Bakanlığı (ed), *Mihbir XVII. Toplantısı: Anayasa- Medeni Usûl ve İcra-İflâs Hukuku İlişkisi* (Adalet Bakanlığı 2023) 175, 178; Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 155-156. Üçüncü kişiye hukuki dinlenilme hakkı tanınma lüzüm ve şartları hakkında ilaveten bakınız Ali Cem Budak, *Medeni Usûl Hukukunda Üçüncü Kişinin Korunması* (Beta 2000) 6-10 ve 27-32; Muhammet Özkes, *Medeni Usûl Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı* (Yetkin 2003) 285.

⁹⁰ Süleyman Burak Gündoğdu, *Medeni Yargıda Usûl Kurallarına Aykırılığın Anayasa Mahkemesi'nce Denetlenmesi* (Onikilevha 2021) 272-280.

⁹¹ Olması gereken bağlamındaki görüşü itibariyle bu şekilde bakınız Taşpınar Ayvaz, 'Şikâyet' (n 89) 177. Hukuki dinlenilme hakkı kullanılması ve taraf teşkili ayrımı hakkında bakınız Özkes (n 89) 35.

⁹² İlgili kavramının çekişmesiz yargı işi dışındaki yargısal prosedürlerde de kullanılması bağlamında zımmen bu yönde bakınız Özkes (n 89) 273. Şikâyet yolunda ilgililerin çevresi bakımından bu şekilde ilaveten bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 153. Esasen bu yargısal denetim ve hukuki koruma yolunda işlemi dava konusu yapılmış olan icra-ıflâs organı şeklen davalı mevkiinde yer almasa da madden taraf mevkiinde bulunmakla, şikâyet konusu işlemin tesis edilmiş olduğu icra-ıflâs prosedürünün tarafları da ilgilidir (Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* [n 4] 154).

⁹³ Pekcanitez ve Simil (n 4) 262-266 ve orada dipnot 841-846 da anılan ilmi-kazai içtihadlar.

hükmü olarak hakimî disiplin yönüyle de olsa bağladığından, sınırlayıcıdır. Bu itibarla, Taslakla karar verme süresinin ilgiliye tanınan beyan imkanına ilişkin süre akabinde başlaması ve iki haftaya çıkarılması (CİKT m.27/4) olumludur. Keza, hukuki dinlenilme hakkı kullanma fırsatı tanınacak ilgililerin tesbiti ve başvuruya karşı beyanda bulunma süresinin tayininin hakimî takdirine bırakılmış olması da (CİKT m.27/3) isabetlidir. Bu kural, Taslağın, şikâyet yoluna da şamil olan, icra hukuk mahkemesinde basit yargılama usûlünün aynen değil kıyasen tatbik olunacağına ilişkin genel hükümle (CİKT m.16/2) ve başvuruda ilgililerin gösterilmesinin gerekmediğini tasrih eden düzenlemeyle de (CİKT m.26/2)⁹⁴ uyumludur. Esasen, hukuki dinlenilme hakkı, dava konusuyla ilgili olabilecek herkese değil, yargılamada verilecek hükümden kayda değer bir menfaati etkilenenlere tanınmakta olup⁹⁵; bu da somut durum bazında belirlenebilir. Kanımızca, mütereddit hallerde üçüncü kişiye beyan için süre verilmeyebilir ise de, nihai kararın tebliği gerekir. Zira, dinlenen üçüncü kişinin yanı sıra, dinlenmesinde tereddüt duyulan kişinin karardan etkilenmesi muhtemel olmakla böyle bir durum bakımından kanunyolu başvurusunda hukuki yararı vardır⁹⁶.

Öte yandan, Taslakta tasrihen muhafaza olunmakta olan, şikâyet konusu işlem gerekçesi hakkında mahkemece icra organından açıklama istenebilmesi düzenlemesine gelince (CİKT m.27/4-son c), organ icra işlemleri kural olarak gerekçesiyle birlikte ittihaz edilecek olmakla (İİK m.8; CİKT m.10), bu kural buna istisna teşkil eden işlemlerin şikâyete konu olması durumuna ilişkin olarak anlaşılmak gerekir⁹⁷. İcra organının gerekçe mecburiyeti karar mahiyetindeki işlemlerine ilişkin olup; içeriği kanunen kararlar bundan müstesna olduğu gibi, karar formunda olmayan diğer etkili işlemler bakımından gerekçe beyanı söz konusu değildir⁹⁸. Dolayısıyla, Taslağın söz konusu kısmen yeni kuralı isabetsiz sayılmaz⁹⁹. Bununla birlikte, bunun gerekçeli ittihazdan müstesna olan işlemlerin şikâyet konusu olduğu hallere ilişkin olduğu yönünde bir açıklamaya -gerekçe

⁹⁴ Kanunkoyucu şikâyet yolunun hukuki mahiyetine ilişkin tartışmalı duruma da temasın, şikâyet yolunu mevcut Kanun paralelinde medeni usûl bağlamında dava formuyla düzenlememiştir. Hukuk düzenimizde şikâyet yolu kanımızca adli yargıya bağlı idari iptal davası mahiyetli olup (Umar [n 4] 685-705, 696; Çelikoğlu, İcra Mahkemesi [n 4] 129-134); taraf teşkili gerekmemekle birlikte, işlemi şikâyet olunan icra-ıflâs organına en azından karara karşı kanunyolu başvurusuyla sınırlı olarak taraf usûl işlemi tesis imkanı tanınması mümkündür (Çelikoğlu, İcra Mahkemesi [n 4] 153-154).

⁹⁵ Özkes (n 89) 253-254, 277.

⁹⁶ “Taraf” olarak yer almamış olan üçüncü kişinin kanunyoluna başvurabileceği yönünde bakınız Pekcanitez ve Simil (n 4) 435 ve orada dipnot 1267’de aktarılan Yargıtay HGK, E-K 2012/570-1379, 26.12.2012.

⁹⁷ Bakınız ve karşılaştırınız Pekcanitez, Özkes ve Simil (n 17) 93.

⁹⁸ Çelikoğlu, İcra Kararları (n 15) 413-415. İcra dairesi kararı kavramı ve takibe etkili özellikte olarak şikâyete konu olabilecek diğer organ icra işlem türleri ve karardan farklar için ilaveten bakınız İbid 11, 123-127, 129-130, 133-140.

⁹⁹ Karşılaştırınız Pekcanitez, Özkes ve Simil (n 17) 93.

mecburiyeti kuralının (İİK m.8/II [CİKT m.10]) etkililiğini teminen- madde Gereğesinde yer verilmelidir¹⁰⁰.

3. Yargılama Masraf Tahminine İlişkin Düzenleme (CİKT m.27/5)

Taslakta şikayette yargılama masraf tahmili hususunda da özel hüküm sevk olunmakta olup (CİKT m.27/5); bu hüküm, şikâyet başvurusunun genel hükümleri meyanında yer almakla birlikte türev oluşturmaya vücut veren¹⁰¹ sınırlama hükmü mahiyetinde olmamakla, özel şikâyet başvuruları bakımından da tatbika medardır.

Taslağın 27. Maddesinin beşinci fıkrasında yer alan söz konusu düzenleme, yargılama masraf tahminine ilişkin kuralların (HMK m.326; HK¹⁰² m.13-d) uygulanmasını, avukatlık ücreti bakımından duruşmalı incelemeye verilen nihai karara hasretmektedir. Taslak madde gereğesinde bu tercih Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde bu hususta duruşmalı yargılama için kural bulunmasıyla açıklanıyor (CİKT-Gereğçe m.27/5); bu gereğenin yetersiz olduğu sarihdir. Şikayet başvurusunun hukuk düzenimizde muhasamatlı olarak yapılandırılmamış olmasına bağlanabilecek surette, HMK m.326'da yer alan genel kuralın (yargılama masraflarının kural olarak aleyhine hüküm verilen tarafa tahmili) şikayette doğrudan uygulanması mümkün değildir. Bu hususta, şikayetin reddi bakımından durum söz konusu genel tahmil kuralının tatbiki için elverişli sayılabilir. Şikayetin kabulü halinde durum özellik arzetmektedir. Şöyleki, yargılama masraf kalemlerinden (HMK m.323) harçlara ilişkin muafiyet kuralı içeren HK m.13-d hükmü kapsamındaki durumlarda¹⁰³, karar-ılam harcı alınmayıp peşin harcın başvuruca iadesi gerekir; bu ihtimalde, şikayetli işlemde yararlanan taraf-ılgili aleyhine avukatlık ücreti ile tahkikat ve tebligat masrafı tahmili hükmün onun aleyhine verilmiş sayılması muvacehesinde mümkündür; bu kural (HK m.13-d) kapsamında kalmayan özellikteki bir işleme yönelik şikâyetin kabulü halinde ise, bu suretle tahmil kararı harç kalemine de şamildir. Şikayette taraf sıfatı yokluğu ve resen sevk esasına tabiyet karşısında (İİK m.18/III), 'aleyhine karar verilmiş sayma' keyfiyetinin somut başvuru bazında değerlendirilmesi gerekir. Bu yüzden de, genel masraf tahmil kuralları şikayetin kabulü hali bakımından etkin sayılmaz.

Taslak madde fıkrasıyla avukatlık ücreti tahmininin duruşmalı ittihaz olunan kararlara hasrolunması, görünüşte yargılama masraf tahminine ilişkin kuralların şikâyetle uygulanmasında köklü bir değişiklik içermemektedir. Şöyleki, söz konusu düzenleme, şikayetin kabulü halinde, re'sen tesis olunan bir organ icra

¹⁰⁰ Mevcud kural bakımından kaldırılması lüzumu yönünde bakınız ve karşılaştırınız Çelikoğlu, *İcra Kararları* (n 15) 330.

¹⁰¹ Bakınız yukarıda anabashi I altında dipnot 8-9 civarındaki açıklamalar.

¹⁰² 492 sayılı Harçlar Kanunu, Kabul Tarihi: 02.07.1964, RG 17.07.1964/11756.

¹⁰³ Emsal kazai içtihad bu kuralın uygulanma alanını şikâyetli işlemin re'sen tesis edilmiş olduğu hallerle sınırlanmaktadır (Yargıtay HGK, E 2004 /12-467, K 2004/480, 06.10.2004 (Pekcanitez ve Simil [n 4] 408-dipnot 1212).

işleminin iptali-düzeltilmesini havi usuli taleplerde harç dışındaki; talep üzerine tesis olunanlarını havi usûli taleplerde de tüm kalemlere sari; yargılama masraf tahmili için yukarıda değindiğimiz münferid değerlendirme lüzumunu ortadan kaldıran bir kural değildir. Bununla, aslında meselenin özüne ilişkin bir çözüm getirilmediği¹⁰⁴ gibi; mevcut durumda somut başvuru bazında muhtemel lehe karar potansiyeli, avukatlık ücret masrafı bakımından, başvuru aleyhine sınırlandırılmış oluyor. Dolayısıyla, Taslak m.27/5 düzenlemesi isabetli değildir. Bu hususta yeni bir kural geliştirilmesi üzerinde çalışılmalı¹⁰⁵; bu mümkün olmazsa, söz konusu fıkra Taslaktan çıkarılmalıdır.

III. ÖZEL ŞİKÂyet BAŞVURULARINA İLİŞKİN YENİ VE DEĞİŞİK DÜZENLEMELER

Özel şikâyet başvurusunun, hukuk düzenimizde şikâyet yolunun konu ve/veya başvuru yönünden sınırlandırılmasından sadiren, bu yargısal başvurunun bir türevi olduğunu yukarıda belirttik (I). Kanunda, halihazırda cüzi icrada ödeme-paylaştırma aşamasında sıra cetveline yönelik şikâyetin (İİK m. 142/III) yanı sıra, paraya çevirme aşamasına mahsus kıymet takdiri işlemine karşı şikâyet yoluna başvurulması özel şikâyet olarak düzenlenmiştir (İİK m.128a). Taslakta, kıymet takdiri işlemine karşı şikâyet başvurusu geliştirilip pekiştirildiği gibi (CİKT m.177-178, 220-221); sıra cetveline karşı şikâyet başvurusu da yeniden düzenlenmiştir (CİKT m.260). Ayrıca, sebep ve kişi bazında bir sınırlama haline

¹⁰⁴ Pekcanitez, Özkes ve Simil (n 17) 94.

¹⁰⁵ Doktrinde, kabulüne karar verilmiş olan şikâyetle lehine avukatlık ücretine hükmolunmayan başvuru ücret masrafını İİK m.5 hükmüne istinaden Devlet'ten (Hazine) isteyebileceği savunuluyor (bakınız Pekcanitez ve Simil [n 4] 415). Kanımızca, bu çözüm dava ikamesi gerektirdiğinden dolayı olduğu gibi; icra organının şikâyetli işlemi geri alma imkanının sınırlılığı ve şikâyetle karşı savunmada bulunup reddini isteme imkanının yokluğu karşısında, Devletin rücu yetkisiyle de (İİK m.5-ikinci cümle) uyumlu görünmüyor. Kanımızca, söz konusu meselenin mevcut yargılama masraf tahmil kuralları muvacehesinde etkin surette çözümü, ancak şikâyetle karşı tarafı icra organının oluşturması ve işlemin tesis olduğu icra prosedürünün taraf-İlgilisinin yargılamaya re'sen daveti yönünde bir yapısal değişiklik (bu yönde bakınız Çelikoğlu, İcra Mahkemesi [n 4] 153-156) mümkündür. Mevcut durumun muhafazası haliyle bir çözüm bakımından, münferid değerlendirme lüzumu kaçınılmaz olmakla birlikte, ehven bir çözüm alternatifi olarak icra prosedürünün karşı tarafı-İlgilisine atfı kabil bir etkidən ari olarak tesis olunmuş özellikteki organ icra işlemine yönelik şikâyetin kabulü halinde Hazine aleyhine ücret masraf tahmil kararı verilmesi yönünde bir kanun değişikliği düşünülebilir. Böyle bir çözümün HMK'nın benimsediği yargılama sistemine ilişkin temel kurallarda esaslı bir değişiklik gerektirmeyeceğini sanıyoruz. Nitekim, yargılamada karar taraf-İlgiliye muzafen verilir; avukatlık ücret masrafına da taraflar lehine-aleyhine hükmolunursa da (HMK m.330), bakiye harç tahmili bakımından yargılamada taraf olmayan Hazine lehine karar verilebilmektedir (Cengiz Topel Çelikoğlu, "Karşı Tarafa Tahmil Olunan Avukatlık Ücretinin Hukuki Niteliği" *Dokuz Eylül Üni HFD* [2014] 16 [Özel Sayı: Prof Dr Hakan Pekcanitez'e Armağan] 1093, 1126 -1127 ve orada dipnot 132' de aktarılan yasa hazırlık çalışması esnasında serdolan Adalet Komisyon üyesi Yılmaz Tunç beyanatı). Harçlar Kanunu hükümlerinin yorumu yoluyla geliştirilen bu uygulamanın diğer masraf kalemlerine teşmili hukuki dayanakta yoksun olmakla, bu hususta yasal düzenleme yapılmasına karşı çıkılmasını gerektiren teorik bir sebep kanımızca yoktur.

de temas eden diğer bir özel şikâyet başvurusuna da yer verilmiştir (CİKT m.122). Bu yeni (ilave) özel şikâyet başvurusu süre şartından muaf olmakla, genel şikâyet bakımından söz konusu olan süresiz –sürelî şikâyet türü ayrımı (CİKT m.22-23,24) özel şikâyet başvuruları bakımından da yapılabilecektir. Şimdi Taslağın özel şikâyet başvurularına ilişkin düzenlemelerine bakalım.

A. REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ TAKİP YOLUYLA UYUMLU RESMÎ İHTARAT İSDARINA İLİŞKİN EMREDİCİ HÜKME AYKIRILIK ŞİKÂyetİ DÜZENLEMESİ (CİKT m.122)

Taslakla ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla adi takiplerde borçluya ödeme emri yerine icra emri isdar olunması işlemine mahsusen bir özel şikâyet başvurusu düzenlenmektedir (CİKT m.122)¹⁰⁶. Üstelik, bu özel şikâyet başvurusu (da) süre şartından muaftır. Bu açıdan, genel şikâyet türü olarak düzenlenen süresiz şikâyet başvurusundan (CİKT m.23) farklı olarak, burada hem şikâyet sebebi hem de şikâyet konusu özelinde bir süresiz şikâyet söz konusudur; bunu aşağıda açıklayacağız. Dolayısıyla, Taslak'ta biri genel diğeri özel iki ayrı süresiz şikâyet düzenlenmiş olmaktadır. Bu özel şikâyet sebebinin genel (sürelî) şikâyetle tedahül söz konusu edilebilecek olmakla birlikte, nihai başvuru süresinin özel hükümle sınırlandırıldığı hallerde (ör CİKT m.255/2) başvurucaya etkili hukuki koruma sağlanması bakımından daha etkin olmakla, bu düzenleme işlevsiz sayılmaz¹⁰⁷.

¹⁰⁶ Burada süresiz şikâyetin özel olarak düzenlenmiş olduğu şeklinde benzer yönde bakınız ve karşılaştırınız Hakan Pekcanitez ve Cemil Simil, 'CİKT-Değerlendirme m.109-137' içinde Hakan Pekcanitez ve Muhammet Özekes (eds), *Cebri İcra Kanunu Taslağı Değerlendirmesi* (Onikilevha 2026) 357.

¹⁰⁷ Karşılaştırınız Pekcanitez ve Simil, 'CİKT-Değerlendirme' (n 106) 357. Pekcanitez ve Simil Taslak m.22 (genel şikâyet) varken ayrı bir hüküm sevk olunmasını faydasız görüp; burada verilecek olumlu karar temelde icra emrinin değil takibin iptali yönünde olacağı gerekçesiyle de hatalı olarak niteleyerek isabetli bulmamaktadır. Bu görüşe katılmıyoruz. Şöyle ki, bu özel şikâyetin sebep bakımından sürelî genel şikâyetteki kanununa aykırılıktan farkı, ihlal olunan kuralın mutlaka kamudüzeninden olmasıdır ki bu da onun süresiz olmasını gerektirmiş olan özelliğidir. Genel şikâyetteki kanuna aykırılık bu özellikte olanlara da şamildir. Alacaklı ve borçlu arasındaki ilişkiye taraf olmayan rehin veren üçüncü kişi söz konusu takipte mecburi takip arkadaşı vasfıyla yer almış olacaktır (CİKT m.127); keza, taşınmazı takipten önce devralan yeni malik ve taşınmazın aile konutu olması durumunda eş de aynı statüdedir (CİKT m.127). Bunlar takip bakımından fer'i borçlu veya üçüncü kişi olarak hatalı isdar olunan söz konusu işlemin kendilerine tebliği de gerektiğinden (CİKT m.123/1) tebliği müteakip ve tebligat yapılmadığında öğrenmeden itibaren sürelî genel şikâyet yoluna başvurabileceklerinin kabulü gerekir (CİKT m.22-23). Bununla birlikte, takip talebinde gösterilmediklerinde hatalı icra emriyle takibin gıyablarında kesinleştirilmesi muhtemeldir; borçlu da söz konusu aykırılığı bunlarla menfaat çatışması veya ihmalen şikâyet konusu yapmamış olabilir. Böyle bir durum bakımından genel şikâyetle nihai başvuru süresinin öğrenme bakımından da kanunen son bulduğu bir durumda (ör CİKT m.255/2 [23]) ileri sürebilecekleri haklarının korunması süresiz şikâyet yolu devrede olduğunda daha az külfetli daha elverişli surette mümkün olabilecektir. Örneğin, takibin icra emriyle kesinleştirilmesi akabinde taşınmazın satış hazırlığının da gıyabında yürütüldüğü paraya çevrilme işleminin ilanı sonrasında gıyabındaki takipten tahliye-teslim anında haberdar olan aile konutu sakini eş veya rehin veren üçüncü kişi için süresiz şikâyet imkanı olmadığında açacağı ihlalin iptal davası dinlenmeyecek

Taslakta düzenlenen özel süresiz şikâyet, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde halihazırda adi takip (İİK m.149b) bakımından icra müdürünün alacağın muacceliyetini inceleme yetkisinin kaldırılmasından (CİKT m.123/1) sadır olup; aşağıda belirteceğimiz surette, kanımızca kamudüzenine aykırılık mesabesinde bir kanuna aykırılık sebeplidir. Belirtmek gerekir ki kamudüzenine aykırılık sebepli bir süresiz şikâyet halihazırda kazai içtihadla uygulamada kabul edilmiş durumdadır¹⁰⁸. Söz konusu başvuru, Taslak maddesindeki (122) nazaran geniş içerikli olmakla birlikte genel şikâyet sayılmayabilir. İİK'daki genel süresiz şikâyet ile Taslaktaki özel şikâyet (ve kamudüzenine aykırılık sebepli içtihadi şikâyet) başvuruları arasında kanımızca şöyle bir fark vardır. Önce genel süresiz şikâyetin süreli olandan farkını vurgulayacak olursak: Görev dahilindeki organ icra işleminin gerekçesiz olarak yapılmaması veya sürüncemede bırakılması subjektif kamusal hakkın (takip hakkı) ihlalini mutazammın olmakla, genel süresiz şikâyet, diğer genel (süreli) şikâyetin aksine olarak, menfaat değil (objektif); hak temelli (subjektif) bir usûli talep mahiyetindedir¹⁰⁹. Genel süresiz şikâyete sebep olan hakkın yerine getirilmemesi de geniş anlamıyla bir kanuna aykırılıktır¹¹⁰; ama burada başvuruca subjektif kamusal hak bahşeden kuralın tevlid ettiği bir organ işleminin gerekçesiz yapılmaması durumu söz konusudur¹¹¹. Özel süresiz şikâyetteki sebep de kanuna aykırılık olmakla birlikte; bunun genel süresiz şikâyetten farkı, dar anlamda kanuna aykırılıktan sadır olması, yani söz konusu kuralın subjektif kamusal hak bahşetmeyen (icra dairesinin hukuka uygun hareket etme ödevine aykırılıktan doğan surette bir menfaat temin eden) türden olmasıdır¹¹². Keza, bu özel şikâyetin yine süreli genel şikâyetteki kanu-

olup; yolsuz tescil davası gibi külfetli bir yola başvurmaktan başka etkin bir hukuki koruma yolu kalmayacaktır (mevcud süresiz genel şikâyet bağlamında bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 233-234 ve 243-244). Öte yandan, Pekcanitez ve Simil'in diğer eleştiri sebebi olarak belirttiği hususta da, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla adi takip bakımından 18.02.2022 tarih ve 5/1 sayılı ve mevsimsiz açılan davanın usulden reddi gerektiği konulu Yargıtay İBGKK'nın müeccel alacak takibine de sari olarak muaccel olmayan alacağa ilişkin ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibin şikâyetin iptal edileceği ve bu sebeple de Taslak m.122 düzenlemesinin hatalı olduğu görüşüne de meselenin Taslak m.123 'le ilgili olması nedeniyle ve de Taslağın yasalaşması haliyle söz konusu İBK'nın mevridi dışında uygulanma kabiliyeti olmayacağından katılmıyoruz.

¹⁰⁸ Pekcanitez ve Simil (n 4) 145. Taslak düzenlemesinin kazai içtihattan mülhem olduğuna delalet edebilecek bir karar olarak ilaveten bakınız Yargıtay 12 HD, E-K 2014/31867-30934, 19.12.2014 (Pekcanitez ve Simil [n 4] 174-dipnot 597).

¹⁰⁹ Bu ayırım hakkında bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 141-142.

¹¹⁰ Pekcanitez ve Simil (n 4) 82; Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 161.

¹¹¹ Bu hususta bakınız yukarıda II.A.2.a.

¹¹² Kişilere ne zaman bir subjektif kamusal hak bahşedildiği hususunda Alman hukuk düzeninde geliştirilip kabul edilen subjektif hak tanımı meyanında, şu kriterler açıklayıcı olup; İdare'den : i) bir işlem yapılması, ii) bir iznin verilmesi, iii) bir (hukuki) duruma müdahale edilmemesi, talebine yetki veren kurallar subjektif kamusal hak kaynağıdır (Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* [n 4] 137- dipnot 589). Taslak düzenlemesinde (CİKT m.122), başvuruca takip borçlusu ve takip arkadaşları olarak kanunen muayyen olmakla birlikte (bir menfaatin hak teşkil etme kriterleri ve bu meyanda, imtiyazlı

nuna aykırılıktan farkı ise, ihlal olunan kuralın mutlaka kamudüzeninden¹¹³ sayılan bir kural olma keyfiyetidir. Ezcümle, Taslak m.122 hükmüyle düzenlenen süresiz şikâyet, halihazırda ilmi-kazai içtihatlarca cevaz verilen¹¹⁴ kamudüzenine aykırılık şikâyetinin özel bir versiyonudur. Nitekim Taslak gerekçesinde bu özel süresiz şikâyet düzenlemesinin bu husustaki (kamudüzenine aykırılık sebebiyle süresiz şikâyet halleri meyanındaki) kazai içtihadlardan mülhem ihdas olunduğu belirtiliyor (CİKT-Gerekçe m.122/1).

Taslak m.122 hükmüyle düzenlenen bu özel şikâyet sebebi olan kanuna aykırılık halinin vasfı bu yolun ihdas sebebiyle de bağlantılıdır. Bu itibarla önce bunu açıklamakta yarar görüyoruz. Taslak gerekçesinde zımnen ifade edildiği üzere, söz konusu özel süresiz şikâyetin sebebi işlemin kamudüzenine aykırılığıdır. Bunu, işlemin kamudüzeninden olan hukuk kurallarına aykırılığı şeklinde anlamak mümkün ve uygundur. Zira, hukuk güvenliği kamudüzeninin pozitif hukuk (yazılı-yazısız) kurallarıyla teminini gerektirir. İsviçre-Türkiye hukuk düzenlerinde kamudüzeni yazılı olmayan davranış kuralları olarak ahlaki da kapsayacak surette geniş içerikli değildir¹¹⁵. Ahlak kuralları hukuki işlemlerin denetiminde zaten ayrı bir kategori olarak dikkate alınmaktadır (TBK m.27/I; TMK m.23/I). Esasen, kamudüzenine aykırılık sebepli içtihadı genel süresiz şikâyet doktrinde münferid örnekler üzerinden ve dayanak teşkil edebilecek mevzuatın yorumu temelinde tebarüz ettiriliyor¹¹⁶. Ezcümle, kamudüzenindenlik pozitif hukuk kuralı kategorisi vasfıdır. Keza, işlevini temin bakımından, söz konusu kuralın onu (kamudüzeni) koruyabilecek özellikte olması lüzumu izaha muhtaç değildir. Bu açıdan, söz konusu mevzuat kuralının kamudüzenindenliği, onun, bir düzen hükmü¹¹⁷ değil; icra organını yükümlendiren ve hukuki yaptırım tevli eden emredici bir hüküm olmasını gerektirir¹¹⁸. Ancak, emredici hükümler -düzenlenen

durumun muayyen kişiye münhasır olma / inhisariyet unsuru hakkında bakınız Ibid 46-dipnot 164); burada şikâyet, onun icra dairesinden böyle bir talep yetkisine değil de, idarenin hukuka uygun hareket etme ödevini ihlalden doğan menfaat iddiasına dayalı olduğundan, sübjektif kamusal hak iddiasını havi olmaz.

¹¹³ Bu tabir gerek özel hukuk ve gerek de kamu hukuku alanında özel bir anlamda kullanılmakla, hukuki terim vasfını vurgulamak üzere, ayrı değil (kamu düzeni); birleşik (*kamudüzeni*) kelimeyle yazmayı tercih ediyoruz.

¹¹⁴ Bu hususta bakınız Pekcanitez ve Simil (n 3) 146 ve orada dipnot 532'de anılan ilmi içtihadlar ve de dipnot 533 ile 534 'te aktarılan Yargıtay HGK kararlarının (E-K 2000/12-1002, 21.06.2000; E 2003/12-17, K 2003/29, 22.01.2003) yanı sıra dipnot 533 ile 535'te aktarılan Yargıtay 8 HD ve 12 HD içtihadları.

¹¹⁵ Hüseyin Hatemi, *Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları* (İstanbul Üniversitesi 1976) 88.

¹¹⁶ Pekcanitez ve Simil (n 4) 152 -222.

¹¹⁷ Düzen kuralları hakkında bakınız Antalya (n 8) 434 (özel hukuk bağlamında ilaveten bakınız Serozan [n 9] 51-52).

¹¹⁸ İhlali şikâyete elverişli kuralın şekli veya maddi hukukta yer alan bir icra kuralı (kanun hükmü ve dayanak üst norma uygun olmak kaydıyla tüzük-yönetmelik hükmü) olması yeterlidir (Pekcanitez

hukuki ilişkinin tarafı yararına olarak- nisbi de olabilmekle, kamudüzeninden sayılabilecek olanlar toplumun geneli ve üçüncü kişiler yararına koyulan mutlak emredici kurallardır¹¹⁹; keza hukuki ilişkide taraf olunan hallerde kişinin kendisine karşı (da) korunan, kişiliğin çekirdek alanına tekabül eden mutlak hakları tebarüz ettiren kurallar da (TMK m.23) bu kapsamdadır (mutlak emredici). Maddi hukukta, hukuki işlem tesisinde nisbi emredici hükümlerin ihlali iptal edilebilirlik tevlid ederken, kamudüzeninden olan hükümlerin (mutlak emredici) ihlali kesin geçersizlik tevlid eder (TBK m.27)¹²⁰. Şekli hukukta, mahkeme işlemleri bakımından durum özellik arz etmekle birlikte, hakimsiz icra organı işlemlerinin hukuki rejimindeki durum maddi hukuktakine benzerdir¹²¹. Bu keyfiyete Taslakta hükümsüz işlemler başlıklı yeni hükümle de işaret edilmektedir (CİKT m.30).

Yukarıdaki açıklamalar muvacehesinde Taslak m.122 hükmüne bakıldığında, burada şikâyet sebebinin, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takiplere ilişkin, mutlak emredici kurallara aykırılıkla sınırlandığı belirtilebilir. Bu bağlamda ihlali söz konusu olan kurallar Taslak m.120 ve 123 hükümleridir. Şöyle ki, mevcut Kanun bakımından İİK m.149b hükmünden farklı olarak; Taslakla ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, talepname konusu alacağın muacceliyetinin icra daire-since incelenmesi icra emri isdarı bakımından aranacak olmasına karşın; ödeme emri isdarı bakımından artık aranmayacaktır (CİKT m.123/1). Bu durum -yeni düzenleme uyarınca- takibe itirazın ileri sürülebilecektir (CİKT m.124/1-2). Müeccel alacak konulu talepname üzerine, “resmi ihtarat”ın buna elverir surette ödeme emri olarak isdarı gerekirken icra emri isdar olunduğunda, buna karşı bu kapsamda ve aynı etkiyle muhalefet imkanı ortadan kalkmış olmaktadır. Bu itibarla, böyle bir durumda sonraki bir itirazi başvuru süre ve sebep yönünden redde mahkum olacağından, müeccel alacak konulu söz konusu takibe itiraz hakkının, hatalı icra emrinin şikâyet yoluyla iptali akabinde (kanımızca yeniden “resmi ihtarat”/ ödeme emri isdarı üzerine) kullanılabilmesi mümkün olacaktır.

ve Simil [n 4] 82-83). Düzen hükümleri disiplin yaptırımı tevleid edip disiplin şikâyetine (idari şikâyet) yol açmakla (İİK m.13/II), adli şikâyete vucud vermez (maddi hukuk bağlamında hukuki işlemin düzen hükmüne aykırılığının idare veya ceza hukuku yaptırımlarına yol açacağı hususunda ilaveten bakınız Fahri Erdem Kaşak, *Sözleşme Özgürlüğünün Sınırı Olarak Kanunun Emredici Hükümlerine Aykırılık* [Onikilevha 2019] 372- dipnot 72). Öte yandan, bu hususta icra kuralının emredici-tamamlayıcı niteliğinin önemli olmadığı da savunulmaktadır (Pekcanitez ve Simil [n 4] 91- dipnot 343). Tamamlayıcı kural tabiri aksi kararlaştırılabilen yedek kurallara ilişkin olmakla birlikte (Serozan [n 9] 32), bunları yürürlüğe sokabilecek bir icra sözleşmesiyle aksi kararlaştırıldığında bunlar da bağlayıcı olur (İbrahim Aşık, *İcra Sözleşmeleri* [Turhan 2006] 149-150 ve 158-170; Evren Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri* [Arıkan 2005] 164-169. Bu hususta ayrıca bakınız ve karşılaştırınız Pekcanitez ve Simil [n 4] 90).

¹¹⁹ Özel hukuk alanında emredici kurallara ilişkin nisbi-mutlak emredici kural veya bu anlamda kamudüzeninden olan olmayan kural ayrımı bağlamında bu yönde bakınız Kaşak (n 118) 286-290. Bu hususta ilaveten bakınız Serozan (n 8) 31.

¹²⁰ Kaşak (n 118) 467-468; Seda Baş, *Türk Borçlar Hukukunda İptal Edilenilirlik Yaptırımı* (Yetkin 2022) 15-17.

¹²¹ Taşpınar Ayvaz, *Hükümsüz İşlemler* (n 12) 1541-1542.

Taslak m.123/1 (ve 120) düzenlemesindeki kural ilk bakışta taraf (borçlu ve mecburi takip arkadaşları) yararına gibi görülebilir ise de, takip yolları ve kullanılabilir hukuki cebir araçlarının kanunen muayyen olanlarla sınırlı ve uyumlu olması icra-ıflâs hukukunda cari şekle sıkı bağlılık ve kanunilik ilkelerinin gereği olup¹²²; toplumsal düzene de sari olmakla, kamudüzenindendir. Bu durum asıl borçluya birlikte mecburi takip arkadaşı olan kişiler bakımından daha barizdir. Taslak maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, söz konusu takip talebi dayanağı rehin hakkına konu taşınmaz, şayet borçlu lehine üçüncü kişi tarafından rehnedilmişse bu veya sonraki malik; rehin hakkı bizatihi borçlunun kendisi tarafından tesis edilmiş fakat taşınmaz üçüncü kişiye devredilmişse yeni malik; taşınmaz aile konutu idiye de malik borçlunun eşi; bu özel şikâyet yoluna başvuru edilecektir¹²³. Bu kişiler mecburi takip arkadaşı olup; bunlar eğer takip taleplerinde gösterilmişse takibin başında, taleplemede gösterilmemişse varlığı anlaşıldığı sırada, keza söz konusu durum bilahire ve fakat takip şerhi öncesinde meydana gelmişse de bundan haberdar olduğu sırada kendilerine de resmi ihtar (ödeme emri) ısdarı gerekmektedir (CİKT m.127 [126/2]). Söz konusu mecburi takip arkadaşları asıl borç ilişkisinin tarafı olmamakla birlikte rehin veren veya eş olarak takipten etkilenen olup; bunların eşya hukuku ve aile hukuku kaynaklı mutlak hakları haleldar olabileceğinden, kendilerine hukuki dinlenilme ve şikâyet hakkı tanınmıştır. Söz konusu mutlak haklar süreli şikâyetle de korunabilecek olmakla birlikte, bu takip arkadaşlarına asıl borç ilişkisine nazaran üçüncü kişi olmaları ve ihlâlin bunları da aşan etki potansiyeli nedeniyle daha fazla¹²⁴ hukuki koruma sağlanması bakımından süresiz şikâyet imkanı tanınması kanımızca makul bir tercihtir. Öte yandan, asıl borçlu bakımından da bu derecede (süresiz şikâyet) bir korunma, söz konusu aykırılığın takibin her aşamasında ileri sürülebilecek bir takip şartı olarak görülmesi haliyle kabili izah sayılabilir.

Söz konusu özel şikâyet başvurusu, bu düzenlemeyi ihdas eden Taslak maddesinin birinci fıkrasında öncelikle borçluya ve ikinci fıkrasında da muayyen üçüncü kişilere mahsus kılınmıştır. Bu açıdan, söz konusu şikâyet başvurusu için, ihlal edilen kurallar kamudüzeninden olsa da bunların yöneldiği toplumdüzeni teminin toplumun herhangi bir üyesi ile de kurulabilecek genel ilgi bağı yeterli olmayıp; bu imkan söz konusu sıfatı haiz kişilere hasredilerek anayasal soyut “dava hakkı” (Ay m.36) kanunen sınırlandırılmıştır¹²⁵. Borçluya ve mecburi takip

¹²² Muhammet Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler* (Adalet 2009) 99; Çelikoğlu, “*İcra Kararları*” (n 15) 264,273-274.

¹²³ Maddenin ikinci fıkrasının formülasyonunda bir maddi hata mevcut olup, birinci yarım cümledeki taşınmazın devri halinde şikâyet hakkı devralan üçüncü kişi mülkiyet hakkı sahibi olmasına karşın, ‘*ipotek hakkına sahip olan kişi*’ olarak yazılmıştır; doğrusu, ‘*mülkiyet hakkına sahip olan kişi*’ olacaktır (bakınız ve karşılaştırınız CİKT m.122/2 ile 124/1 ve 127).

¹²⁴ Bakınız yukarıda dipnot 106’daki açıklamalar.

¹²⁵ Benzer bir durum, genel şikâyet başvurusunda mesken haczi yasağı ihlali bakımından da kazai içtihadlar çerçevesinde söz konusu olup; burada, haciz yasağı tevli eden kural (İİK m.82/I-12) barınma temel hakkını etkinleştirmekle, şahsa sıkı bağlılık gerekçesiyle şikâyet başvuru imkanı

arkadaşlarına etkin muhalefet imkanı sağlayan ödeme emri yerine bunu sınırlandıran icra emri isdar edilmiş olsa da, takib talebinin bir resmi senede dayalı olması ve borçluya resmi ihtarlar hiç yapılmamış da olmamasına nazaran -ortada takip yolunu temin eden araçların mevcut fakat usulsüz olması nedeniyle- söz konusu işlemin, yokluk değil; süresiz şikâyeti tevli edecek surette geçersizlik derecesinde malul olmasına bağlanabilmekle, bu başvuru yolunun başkaca üçüncü kişiler bakımından kullanılmasına yer bulunmamaktadır. Bu meyanda belirtmekte yarar vardır ki, yukarıdaki açıklamalar muvacehesinde, kanımızca Taslak m.122 hükmü cüzi icrada mutlak emredici kural mahiyetindeki başkaca icra kurallarını ihlalen tesis edilmiş olan sair icra işlemlerine karşı da kıyasen tatbika medar görülebilir. Zira, bu kural bir özel hüküm olmakla birlikte, korunan yarar itibarıyla sair üçüncü kişi yararına kurallara aykırılık bakımından amaçtaki benzerlik ve genel süresiz şikâyet başvurusunun sübjektif kamusal hak temelli olması karşısında, söz konusu süresiz özel şikâyet başvurusunun istisnai vasfı kıyasen tatbika engel sayılmaz¹²⁶. Tabiatıyla, hem borçlu hem de mecburi takip arkadaşlarının söz konusu süresiz şikâyet hakkı kötüye kullanma yasağıyla sınırlıdır (TMK m.2); bu husus bilhassa asıl borçlunun başvurusu bakımından önemli olacaktır.

Neticeten, Taslağın söz konusu özel süresiz şikâyet düzenlemesi -maddenin ikinci fıkrasının formülasyonundaki maddi yazı hatası¹²⁷ dışında- isabetlidir.

B. KIYMET TAKDİRİNE İLİŞKİN ŞİKÂyet DÜZENLEMELERİ (CİKT m.177-178; 220-221)

Taslağın kıymet takdiri işlemine karşı icra şikâyet başvurusuna ilişkin kuralları bazı önemli yenilikler içermektedir. Bunların anlaşılıp değerlendirilmesi için mevcut Kanun ve Taslağın cebri icra kıymet takdir rejimine kuşbakışı göz atmamak yararlı olur. Bu itibarla, aşağıda önce bu hususa değindikten sonra Taslağın ilgili düzenlemelerini inceleyeceğiz.

1. Genel Olarak İİK ve Taslak Düzenlerinin Cebri İcra Kıymet Takdir Rejimi

Cüzi icrada kıymet takdiri kural olarak parasal alacak konulu takiplerde tesis olunan bir organ icra işlemidir (İİK m.87,128/II; 150d,150f,150g). Bu işlem,

borçluyla sınırlanmaktadır (Gülfem Akkiran, *Borçlunun Haline Münasip Evinin Haczedilmezliği* [Seçkin 2021] 27,125-126 ve orada dipnot 420'de aktarılan Yargıtay 12 HD içtihadları). Nitekim, Taslakta'da bu içtihadların benimsendiği aile konutu bakımından borçlunun eşine de şikâyet imkanı tanıyan istisnai mahiyeteki düzenlemeden (CİKT m.161/4) anlaşılmaktadır. Esasen, maddi hukukta da, basit ilgi bağıyla herkesin ileri sürebileceği kabul edilen, kesin geçersizlik halleri bakımından da, esnek butlan teorisince olaya uygunluk mülahazasıyla savunulduğu üzere normun koruma amacı bağlamında bunu ileri sürebilecek kişilerin sınırlanması mümkün olup; bu açıdan, iptal edilebilirlik yaptırımının duruma uygun düşeceği ileri sürülmüştür (Kaşak [n 118] 390-391, 396).

¹²⁶ İstisnai kurallarda kıyasen tatbik yasağının aşılması şekli hukukta açık-örtülü kanuni cevazı gerektirmekle birlikte imkansız değildir (Erzurumlu Işık [n 9] 143; ilaveten bakınız ve karşılaştırınız Altıntaş [n 38] 179-182).

¹²⁷ Bakınız yukarıda dipnot 122.

haciz yoluyla takiplerde haciz elkoyması için şart (geçerlik şartı) değilken¹²⁸, paraya çevirme işlemleri için şarttır¹²⁹. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte (rehnin mevcudiyetine ilişkin karine temelinde merhun şey muayyen olmakla¹³⁰) kıymet takdiri işlemi, bu takip yolunun taşınmaz merhun konulu versiyonu haricinde, paraya çevirme talebi öncesinde kural olarak söz konusu olmaz (İİK m. 150d, 150f, 150g)¹³¹. Bu açıdan, söz konusu işlem rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin yürütülmesi için kural olarak şart değildir¹³². Bu minvalde, kıymet takdiri, haciz yoluyla takiplerde esas itibarıyla, haczin kapsamına ve asgari satım bedeli eşğine; rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte ise geçici rehin açığı belgesi ve yine asgari satım bedeli eşğine temel teşkil eder¹³³. Bu işlemin isabetsiz tesisi, borçlunun mülkiyet hakkını ve alacaklının da alacak hakkını haleldardır¹³⁴. Nitekim, haciz aşamasında tesisinde -bu işleme de şamilen- beyanda bulunma zım-

¹²⁸ Haciz tutanağının içerik unsuru olmakla birlikte geçerlik şartı olmadığı yönünde bakınız Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası (n 29) 250; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özeken, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı* (10. Bası, Onikilevha 2023) 165; Çelikoğlu, “*İcra Kararları*” (n 15) 214 (zımnen aynı yönde ilaveten bakınız Postacıoğlu ve Altay [n 27] 362). Haciz işleminin bir unsuru olduğu şeklinde (zımnen) aksi yönde ayrıca bakınız Mustafa Reşit Belgesay, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi* (2. Bası, Kişisel yayım [İstanbul] 1948) 250; Nilüfer Boran Güneysu, *İcra Hukukunda Taşınmazların Kıymet Takdiri* (Yetkin 2020) 119; Mert Namlı, *İcra Hukukunda Taşınmaz Malların Haczi ve Paraya Çevrilmesi* (Onikilevha 2019) 183.

¹²⁹ Paraya çevirme hazırlık işlemleri meyanında icra organınca cebri satış şartnamesi ve satış ilan metninde şeyin muhammen bedeli belirtilmek gerekmele, bu işlemin tesis edilmiş olması cebri satış şartıdır (İİK m.106/III ve V, 114/IV-1 [126/I]; 128, 150d, 150g).

¹³⁰ Rehin hakkının tesisine ilişkin hukuki durumun rehni konusuna göre maddi hukukta düzenlenişi ve dolayısıyla rehin hakkının doğuşu bağlamında bu yönde bakınız Çelikoğlu, *İcra Mahkemesi* (n 4) 333-dipnot 824.

¹³¹ Burhan Gürdoğan, *Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (Kişisel yayım [Ankara] 1967) 52.

¹³² Taşınmaz merhun mal hakkındaki satış hazırlık işlemlerinin takibin kesinleşmesi beklenmeksizin yapılabileceğine dair yasal düzenlemenin (İİK m.150d) kamusal sicile tabi taşınır merhun mal bakımından da kıyasen tatbika medar olması lehte-aleyhte kazai içtihadlar muvacehesinde tartışmalıdır (İlele Yargıtay 12 HD ve aleyhe 8 HD kararları için bakınız Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* [Adalet 2017] 144-148 ve orada dipnot 173-174). Taşınmaz rehni konulu takip kurallarının sicile tabi taşınır rehni konulu takipler bakımından kıyasen tatbiki için, satış hazırlığı borçlunun durumuna müdahale teşkil etmekle, cebri icrada kanunilik ilkesi gereğince kanımızca bu hususta bir teşmil kuralı veya açık yasal düzenleme gerekmektedir. Bununla birlikte, alacaklının geçici rehin açığı belgesi talebi halinde, menfaatlerin dengelenmesi zımında, kanımızca borçluya kıymet takdiri için merhunu keşfe hazır tutması ve aksi halde bu amaçla geçici muhafaza kararı verilmesi mümkün olmak gerekir. Geçici rehin açığı belgesi sonraki haciz yoluyla fer’i takip için şart olmakla ve bu meyanda onun aleyhine sayılabilmekle dar anlamda takip işlemi mahiyeti arzederse de (Melih Işık, *İcra Hukukunda Borç ödemededen Aciz Belgesi ve Bu Nitelikteki Haciz Tutanakları* [Onikilevha 2019] 59-6), asıl takibin yürütülmesi için şart değildir.

¹³³ Çelikoğlu, “*İcra Kararları*” (n 15) 212-213; Boran Güneysu (n 128) 61, 70; Mehmet Kodakoğlu, “Kıymet Takdirinin Yapılmasına İlişkin Bazı Meseleler ve Enflasyonun Kıymet Takdirine Etkisi” (2023) 9 (2) Anadolu Üni HFD 351, 354.

¹³⁴ Çelikoğlu, “*İcra Kararları*” (n 15) 212-213; Boran Güneysu (n 128) 231-232; Kodakoğlu (n 133) 357.

nında taraflara hukuki dinlenilme imkanı tanınmıştır (İİK m.103). Bu meyanda, haciz yoluyla takiplerde haciz aşamasında kıymet takdiri işlemi hakkında şikâyet (genel) yoluna başvurulabilecektir (İİK m.16)¹³⁵. Kıymet takdiri işlemi paraya çevirmeye de temel alınmakla, aksi durum, bu işlemin iptaline yol açabilir¹³⁶. Bu açıdan, haciz yoluyla takiplerde taşınmaz ve sair kamusal sicile tabi mallar hakkındaki paraya çevirmeye esas kıymet takdiri hakkında, bu işleme mahsusen ve başvuruçuların sıfatı da zımnen tasrih olunarak özel şikâyet başvurusu düzenlenmiştir (İİK m.128a [128/II]). Dolayısıyla, haciz yoluyla takipte, kıymet takdir işlemine muhalefet bakımından, haciz aşamasında genel şikâyet başvurusu; paraya çevirme aşamasında ise özel şikâyet başvurusu; ayırımına riayet lüzumu söz konusudur¹³⁷. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, taşınır merhun mal kıymet takdiri -muvakkat rehin açığı belgesi talep olunmadıkça- paraya çevirme aşaması hazırlığı esnasında yapılacak olup (İİK m.150f,150g); paraya çevirme aşaması haciz yoluyla takibinkine atıfla düzenlenmiştir (İİK m.150g). Ezcümle, merhun mal kıymet takdir işlemine karşı (da), muvakkat rehin açığı bağlamında paraya çevirme talebi öncesinde tesis olunduysa genel şikâyet (İİK m.16); paraya çevirme bağlamında tesis olunduysa da özel şikâyet başvurusu (İİK m.128a); hükümleri tatbika medardır¹³⁸.

Taslağın cebri icrada kıymet takdiri işlemi rejimi İİK'ninkinden farklıdır. Taslakta cüzi icrada kıymet takdiri haciz yoluyla takip bağlamında yeniden düzenlenerek, bu işlemin öncelikle elkoyma aşamasında tesisi kural haline getirilmekte olup (CİKT m.176); paraya çevirmedeki ise, kanımızca sicilli mallara mahsusen (CİKT m.218/1) ve de duruma göre tesis edilecek surette tali kıymet takdiri olarak düzenlenmektedir (CİKT m. 219). Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, kıymet takdirinin taşınmaz merhun konulu versiyon bakımından, takibin kesinleşmesi öncesinde yapılması yönündeki mevcut düzenleme (İİK m.150d) sicilli mallara da teşmilen müşterek hüküm olarak Taslakta muhafaza edilmiş olup (CİKT m.128); paraya çevirme işlemleri de yine haciz yoluyla takipteki kurallara atıf hükmüyle düzenlenmiştir (CİKT m.131/1-c). Dolayısıyla, burada da, kıymet takdiri taşınmaz ve sicilli taşınırılar bakımından takibin ke-

¹³⁵ Bu yönde (zımnen) bakınız Kodakoğlu (n 133) 358.

¹³⁶ Boran Güneysu (n 128) 204-205 ve orada dipnot 682'de aktarılan Yargıtay 12 HD, E-K 2013/24703-33467, 24.10.2013.

¹³⁷ Boran Güneysu (n 128) 222 ve 224. Aksi yönde bir görüş bakınız Kodakoğlu (n 133) 359 ve orada dipnot 46'da aktarılan Yargıtay 12 HD kararları (bu görüşe, özel başvuru yolu istisnai hüküm olup istisnai kuralların dar yorumu ve kıyasen tatbik yasağı nedeniyle katılmıyoruz).

¹³⁸ Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yolu, genel değil; özel bir takip türü olduğundan (Yıldırım ve Deren-Yıldırım [n 4] 25), haciz yoluyla takipte nasıl ki haciz aşaması kıymet takdirine muhalefette paraya çevirme aşamasına mahsus özel şikâyet başvurusu hükümleri uygulanamaz ise (Boran Güneysu [n 128] 222; Kodakoğlu [n 133] 358), rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte de söz konusu özel şikâyet hükümleri paraya çevirme talebi öncesindeki kıymet takdirine muhalefet için kamusal sicile tabi taşınır merhun mallar hakkında bakımından bakımından dahi evleviyetle (*argumentum a fortiori*) kıyasen tatbika medar olmaz.

sinleşmesi öncesinde (CİKT m.128) ve de sicilsiz taşınır merhun bakımından geçici rehin açığı belgesi talebi halinde takibin kesinleşmesi sonrasında (CİKT m.130/1) yapılacak ve (haciz yoluyla takipte elkoyma aşamasındakinde olduğu gibi) kural olarak paraya çevirmeye esas teşkil edecektir. Bu kapsamda, sicilli mahcuz-merhun kıymet takdiri işlemi, paraya çevirme hazırlık işlemi meyanında malda başkaca şahsi-ayni hakkı bulunabilecek olanların tesbiti zımındaki mükellefiyet listesi tanzimi üzerine söz konusu mükellefiyetlerin mevcut kıymet takdirine noksan getirebilecek kapsamda olduğu anlaşıldığında tesis olunacak olmakla, ikinci kıymet takdir işlemi olarak husûle gelebilecektir. Belirtilen bakımdan, Taslakta kıymet takdiri işlemine karşı şikâyet başvurusu haciz yoluyla takip bağlamında takibin her iki temel aşaması bazında ayrı maddelerde düzenlenmektedir (CİKT m.177-178; 220 221). Keza, gerek elkoyma aşamasındaki birinci kıymet takdiri, gerek de paraya çevirme aşamasındaki ikinci kıymet takdiri asıl veya düzeltilmiş haliyle bir yılı geçtiğinde de, paraya çevirmeye esas alınamayıp yenilenmesi gerekir (CİKT m.222). Bu açıdan, yeni kıymet takdiri işlemine karşı şikâyet başvurusu için ayrı bir hüküm sevk edilmemiş ise de, paraya çevirme aşamasındaki özel şikâyet başvurusu imkanı yeni kıymet takdiri işlemi konulu olarak da kullanılabilir. Ancak, merhun mal kıymet takdirine muhalefet bakımından, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takipte mahcuz cebri satış hükümlerine yapılan atıf haciz yoluyla takipte her iki aşama bazında ayrı düzenlenmiş olan özel şikâyet başvurusuna (CİKT m.177-178; 220-221) şamil olmamakla (CİKT m.131/1-c), genel şikâyet başvurusuna (CİKT m.22,24) tabidir. Taslakta söz konusu atıf kuralına yer verilmemiş olmasının makul bir sebebi bulunmamakla, muhtemelen zuhulen husule gelmiş olan bu eksikliğin giderilmesi için, Taslak m.131/1-c bendinde -rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde ayrı bir elkoyma aşaması bulunmadığından 177-178. maddelere yer vermek gerekmez ise de- 220-221. maddeler de zikrolunmalıdır¹³⁹. Şimdi söz konusu Taslak düzenlemelerinin içeriğine bakalım.

2. Taslak Rejiminde Cebri (Cüzi) İcra Kıymet Takdiri İşlemine Karşı Şikâyet Başvuruları

Taslağın kıymet takdirine karşı şikâyet başvurusu düzenlemelerinin isabeti haciz yoluyla takip temelinde ve her iki aşama bazındaki özel şikâyet başvuruları üzerinden incelenebilir.

a. Elkoyma Aşaması Kıymet Takdirine Karşı Özel Şikâyet Düzenlemeleri (CİKT m.177-178)

Taslakta, İİK'dan farklı olarak, haciz yoluyla takiplerde haciz aşamasındaki kıymet takdirine karşı özel şikâyet yolu açılmaktadır (CİKT m. 177). Söz konusu kıymet takdir işlemi, kural olarak, taşınırlarda haciz esnasında; taşınmazlarda

¹³⁹ Bu hususta gerekçe olarak *argumentum a fortiori* durum için bakınız yukarıda bir önceki dipnotta yer alan açıklama.

haczi müteakip; yapılacak ve işlem belgesi taraflarla ilgililere teslim veya tebliğ olunacaktır (CİKT m.175/III,176/III). Buna göre, takibin taraf ve ilgilileri haciz mahalli icra hukuk mahkemesi nezdinde kıymet takdir işlemini havi belgenin teslim-tebliğ tarihini müteakip bir haftalık süresi içinde şikâyet başvurusunda bulunabilir (CİKT m.177/1). Söz konusu özel şikâyet hükümlerinin formüasyonunda İİK m.128a hükmünden yararlanılmış olmakla birlikte, bunun mevcut Kanunda karşılığı olmayıp yeni bir düzenlemedir¹⁴⁰.

Elkoyulan mahcuz mal kıymet takdirine ilişkin özel şikâyet başvurusu hakkında, şikâyet sebebi madde hükmünde özel olarak tasrih edilmemiştir. Burada, şikâyet sebebi, temelde olaya aykırılık zımında tezahür etmekle birlikte, diğer sebeplerle de husule gelebilir¹⁴¹. Şikâyet konusu ise, elkoyma aşamasındaki kıymet takdiri olarak belirlidir. Ayrıca, yararlanabilecek olanlar kanunen belirlenmekle, bu özel şikâyet imkanı söz konusu kişilere mahsustur (CİKT m. 177/1 [175/3-4, 176/3]). Bu itibarla, bu şikâyeti özel kılan şey, işlemin ve başvuruçuların muayyen olarak kanunen belirlenmekte oluşudur.

Taslağın hacizde kıymet takdirine muhalefete ilişkin özel şikâyet başvurusu düzenlemesinin değerlendirilmesi bakımından öncelikle belirtmek gerekir ki, İİK'da elkoyma aşamasında mahcuz mal kıymet takdiri işlemi hakkında yeterli düzenleme yoktur. Halihazırda, haciz aşamasında kıymet takdiri taşınır bakımdan mutad olup; bu lazime haciz tutanağı içerik unsurlarındandır (İİK m.87, 102). Haczin borçlunun gıyabında tesisi hallerinde, mahalde (veya dairede) tarafların Teb.K'ya göre tebligat kabulüne yetkili temsilcileri mevcut olmadığında tesis edilecek olan, haciz işlemine karşı beyana davet muhtırası (İİK m.103) -halihazırda- haciz tutanağı örneğinin tebliğini mucip değildir. Dolayısıyla da, bu işlem, takibin her iki tarafı yararına olan işlevlerinin (haciz hakkında bilgi edinme ve mukabele-muhalefet etme) tahakkuku için, halihazırda etkinlikten yoksundur¹⁴². Keza, taşınmazlar bakımından kıymet takdiri zaten mutaden ilk defa paraya çevirme aşamasında yapılmakla¹⁴³, hacizde tertip ve aşkın haciz yasağını havi kuralın (İİK m.85) işlerliği ötelendiğinden, durum aynıdır. Haciz işleminin taşınır-taşınmaz mallar bakımından ortak hükümlerle düzenlenilmesinden dolayı, hacizde kıymet takdirine muhalefet de genel şikâyet başvurusuna tabidir. Ancak,

¹⁴⁰ Bakınız ve karşılaştırınız CİKT-İkili Tablo 270; Nedim Meriç ve Tolga Akkaya, 'CİKT-Değerlendirme m.162-205' içinde Hakan Pekantez ve Muhammet Özkes (eds), *Cebri İcra Kanunu Taslağı'nın Değerlendirilmesi* (Onikilevha 2026) 535.

¹⁴¹ Boran Güneysu (n 128) 236.

¹⁴² Belgesay (n 128) 251. Taslakta tutanak tebliğe tabi kılınmış olup; keza, sicilli mal haczinde dairede ittihaiz olunan haciz kararı da taraflara tebliğ olunacaktır (CİKT m.201/2-3).

¹⁴³ Bu uygulamanın Türkiye Bankalar Birliği İİK Tadil Projesi (1971) kapsamında haciz aşamasında kıymet takdiri işleminden gayrimenkuller bakımından vazgeçilmesi yönündeki tekliften mülhem olduğu belirtilebilir (İlhan E Postacioğlu, 'Bankalar Birliği İcra ve İflâs Kanunu Tadil Tasarısı Esasları' içinde İTO (ed), *İcra-İflâs Kanunu Uygulamasında Güncel Sorunlar Sempozyumu* [İTO 1977] 141. Bu hususta ilaveten bakınız Namı [n 128] 183).

taşınmazlar bakımından hacizde kıymet takdiri işlemi tesis olunmasından, önce teamülen ve sonra da sicile tabi mallar bakımından kayden haciz imkanı düzenlemesinden (İİK m.79/II) sadiren, giderek uzaklaşmıştır. Bu minvalde, Kanunda önce mahcuz taşınmaz kıymet takdiri işlemi ve sonra da buna muhalefet paraya çevirme aşamasında özel hükümle yeniden düzenlenmiştir (İİK m.128/II,128a)¹⁴⁴. Ezcümle, halihazırda mahcuz taşınır kıymet takdiri işlemine muhalefet genel şikâyet başvurusuna; mahcuz taşınmaz kıymet takdirine muhalefet de özel şikâyet başvurusuna tabidir¹⁴⁵. Şimdi Taslakla, hacizde kıymet takdiri işlemi mahcuz taşınır-taşınmaz mallar bakımından özel şikâyet başvurusuna tabi kılınmaktadır¹⁴⁶.

Yukarıdaki açıklama muvacehesinde, Taslakta hacizde kıymet takdirine muhalefeten özel şikâyet başvurusu gereksiz sayılmaz. Şöyle ki, haciz aşamasına ilişkin kıymet takdiri takibin her iki tarafın yararına olarak¹⁴⁷ haczin kapsamının tayinine ilaveten, alacaklı bakımından geçici aciz vesikası tanzimine¹⁴⁸ ve borçlu yararına olarak da rızai satış yetkisi talebine temel teşkil etmekle (İİK m.111a/I), takibin makul sürede tamamlanmasındaki kamusal yararlar da sarien, söz konusu işlemin ve de buna muhalefetin özel hükümle düzenlenmesi tercihe şayandır. Öte yandan, söz konusu özel şikâyet imkanı kanunen muayyen kişilere mahsus olduğundan adalete erişim temel hakkının sınırlandırılmasının meşru ve makul olması gerekmektedir¹⁴⁹, bu husustaki sınırlamanın isabetine de bakılmalıdır. Taslakta, bu özel şikâyet imkanından yararlanacak olanlar, takibin taraflarının yanı sıra, kıymetin tefhim veya tebliğ olduğu ilgililer şeklinde genel bir ibareyle belirlenmiştir (CİKT m.175, 176). Mevcud Kanundaki genel şikâyete ilişkin hükümde şikâyet başvurusunda bulunabilecek olanlara ilişkin bir sınırlama yoktur (İİK m.16)¹⁵⁰. Bununla birlikte, ilmi-kazai içtihadlar muvacehesinde şikâyete ilişkin

¹⁴⁴ İİK m.128/II hükmü önce 3494 sayılı Kanun (Kabul Tarihi: 09.11.1988, RG 25.11.1988 /20000) m.19 hükmüyle kıymet takdirinin ilk defa bu aşamada yapılmasına zımnen cevaz verecek yönde değiştirilmiş; sonra da 4949 sayılı Kanun (Kabul Tarihi: 17.07.2003, RG 30.07.2003/25184) m. 33 hükmüyle aynı fıkraya eklenen hükümle (cümleyle), mükellefiyetler listesi tanziminden sonra ilk kıymete noksan geldiği anlaşılırsa ikinci bir kıymet takdiri işlemi tesisi öngörülmüştür.

¹⁴⁵ Bakınız yukarıda III.B.1.

¹⁴⁶ Haciz aşamasında kıymet takdirine özel şikâyete ilişkin Taslak m. 177 hükmü gerekçesinde, bu düzenleme İİK m.128a hükmüne muadil olarak gösterilmiş ise de (CİKT-Gerekçe m.177), bu hüküm (m.128a) taşınmazlara mahsus olmakla Taslak m.177 düzenlemesi yeni bir hüküm olup; mevcut Kanunda karşılığı yoktur.

¹⁴⁷ Çelikoğlu, “İcra Kararları” (n 15) 215.

¹⁴⁸ Boran Güneysu (n 128) 62.

¹⁴⁹ Çağrı Mardin, ‘Medeni Usul Hukukunda Adalete Erişim’ (Dr Tezi, Marmara Üniversitesi 2024) 255-256.

¹⁵⁰ Mehaz “İsviçre İİK”da da şikâyet yoluna ilişkin genel hüküm mahiyetindeki düzenlemede de başvuruca itibatibariyle bir sınırlama bulunmadığı gibi (SchKG Art 17), taşınmaz cebri satış işlemlerinin düzenlendiği ikincil mevzuatta da kıymet takdirine ilişkin hükümde (VZG Art 9), bu işleme karşı şikâyet başvurusu hakkında bir sınırlama yoktur. Bununla birlikte, kıymet takdirine karşı öncelikle takibin tarafları olmak üzere ilgililerin şikâyet yoluna başvurabileceği kabul etmektedir (Boran Güneysu [n 128] 233-dipnot 770).

anayasal dava hakkının (Ay m.36) kullanılmasının hukuki yararı bulunanlarla sınırlı olduğu kabul edilmekte olup hukuki yarar somut olay bazında belirlenmektedir¹⁵¹. Hukuki yarar tarafa değil de dava konusuna ilişkin bir sınırlama olmakla birlikte, hukuki yarar sahipliği kural olarak tarafa da (başvurucuya) işaret eder¹⁵². Nitekim, Taslağın genel şikâyet yoluna ilişkin düzenlemesinde takibin tarafları ve hukuki yararı bulunan üçüncü kişilerin başvurabileceği tasrih olunmaktadır (CİKT m.22/2). Dolayısıyla, genel şikâyet bakımından bile dolaylı bir sınırlama mevcut olmakla, özel şikâyetle ilgililer dairesinde bir sınırlama evleviyetle makuldür. Bağlantılı bir diğer husus olarak, kıymet takdir raporunun tefhim-tebliğ işleminin muhatabı olarak “ilgililer”e, taşınırlarda hacze iştirak eden diğer bir alacaklı; taşınmazlarda da, (mahcuzda) rehin-ipotek hakkı bulunanlar; şeklinde işaret olunmaktadır (CİKT m.175/3, 176/3). Burada, kıymet takdir işlemi tefhim-tebliğ olunacak kişilere ilişkin tasrihat kanımızca tahdidi sayılmaz; menfaatini ortaya koyan diğer bir ilgili icra dosyasını inceleyip işlem belge örneği alabilir (İİK m.8/III; CİKT m.9/4). Örneğin, Taslakta muhataplar meyanında sayılmamış olan, taşınırlar bakımından rehinli alacaklı; taşınmazlar bakımından da diğer bir sınırlı aynı hak (irtifak-mükellefiyet) sahibi; kendisine tebliğ yapılmış olmasa da söz konusu özel şikâyet başvurusu ilgililer kapsamında kalır. Bu itibarla söz konusu düzenleme noksan sayılmaz; yine de bu hususa Gerekçe’de işaret olunmasında yarar olabilir.

Taslağın haciz aşamasında kıymet takdiri işlemine karşı söz konusu özel şikâyet başvurusunu düzenleyen hükümlerin içeriğine gelince, bunlara halihazırda taşınmaz cebri satışı meyanında kıymet takdirine ilişkin mevcut Kanun düzenlemelerinin (İİK m.128a) temel alındığı görülmektedir. Halihazırda tek maddede beş fıkrada yer alan söz konusu hükümler –ikisi dışarda bırakılıp¹⁵³- yedi fıkra olarak ve iki madde halinde sevk olunmuştur (CİKT m. 177-178); dolayısıyla üç hüküm yenidir (CİKT m.177/2, 178/2 ve 4). Mevcud hükümlerden muhafaza olunanlarda da bazı revizyonlar vardır. Kanımızca, söz konusu revize hükümler¹⁵⁴,

¹⁵¹ Pekcanıtez ve Simil (n 4) 232-233.

¹⁵² Budak ve Karaaslan (n 45) 177-178.

¹⁵³ Taslağın haciz aşaması kıymet takdirine karşı özel şikâyet düzenlemesine temel alınan İİK m.128a hükümleri meyanında şu iki fıkra dışarda bırakılmıştır: i)128a/II hükmündeki ipotek tahvilli konuta ilişkin kıymet takdir inceleme şekline ilişkin düzenleme (kanımızca bu fıkranın alınmamasının sebebi, Taslakta kıymet takdir işlemi hakkında müstakilen sevk olunmuş olan genel hükümde, sicilli malların kıymetinin nitelikli bilirkişi marifetiyle tayininin zorunlu kılınması [CİKT m.175/2] ve bu hükmün kıymet takdir şikâyeti için yapılacak denetim incelemesine de tatbika medar olmasıdır); ii)kıymet takdirinin iki yıl dolmadıkça (cebri satışa temel teşkil etmemesi zımında) kural olarak yenilenmeyeceği düzenlemesi (bu hüküm de Taslakta müstakil madde haline dönüştürüldüğünden [CİKT m.222] bu muadil maddede yer verilmemiştir).

¹⁵⁴ Söz konusu revizyonlar şunlardır: i)İİK m.128a/I hükmündeki tetkikat masrafının tensib zaptı tebliğiyle ikmalini tazammun eden ibare yerine, masrafın Tarife (CİKT m.51/4)üzerinden muayyen kılınıp başvuru esnasında depo edilmesi esası kabul edilmektedir (CİKT m.177/1); ii) Masrafın depo edilmesiyle bağlantılı olarak yine mevcut muadil madde birinci fıkra hükmündeki yedi günlük süre

şikâyet yargılamasının hızlandırılması ve takibin müteakip aşamaya intikalinin geciktirilmemesine yönelik olmakla, takip ekonomisine riayet amaçlı olup¹⁵⁵; temelde isabetlidir. Ancak, yeni hükümler meyanında Taslak m.178/4 düzenlemesi başvurunun görevsiz mahkeme nezdinde yapılması durumunda bir haftalık süre içinde verilecek görevsizlik kararı üzerine dosyanın görevli mahkemeye re'sen gönderileceğini havi düzenleme fazladandır. Şöyle ki, mevcut durumda, İİK'da bir özel hüküm bulunmadığından tatbika medar olan, HMK m.20/1 hükmü kararın tebliği akabinde başvurunun görevli mahkemeye kanunen muayyen süre dahilinde talep üzerine intikalini öngörüyor. Fakat, Taslakta şikâyet yoluna ilişkin kurallarda da, HMK'daki kuralın takip ekonomisine uygunsuzluğu nedeniyle, özel hüküm sevk olunmuştur (CİKT m.25/3); bu yeni hüküm isabetli olup yeterlidir. Zira, Taslak m.25 hükmü şikâyet yoluna ilişkin genel hüküm teşkil etmekle genel şikâyet başvurusunun yanı sıra (CİKT m.22,24), özel şikâyet başvuruları bakımından da tatbika medardır. Keza, m.178/2 hükmü diğer yeni hüküm olarak, 177. maddenin ikinci fıkrasında bu özel şikâyet başvurusu imkanının kullanıl-maması halinde taraf veya ilgilinin bu sebeple paraya çevirme aşamasında ihale-nin iptalini isteyemeyeceği düzenlenmektedir (madde fıkrasında mevcut dü-zenlemedeki hatalı terminoloji kullanılmıştır [*fesih sebebi yapılamayacağı*]). Söz konusu yeni fıkra hükmü bu özel şikâyet konu yapılabilecek kıymet takdi-rinin cebri satışa esas alınması bağlamında ihalenin iptali sebeplerine ilişkindir. Taslağın yine taşınır-taşınmaz ortak hükümlerle düzenlenen cebri satış hazırlık kuralları (CİKT m.218,219) uyarınca, haciz aşamasındaki kıymet takdiri - iki durum dışında (CİKT m.222)- şayet mükellefiyet listesinden etkilenmezse cebri satışta asgari paraya çevirme eşliğine temel alınacak olup; mükellefiyetler listesi tanzimi sicilli mallar bakımından söz konusudur. Hacze esas kıymet söz konusu listeden etkilendiğinde (CİKT m.222'deki olağanüstü durumun yanı sıra) yeni kıymet takdiri gerekeceğinden Taslak m. 178/2 hükmü bu durumda sonuç do-ğurmaz. Öte yandan, sicilsiz mallarda da, hacze esas kıymet kural olarak (yine CİKT m.221'deki haller dışında) paraya çevirmeye (de) temel teşkil edecektir. Ezcümle, hacze esas kıymetin, mükellefiyetten etkilenme veya yeniden kıymet takdiri gerektiren durumlar dışında, paraya çevirmeye esas alınması ihalenin iptali için sebep teşkil etmeyecek olup; bu açıdan, ihalenin iptali sebepleri meyanında

taini [aksi halde başvurunun reddine kesin olarak karar verileceği muhafaza edilmekle birlikte], bu defa söz konusu süre düzeltmeye yönelik bilirkişi tetkikat masraf-ücret avans eksiklik tesbiti halinde ikmali için bir haftaya dönüştürülüp kesin süre olarak düzenlenmektedir CİKT m.178/1); iii)İİK m.128a/IV'deki yetkisiz mahkemeye başvurulmuşsa dosya üzerinden incelemeyle on gün içinde yetkisizlik verilip dosyanın re'sen yetkili mahkemeye gönderileceği düzenlemesi süre bir haftaya indirilerek ve dosyanın gönderilmesi için kararın tebliği ve talep gerekmeksizin işlem yapılacağı zımında re'sen göndermenin doğrudan yapılacağı ilavesiyle muhafaza olunmaktadır (CİKT m.178/3); iv)İİK m.128a/son fıkrasında yer alan, bu şikâyet başvurusu hakkındaki kararın verildiğinde kesin olduğuna ilişkin düzenleme, görevsizlik kararına da teşmil olunup ayrıca dosyanın gönderildiği mahkemeyi de bağlayacağı ilavesiyle, muhafaza olunmaktadır (CİKT m.178/4).

¹⁵⁵ Meriç ve Akkaya (n 140) 536.

şekli hukuka aykırılık hallerinin kural olarak paraya çevirme aşamasına mahsus olduğu teyid olunmakta ve takip ekonomisi ilkesine riayet gözetilmektedir. Olağanüstü sebeplerle yeni kıymet takdir imkanı saklı kalmakla bir öngörülemezlik söz konusu olmadığından kanımızca bu yeni kural da makuldür. Bu meyanda, yeniden kıymet takdirine dayalı paraya çevirme işlemi bakımından kıymet takdirine ilişkin kararın verildiğinde kesinliği Taslakta esasa ilişkin olanlar bakımından muhafaza edilmiyor (İİK m.128a/V; CİKT m.178/5); bu itibarla, bu kabil kıymet takdiri de kanımızca madde fıkrası (CİKT m.177/2) kapsamında artık iptal sebebi yapılamamak gerekir. Nihayet, üçüncü yeni hükümle, bu özel şikâyet başvurusuna konu kıymet takdir işleminin isabetinin incelenmesi ve gereğinde düzeltilmesi için de ölçü teşkil edecek olan¹⁵⁶, mahkeme kıymet tesbitine keşif tarihi mebde kılınmaktadır (CİKT m.178/2). Bu düzenleme de, ilmi-kazai içtihadlarda süre aşımı nedeniyle yeniden kıymet takdirine cevaza ilişkin mevcut düzenleme bakımından (İİK m.128a/III) hangi tarihin mebde alınacağı hakkındaki tartışmalı durumu¹⁵⁷ sona erdirmeye matuftur. Gerekçede söz konusu keşfin yargılamada tetkikat için yapılacak olan keşif olduğu belirtilmektedir (CİKT-Gerekçe m.178/2). Şikayetin denetim fonksiyonu burada temelde iptal değil düzeltmeye matuf olmakla birlikte, Gerekçe'nin bağlayıcı olmaması mülhazasıyla, söz konusu yeni düzenleme itibariyle de tartışmaların devam edeceği öngörülebilir¹⁵⁸.

b. Paraya Çevirme Aşamasına İlişkin Kıymet Takdirine Karşı Özel Şikâyet Düzenlemeleri (CİKT m.220-221)

Haciz yoluyla takiplerde paraya çevirme aşamasındaki kıymet takdirine karşı Kanunda mevcut özel şikâyet başvurusu (İİK m.128a) Taslak'ta yeniden düzenlenmiştir. Burada, halihazırda paraya çevirme aşamasının temelde (satış talebi ile elektronik ortamdaki cebri satış ve rızai satış dışında) taşınır-taşınmaz mal ayrımı üzerinden münferid düzenlenme tarzı (İİK m.112-122; 123-137) muhafaza edilmemiş olup; cebri satış kuralları –pazarlık suretiyle satış haricinde- ortak

¹⁵⁶ Karşılaştırınız Boran Güneysu (n 128) 242 (Boran Güneysu bu hususta satış aşaması bakımından kısmen aynı görüşte olmakla birlikte [Ibid 247], genel şikâyete konu olan hacze esas kıymet takdiri bakımından kıymet takdir yetkisini icra dairesine mahsus sayıp mahkemenin bu işlemi sadece maddi hatalar itibariyle düzeltebileceği yönündeki görüşüne, İİK m.17 hükmüyle icra hakimine açıkça düzeltme yetkisi tanınmış olduğundan katılmıyoruz. Nitekim, yargı kararları bu yöndedir; bakınız Ibid 245-dipnot 816-ila 819'da atıfta bulunulmuş olan kazai içtihadlar [Yargıtay 12 HD, 22.03.1992 ile 27.10.1995 ve 09.12.1999 ve de 10.05.2002 tarihli kararlar]. İcra hakiminin düzeltme yetkisi ve mahiyeti hakkında ilaveten bakınız Çelikoğlu, İcra Mahkemesi [n 4] 130-131).

¹⁵⁷ Bu husustaki ilmi-kazai içtihadlar meyânındaki görüşler için bakınız Boran Güneysu (n 128) 207-211.

¹⁵⁸ Kanımızca bilirkişi refakatiyle yapılacak keşifli tetkikatla şikayetli işlem tarihi itibariyle de bir tesbit yapıp; bulgu, değer düşük veya yüksek olduğu yönündeyse işlemin hatalı olduğu sabit olduğundan mahkeme keşif tarihi itibariyle belirlenecek değer üzerinden düzeltme kararı verilebilir. Şayet söz konusu tesbit işlem tarihi itibariyle yerindeyse ve fakat arada şartlar değişmişse yine mahkeme keşif tarihi itibariyle düzeltmeye karar verilmeli; değişmiş değilse o halde şikâyetin reddine karar verilmelidir.

hükümlerle düzenlenmektedir (CİKT m. 212-237). Buna bağlı olarak, halihazır durumda Kanunda taşınır mal paraya çevrilmesinde kıymet takdirine ilişkin hüküm bulunmadığından, mahcuz taşınır kıymet takdiri bakımından haciz aşamasındaki rejimi kapsamında genel şikâyet başvurusuna (İİK m.87 [16]); mahcuz taşınmaz bakımından ise, bu aşama bazında Kanunda ayrı hüküm mevcudiyeti nedeniyle, özel şikâyet başvurusuna (İİK m.128/II, 128a); tabiyet ayrımı¹⁵⁹ da Taslakla son bulmaktadır. Ezcümle, Taslağa göre, haciz aşamasında tesbit olunan (taşınır-taşınmaz mal) kıymet takdiri, cebri satış hazırlık işlemleri meyanında, sicilli mallarda mükellefiyet listesi tanzimi muvacehesinde bundan etkilenmesi (CİKT m.219/1) ya da yenilenme lüzumu (CİKT m.222) üzerine; sicildışı mallarda ise, şartname tanzimi esnasında (tayin olunacak artırma günü itibariyle) yenilenme lüzumu (bir yıllık sürenin dolması veya mahcuz malın fiziki-iktisadi-mimari şartlarında önemli değişiklik husulü) üzerine (CİKT m.222); asgari paraya çevirme eşiğine temel teşkil edemeyecek ve ikinci bir kıymet takdiri yapılacaktır. Mahcuz mala ilişkin söz konusu ikinci kıymet takdir işlemine karşı özel şikâyet başvurusu hakkındaki hükümler (CİKT m.220-221), Taslağın haciz aşamasına mahsus özel şikâyet düzenlemelerine de (CİKT m.177-178) esas alınmış olan, mevcut durumdaki muadilinden (İİK m.128a) temelde farklı değildir¹⁶⁰.

Paraya çevirme aşamasına yönelik kıymet takdir işlemine karşı özel şikâyet başvurusu, halihazırda mevcut düzenlemede konu ve başvuru bakımından sınırlanmıştır (İİK m.128a/I-İlk cümle). Kanundaki bu özel düzenleme Taslakta muadilinde aynen muhafaza olunmaktadır (CİKT m.220/1-İlk yarım cümle). Düzenlenen diğer hususlarda, kapsam ve içerik bakımından durum şudur: Halihazırda tek maddede (İİK m.128a) beş fıkrada yer alan söz konusu hükümler – ikisi dışarda bırakılıp¹⁶¹– yedi fıkra ve iki madde halinde sevk olunmuştur (CİKT m. 220-221); dolayısıyla iki hüküm yenidir (CİKT m.220/2, 221/2). Söz konusu yeni hükümler haciz aşamasındaki özel şikâyet başvurusu düzenlemeleri (CİKT m.177/2, 178/2) paralelinde olmakla, içeriği ve isabeti bakımından yukarıdaki açıklama ve değerlendirmelere (olumlu) buradaki bakımından da itibar olunabilir¹⁶². Keza, muhafaza olunan hükümlerde bazı revizyonlar mevcut olup; bunlar,

¹⁵⁹ Bakınız yukarıda III.B.1.

¹⁶⁰ CİKT-Gerekçe m.220/1 ve 221.

¹⁶¹ İİK m.128a düzenlemesinden Taslakta muhafaza olunmayan söz konusu iki fıkra şunlardır: i) İİK m.128a/II hükmü (ipotek tahvilli konuta ilişkin kıymet takdir incelemesi) Taslakta muhafaza edilmemiş olup; kanımızca bunun sebebi, kıymet takdir işlemi hakkında müstakilen sevk olunmuş olan genel hükümde, bu kabil mallara da sari olarak sicilli malların kıymetinin nitelikli bilirkişi marifetiyle tayininin zorunlu kılınması (CİKT m.175/2) ve bu hükmün kıymet takdir şikâyeti için yapılacak denetim incelemesine de tatbika medar olmasıdır. ii)kıymet takdirinin iki yıl dolmadıkça (cebri satışa temel teşkil etmemesi zımında) kural olarak yenilenmeyeceği düzenlemesi (bu hüküm de Taslakta müstakil madde haline dönüştürüldüğünden [CİKT m.222] bu muadil maddede yer verilmemiştir).

¹⁶² Bakınız yukarıda III.B.1

haciz aşamasındaki kıymet takdirine ilişkin özel şikâyet düzenlenirken mevcut muadil hükümden yararlanıldığından, öncelikle Taslağın haciz aşamasındaki kıymet takdirine ilişkin özel şikâyet düzenlemelerine aksetmiştir¹⁶³. Dolayısıyla, orada, yargılamayı hızlandırma ve dolayısıyla takip ekonomisine riayeti temine yönelik söz konusu revize hükümlere ilişkin açıklama ve olumlu değerlendirmemiz bu aşamadakine (de) şamildir¹⁶⁴. Bununla birlikte, Taslak m.220/1 hükmünde, ikinci kıymet takdiri mükellefiyet listesinden etkilenme bağlamı olmakla, m.219 yerine mükellefiyet listesinin düzenlendiği m.218 hükmüne atıf yapılmış olması hatalı olup; söz konusu maddi hatanın düzeltilmesi gerekir. Paraya çevirme aşaması kıymet takdirine karşı bu özel şikâyetin düzenlenişine yönelik ilave bir eleştiri, bu başvurunun haciz aşamasındakine ilişkin maddelere atıfla düzenlenmesinin daha uygun olacağı olabilir¹⁶⁵. Kanımızca, bu şekilde bir düzenleme tarzı da, Taslakta mahcuz mal kıymet takdirinin takibin temel aşamaları bazında ayrı düzenlenmiş olması karşısında, uygulamada bu keyfiyete riayetin temini bakımından yeterlidir.

C. DERECE KARARINA KARŞI ÖZEL ŞİKÂYET DÜZENLEMESİ (CİKT m.260/2)

Hali hazırda cüzi icrada sıra cetveline karşı başvuru yolları ve bu meyanda şikâyet başvurusu Taslakta -bu husustaki organ icra işlemi isminin değiştirilmesine (CİKT m.259) bağlı olarak- ‘derece kararına itiraz davası ve şikâyet’ matlaplı maddeyle yeniden düzenlenmektedir /CİKT m.260). Sıra cetveline karşı şikâyet başvurusu mevcut Kanunda zımnen konu sınırlamalı olarak da olsa genel şikâyet başvurusuna atfen düzenlenmekle (İİK m.142/III), özel şikâyet başvurusu vasfı belirgin değildir¹⁶⁶. Kanun maddesinde sebep de tasrih olunmakla birlikte;

¹⁶³ Bakınız yukarıda dipnot 153.

¹⁶⁴ Ibid. Bu meyanda şikâyeti müteakip Kanunen muayyen sürede değil de artık şikâyet başvurusu esnasında ödenecek ve eksikliğinin tesbit olunması halinde de mahkemece verilecek kesin sürede ikmalî gerekecek olan yargılama masraf avansına ilişkin olarak atıfta bulunulmakta olan (CİKT m.221/1) ‘gider avansı tarifi’ nin (CİKT m.51/4) Taslağın yasallaşmasını müteakip HMK Gider Avansı Tarifesi’nden ayrıca çıkarılacağı anlaşılmakla birlikte (CİKT Gerekeç m.51/4) madde 220/1 gerekçesindeki ‘icra gider avansı tarifi’ ibaresine sarahat verilmesi ve söz konusu tarifenin tanzimi sırasında bu şikâyet sebebine mahsus düzenlemeye yer verilmesi gerekmektedir (bakınız ve karşılaştırınız Güray Erdönmez, Mine Akkan ve Uğur Bulut, ‘CİKT-Değerlendirme m.207-245’ içinde Hakan Pekantez ve Muhammet Özkes (eds), *Cebri İcra Kanunu Taslağı Değerlendirmesi* (Onikilevha 2026) 615. Erdönmez, Akkan ve Bulut ayrıca Taslak madde fıkrasındaki (CİKT m.222/2) ‘keşif’ tabiri başka bağlamda da olsa tahkikat aracına da işaret etmekle, bunun yerine bilirkişi incelemesi tabirinin kullanılması lüzumuna işaret etmektedir. İncelemenin bilirkişi refakatıyla keşfen yapılmasının zorunlu olmaması gerektiği yönündeki bu eleştiriye, katılmıyoruz. Şöyle ki, aksi halde söz konusu edilen surette tahkikatın salt bilirkişi yetkilendirilmesi suretiyle yapılacağı (HMK m.278/4) mahkemenin bilirkişi raporunu denetleme imkanını sınırlandıracaktır; burada başvurulabilecek deliller temelde bu ikisi olup keşfe ilaveten karar verilebilir de işyoğunluğu nedeniyle uygulamada buna tevessül edilemeyecektir.

¹⁶⁵ Erdönmez, Akkan ve Bulut (n 164) 621.

¹⁶⁶ Zımnen bu şekilde bakınız Nedim Meriç, *Türk-İsviçre İcra Hukukunda Paylaşırma Kuralları*

bu, bu husustaki iki farklı hukuki koruma başvurusunu birbirinden ayırmaya matuftur. Ancak, Taslakta bu hüküm, sebebin vazıh hale getirilmesinin yanı sıra, başvuru da tasrih edilmek suretiyle yeniden düzenlenmiştir (CİKT m.260/2). Dolayısıyla da, kanımızca bu şikâyet başvurusunun özel şikâyet vasfı belirginlik kazanmış olmaktadır. Bu meyanda belirtmek gerekir ki, Taslakta başvuru sıfatı sadece alacaklı (asıl takip alacaklısı veya katılan alacaklı¹⁶⁷) olarak zikredilmekle yetinilmiştir. Takip hukuku ihlali bakımından menfaati ölçüsünde hukuki yararı olan borçlu da sıra cetveline karşı şikâyet yoluna başvurabilir¹⁶⁸. Bu açıdan, söz konusu yeni düzenlemenin özel hüküm vasfıyla özel şikâyet olarak kabulü acaba borçlunun genel şikâyet başvuru imkanını ortadan kaldırır mı? Bu soruya evet cevabı verilirse, Taslak düzenlemesinin tadili gerekecektir. Özel hüküm genel hükme istisna teşkil etmekle, genel hükümle birlikte (kümülatif) uygulanmaz; keza, istisnai hüküm dar yorumlanacağından kural olarak kıyasen tatbika medar olması da mümkün değildir¹⁶⁹. Ezcümle, kanımızca Taslağın söz konusu hükümüne borçlunun (da) şikâyet imkanından yararlanabileceği ibaresi eklenmelidir.

Taslak düzenlemesi mevcut Kanun muadil hükmünden farklı olarak, sıra cetvelinin sıra-derece kuralları hıfzına tanzim olunmuş olmasının yanı sıra, alacaklının kendi alacak miktarına ilişkin bir hata bakımından da şikâyet yoluna başvurabileceği yolunda bir hüküm de içeriyor. Bu yeni hüküm halihazırda alacaklının başka bir alacaklının alacak miktarına muhalefet bakımından sıra cetveline itiraz davası yoluna başvurma lüzumu temelindeki ilmi-kazai içtihadlar¹⁷⁰ paralelindedir. Bu hususta kendi alacak miktarına ilişkin hata diğer bir alacaklının payını etkileyebilir ise de, alacaklının takipte kesinleşen ve kısmi ödeme halleri itibarıyla asıl ve ferileriyle birlikte bakiye alacak miktarı ölçüsünde paylaştırmadan yararlandırılması takip hukuku gereği olmakla¹⁷¹, böyle bir durumda şikâyet yoluna başvurulması mümkün ve gereklidir (CİKT-Gerekçe m.260/2).

ve *Sıra Cetveline Müracaat Yolları* (Yetkin 2015) 243 (Meriç, söz konusu özel hükmün özel bir ihtiyacın karşılanmasına değil de, sıra cetveline itirazın dava yoluyla muhalefet olunmasıyla olan farkı belirlemeye matuf olduğunu belirtiyor). Kanun maddesinde, sebep tasrihi dava yolundan ayırmaya matuf olmakla ve zımnen ve de sadece konu sınırlaması yapılmış olmakla, burada halihazırda özel şikâyet değil de genel şikâyetin bir görünüm biçiminin düzenlendiği belirtilebilir.

¹⁶⁷ Bu düzenleme bir özel hüküm teşkil edip dar yorum gerekmele birlikte, bu durum alacaklı tabirine değil hükmün sonucuna ilişkin olmakla, alacaklı tabiri iştirak haczi bulunan diğer takip alacaklısına da şamildir. Katılan alacaklı asıl takipte mahcuz şeydeki hacze iştirak eden alacaklıdır; terim için bakınız Çelikoğlu, *İcra Kararları* (n 15) 182-dipnot 188.

¹⁶⁸ Meriç (n 166) 252-253; Çelikoğlu, *İcra Kararları* (n 15) 185.

¹⁶⁹ Gözler, 'Yorum' (n 75) 39, 59-60; Gözler, *Giriş* (n 38) 330-331. Burada, alacaklı ve ilgililere nazaran borçlu zıt menfaate sahip olmakla istisnai hükümlerde kıyas yasağı tevdi eden bir durum da söz konusu değildir (bakınız ve karşılaştırınız Altuntaş [n 38] 179-182; Serozan [n 9] 118).

¹⁷⁰ İtiraz davasında davalı taraf ve dava sebebi bağlamında, bu şekilde bakınız Meriç (n 166) 202 ve 203-205.

¹⁷¹ Meriç (n 165) 114-115, 244, 246 ve 247-dipnot 907.

Bu itibarla, söz konusu ilave, doğru olduğu gibi, doğru hukuki koruma yoluna başvurulmasındaki kişi ve kamu yararları karşısında isabetlidir.

Öte yandan, Taslak düzenlemesi yine mevcut Kanun düzenlemesinden farklı olarak, söz konusu şikâyet başvurusuna konu olan sıra cetvellerine de şamilen “ihtilaflı alacak” tutarının (başvurudan etkilenecek pay tutarının) bankada nemalandırılması (bankada vadeli mevduat faiz getirisi temini)¹⁷² ve hak sahiplerine verilecek karar kesinleşince nemasıyla birlikte ödenmesi hususunda ilave bir hüküm fıkrası da içeriyor (CİKT m.260/3). Bu hüküm şikâyet başvurusunun muhtevasıyla ilgili olmayıp; söz konusu başvuru üzerine icra-ıflâs dairesince tesis olunması gereken bir tedbire ilişkindir. Tarafların “mülkiyet” haklarını korumaya matuf olmakla¹⁷³, isabetinde tereddüt bulunmayan, bu hüküm esasen Taslak m.12 hükmünde yer alan genel hükmün¹⁷⁴ özel bir görünüm biçimi olup; söz konusu nemalandırma işlemi bu genel hüküm çerçevesinde tesis olunacaktır¹⁷⁵.

SONUÇ

Cebri İcra Kanun Taslağı'nın çalışma konumuz kapsamında tasvir ve tahlil olunan düzenlemeleri hakkında ulaşılan sonuçlar, başlıca isabetsiz ve eksik veya yetersiz olanlar itibariyle, kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Şikâyet yolu ve şikâyet başvuruları hakkında sevk olunan pek çok yeni ve değişik düzenleme meyanında, kanımızca aşağıda belirtilen değişiklik lüzumu gözden geçirilmelidir:

i) Süresiz (genel) şikâyet türünün formülasyonu (CİKT m.24) isabetsiz olup; burada şikâyet sebeplerinin tasrihi mevcut Kanun düzenlemesindeki haliyle muhafaza olunmalıdır.

¹⁷² Nemalandırma işlemi hakkında ayrıntılı bilgi için, bakınız Mehmet Kodakoğlu, “İcra ve İflâs Hukukunda İhale Bedelinin Nemalandırılması” (2021) 17 (49) Legal-Mihder 527, 535-538 ve 553-561.

¹⁷³ Paraya çevirme işlemi sırasında açık artırma ihale alıcısından elde edilen meblağın ihalenin kesinleşene dek nemalandırılmasına ilişkin İİK m.134/VIII hükmü uyarınca nemalandırılması bağlamında bu şekilde bakınız Kodakoğlu, “Nemalandırma” (n 172) 545-547,551-552. Esasen, mülkiyet hakkı eşya üzerinde fiili-hukuki tasarruf işlemi ve koruma yetkisi tevli eden menfaatten ibaret olmakla birlikte (TMK m.683), temel haklar teori ve pratiğinde parasal alacak hakkı da sahibinin malvarlığı kapsamında yer almakla geniş anlamda mülkiyeti hakkına dahil kabul edilmektedir; bu hususta bakınız Veysel Başpınar, *Mülkiyet Hakkını İhlal Eden Müdahaleler* (Yetkin 2009) 98 – 102 ve 105-108.

¹⁷⁴ Taslak m.12 hükmüyle, İİK’da sınırlı olarak (İİK m.134/VIII) kabul edilen nemalandırma işleminin icra-ıflâs dairelerine bu faaliyet (takip-tasfiye) bağlamında taraf veya ilgililerce ödenen veya cebren tahsil olunan paraların tümüne teşmil ederek uygulama alanını genişletilmektedir. Bu düzenleme, devletin cebri icrayı makul sürede sonuçlandırma yükümlülüğünü tam olarak yerine getirememesinin takip-tasfiye süreçlerinin taraf ve ilgilileri aleyhlerine sonuçlarını telafi etmesi lüzumu yönünde, AYM bireysel başvuru kararlarına da akseden, yaygın eleştirilerden mühlhemdir (Doktrin’deki eleştiri ve AYM kararları için bakınız Kodakoğlu, “Nemalandırma” [n 172] 538-540, 546-dipnot 43 ve 552-dipnot 55,56 ve de 561-dipnot 73 ile 562-dipnot 76).

¹⁷⁵ CİKT-Gerekeç m.3.

ii) Şikâyet başvurusunda sözlü şekil imkanının muhafazası, lüzumlu olmadığı gibi, başvuru noksan ve kusurlarının izalesi için öngörülen yaptırımların etkinliği bakımından da işlevsel olmayıp; bu ilave şekil imkanı Taslaktan çıkarılmalıdır.

iii) Şikâyet başvurusunun incelenip karara bağlanmasında izlenilecek yargılama usûlünün tayini hakkında özel hüküm sevk olunması mükerrer ve amaca da uygun olmamakla Taslak m.27/1 düzenlemesine yer verilmemelidir.

iv) Taslak m.27/2 hükmünde, şikâyet konusu aynı kalmak kaydıyla şikâyet sebeplerinin değiştirilebileceği ve hakimın gösterilen delillerle bağlı olmadığı hususunda ilave düzenleme yapılmalıdır.

v) Şikâyetle yargılama masrafı tahmiline ilişkin özel düzenleme yapılmalı; aksi halde Taslak m.27/5 hükmü Talaktan çıkarılmalıdır.

vi) Kıymet takdirine karşı şikâyet başvuruları hakkında düzenleme bulunmayan rehnin paraya çevrilmesi suretiyle takiplerde para alacağı konulu asıl takip yoluyla müşterek hükümler meyanında m.131/1-c düzenlemesinde haciz yoluyla takipteki ilgili hükümlere atıf yapılmalıdır.

vii) Sıra/derece kararına (sıra cetveline) karşı şikâyet başvurusuna ilişkin düzenlemeye (CİKT m.260/2) borçlunun da bu imkandan yararlanabileceği yönünde hüküm eklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Akkıran G, *Borçlunun Haline Münasip Evinin Haczedilmezliği* (Seçkin 2021)
- Altuntaş F, *Hukukta Akıl Yürütme Yöntemi Olarak Kıyas: Analoji* (Onikilevha 2021)
- Antalya OG, *Hukuk Bilimine Katkı: Hukuk Metodolojisi C II* (Seçkin 2021)
- Arar K, *İcra ve İflâs Hükümleri* (Kişisel yayım 1944)
- Arslan R ve diğerleri, *İcra ve İflâs Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2021)
- Aşık İ, *İcra Sözleşmeleri* (Turhan 2006)
- Atalı M, 'Basit Yargılama Usûlü' in H Pekcanitez ve diğerleri (ed), *Medenî Usul Hukuku C I-V* (16. Baskı, Onikilevha 2025) 3561–3646
- Atalı M, Ermenek İ ve Erdoğan E, *Medenî Usûl Hukuku* (6. Baskı, Yetkin 2023)
- Atalı M, Ermenek İ ve Erdoğan E, *İcra ve İflâs Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2023)
- Azmi (Feyzioğlu) S ve İzzet (Poroy) N, *Yeni İcra-İflas Kanunu Esasları ve Şerhi* (Kişisel yayım 1932)
- Baş S, *Türk Borçlar Hukukunda İptal Edilebilirlik Yaptırımı* (Yetkin 2022)
- Başpınar V, *Mülkiyet Hakkını İhlal Eden Müdahaleler* (Yetkin 2009)
- Belgesay RM, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi* (2. Baskı, Kişisel yayım 1948)

- Berkin N, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (Filiz 1980)
- Berti von S, *Swiss Debt Enforcement and Bankruptcy Law* (Kluwer 1997)
- Bilge N ve Önen E, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri* (3. Baskı, Kişisel yayım 1978)
- Boran Güneysu N, *İcra Hukukunda Taşınmazların Kıymet Takdiri* (Yetkin 2020)
- Budak AC, *Medeni Usûl Hukukunda Üçüncü Kişinin Korunması* (Beta 2000)
- Budak AC ve Karaaslan V, *Medenî Usul Hukuku* (8. Baskı, Filiz 2024)
- Büyükcay F, 'İcra ve İflâs Hukukunda Menfi Tesbit Davası' (PhD thesis, İstanbul Medipol Üniversitesi 2023)
- Çelikoğlu CT, 'Karşı Tarafa Tahmil Olunan Avukatlık Ücretinin Hukuki Niteliği' (2014) 16 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1093–1139
- Çelikoğlu CT, *İcra Dairesi Kararı* (Ekin 2017)
- Çelikoğlu CT, 'HMK Yargılama Modelinde Sözlü Yargılama ve Hüküm' (2018) 2 Legal-MİHDER 459–551
- Çelikoğlu CT, *İcra Mahkemesinin Yargısal Görevleri* (Ekin 2023)
- Çelikoğlu CT ve Kurtoglu Y, *İcra Kanunu Muvakkati* (Ekin 2025)
- Devellioğlu F, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* (26. Baskı, AS Güneyçal ve M Çiçekler (ed), Aydın 2010)
- Duran O, *Medeni Usûl Hukukunda Taleple Bağlılık İlkesi* (Seçkin 2020)
- Erzurumlu Işık N, *Medenî Usûl Hukukunda Yorum- Hukuk Yaratma ve İctihadı Birleştirme Kararları* (Onikilevha 2023)
- Giussani A, 'Remedies against Enforcement of Foreign Judgements' (2020) 70 Studi Urbinati Scienze Giuridiche Politiche ed Economiche 267–284
- Gözler K, 'Yorum İlkeleri' in O Ergül (ed), *Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması* (TBB 2013) 15–119
- Gözler K, *Hukuka Giriş* (10. Baskı, Ekin 2013)
- Gözler K, *Hukukun Genel Teorisine Giriş* (2. Baskı, Ekin 2023)
- Gündoğdu SB, *Medeni Yargıda Usûl Kurallarına Aykırılığın Anayasa Mahkemesi'nce Denetlenmesi* (Onikilevha 2021)
- Gürdoğan B, *Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (Kişisel yayım 1967)
- Hatemi H, *Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları* (İstanbul Üniversitesi 1976)

Işık M, *İcra Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Belgesi ve Bu Nitelikteki Haciz Tutanakları* (Onikilevha 2019)

Karşlı A, *Medeni Usul Hukukunda Usuli İşlemler* (Kişisel yayım 2001)

Karşlı A, *İcra ve İflâs Hukuku* (3rd edn, Alternatif 2014)

Kaşak FE, *Sözleşme Özgürlüğünün Sınırı Olarak Kanunun Emredici Hükümlerine Aykırılık* (Onikilevha 2019)

Kerameus KD, 'Enforcement Proceedings' in M Cappelletti (ed), *International Encyclopedia of Comparative Law, vol 16: Civil Procedure* (Mohr Siebeck 2002) ch 10, 1–113

Kılıçoğlu E, *İcra Sözleşmeleri* (Arıkan 2005)

Koç E, 'İcra Teşkilatına İlişkin Değişiklikler' in CS Konuralp (ed), *İcra Hukukunda Güncel Gelişmeler* (Filiz 2025) 5–27

Kodakoğlu M, 'İcra ve İflâs Hukukunda İhale Bedelinin Nemalandırılması' (2021) 17 Legal-MİHDER 527–570

Kodakoğlu M, 'Kıymet Takdirinin Yapılmasına İlişkin Bazı Meseleler ve Enflasyonun Kıymet Takdirine Etkisi' (2023) 9 Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 351–383

Kramer XE, 'The Structure of Civil Proceedings and Why It Matters: Exploratory Observations on Future ELI-UNIDROIT European Rules of Civil Procedure' (2014) 19 Uniform Law Review 218–238

Kramer XE ve Kakiuchi S, 'Austerity in Civil Procedure and the Role of Simplified Procedures' (2015) 4 Erasmus Law Review 139–146

Kuru B, *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı* (2. Baskı, Adalet 2013)

Kuru B, *Medenî Usûl Hukuku C 1-2* (Yetkin 2020)

Küçük AT, *Vakıaların Toplanması Açısından Teksif İlkesi* (Onikilevha 2021)

Mardin Ç, 'Medeni Usul Hukukunda Adalete Erişim' (PhD thesis, Marmara Üniversitesi 2024)

Mekki SA, 'Prioritizing Efficiency in the Judicial System' in B Hess ve diğerleri (ed), *Comparative Procedural Law and Justice: Part XI-Intro* (Luxembourg National Research Fund 2024) <<https://www.cplj.org/publications/11-0-prioritizing-efficiency-in-the-judicial-system>> accessed 28 July 2026

Meriç N, *Türk-İsviçre İcra Hukukunda Paylaştırma Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları* (Yetkin 2015)

Muşul T, *İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (Adalet 2017)

- Namlı M, *İcra Hukukunda Taşınmaz Malların Haczi ve Paraya Çevrilmesi* (Onikilevha 2019)
- Oetiker C ve diğerleri, *Enforcement in Switzerland* (Stämpfli 2019)
- Olgaç S ve Köymen H, *İçtihatlarla İcra İflas Kanunu* (Hak 1965)
- Önen E, *İnşai Dava* (Ankara Üniversitesi 1981)
- Özekes M, *Medeni Usûl Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı* (Yetkin 2003)
- Özekes M, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler* (Adalet 2009)
- Pekcanitez H ve Simil C, *İcra ve İflâs Hukukunda Şikâyet* (2. Baskı, Vedat 2017)
- Pekcanitez H ve diğerleri, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı* (10. Baskı, Onikilevha 2023)
- Pekcanitez H ve Özekes M (ed), *Cebri İcra Kanunu Taslağı Değerlendirmesi* (Onikilevha 2026)
- Perez Ragone A, 'General Report: The Conflicts between the Fundamental Rights of Creditor and the Debtor' in International Association of Procedural Law and Korean Civil Procedure Association (ed), *IAPL Seoul Conference 2014* (IAPL 2014) 599–758
- Postacıoğlu İE, *Medeni Usûl Hukuku Dersleri* (6. Baskı, İstanbul Üniversitesi 1975)
- Postacıoğlu İE, 'Bankalar Birliği İcra ve İflas Kanunu Tadil Tasarısı Esasları' in İstanbul Ticaret Odası (ed), *İcra-İflas Kanunu Uygulamasında Güncel Sorunlar Sempozyumu* (İTO 1978) 133–150
- Postacıoğlu İE ve Altay S, *İcra Hukuku* (5. Baskı, Vedat 2010)
- Serozan R, *Hukukta Yöntem* (Vedat 2015)
- Sunar G, 'Medeni Usul Hukukunda Basit Yargılama Usûlü' (PhD thesis, Marmara Üniversitesi 2002)
- Tahiroğlu F, *Medenî Usûl Hukukunda Re'sen Araştırma İlkesi* (Onikilevha 2021)
- Tanrıver S, *Medenî Usûl Hukuku C I-II* (Yetkin 2016–2021)
- Taşpınar S, 'İsviçre Federal İcra ve İflâs Kanunu'nda Yapılan Değişikliklere Genel Bir Bakış' in H Pekcanitez (ed), *Prof Dr Baki Kuru'ya Armağan* (TBB 2004) 599–670
- Taşpınar Ayvaz S, 'İcra İflâs Hukukunda Hükümsüz İşlemler ve Hükümsüzlük' in E Hanağası ve M Göksu (ed), *Prof Dr Ramazan Arslan'a Armağan C I-2* (Yetkin 2015) vol 2, 1539–1552

Taşpınar Ayvaz S, 'Şikâyetle Hukuki Dinlenilme Hakkı ve Bireysel Başvuru' in Adalet Bakanlığı (ed), *Mihbir XVII. Toplantısı: Anayasa- Medeni Usûl ve İcra-İflas Hukuku İlişkisi* (Adalet Bakanlığı 2023) 171–180

Umar B, 'Kuru/Arslan/Yılmaz'ın İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı Üzerine Gözlemler' in H Pekcanitez (ed), *Prof Dr Baki Kuru'ya Armağan* (TBB 2004) 685–705

Üstündağ MS, *Medeni Yargılama Hukuku* (7. Baskı, Kişisel yayım 2000)

Üstündağ MS, *İcra Hukuku Esasları* (8. Baskı, Kişisel yayım 2004)

Valloni LW ve Bloch D, *Swiss Civil Procedure Code* (Dike 2010)

Yıldırım MK, 'Teksif ve Sözlülük İlkeleri Açısından Yargılama Usûlleri Hakkında Düşünceler' in S Öztekin, MK Yıldırım ve N Deren-Yıldırım (ed), *Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan* (Alkım 2003) 467–491

Yıldırım MK ve Deren-Yıldırım N, *İcra ve İflâs Hukuku* (9. Baskı, Beta 2025)

Yılmaz E, *Medeni Yargılama Hukukunda Islah* (2. Baskı, Yetkin 2010)

Yılmaz E, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi* (Yetkin 2016)

